

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

**KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLAYLARINDA SOSYAL
MEDYADA NEFRET SÖYLEMİNİN YENİDEN ÜRETİMİ:
HELİN PALANDÖKEN CİNAYETİ ÖRNEĞİ**

Fatma Kübra ASTAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Süleyman Hakan YILMAZ

KONYA-2018

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı	Fatma Kübra ASTAM
Numarası	154222001015
Ana Bilim / Bilim Dalı	Gazetecilik
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Sosyal Medyada Nefret Söyleminin Yeniden Üretimi: Helin Palandöken Cinayeti Örneği

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma Kübra ASTAM		
	Numarası	154222001015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Gazetecilik		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Süleyman Hakan Yılmaz		
Tezin Adı	Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Sosyal Medyada Nefret Söyleminin Yeniden Üretimi: Helin Palandöken Cinayeti Örneği			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Sosyal Medyada Nefret Söyleminin Yeniden Üretimi: Helin Palandöken Cinayeti Örneği başlıklı bu çalışma 08/01/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Doç. Dr. Süleyman Hakan (Danışman)
YILMAZ

Yrd. Doç. Dr. Salih
TIRYAKI

Yrd. Doç. Dr. Enes BAL

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma Kübra ASTAM		
	Numarası	154222001015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Gazetecilik		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Süleyman Hakan Yılmaz		
	Tezin Adı	Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Sosyal Medyada Nefret Söyleminin Yeniden Üretimi: Helin Palandöken Cinayeti Örneği		

ÖZET

Dünyada ve Türkiye’de şiddet her geçen gün artarak devam etmektedir. Şiddetin bir numaralı mağdurları ise kadınlardır. Kadına yönelik şiddetin ele alındığı bu çalışmanın literatür kısmında toplumsal cinsiyet kavramı bağlamında ataerkil yapılanma ve şiddetin tanımı ile şiddeti ortaya çıkaran etkenler üzerinde durulmuştur. Şiddeti günümüzde daha da görünür hale getiren yeni medya bu çalışmanın inceleme alanını oluşturmaktadır.

Çalışmada, kadına yönelik şiddet olayına örnek olarak Helin Palandöken cinayeti sonrasında sosyal medyada üretilen içerikler, nefret söylemi ve ötekileştirme bağlamında incelenmiştir. Sosyal paylaşım sitelerinden en çok kullanılan Facebook, Twitter ve Instagram’da Helin Palandöken cinayeti sonrası yapılan yorumlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kadına yönelik şiddet olayına tepki olarak paylaşılan içeriklerde nefret söyleminin üretildiği, eril dil ve cinsiyetçi küfür dilinin yeniden üretildiği tespit edilmiştir. Çalışmada sosyal paylaşım sitelerinden yapılan yorumlarda kadına yönelik şiddetin yine bir kadın üzerinden nefret söylemi üretilerek eleştirildiği ve ötekileştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Sosyal Medya, Nefret Söylemi, Ötekileştirme, İçerik Analizi

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatma Kübra ASTAM		
	Numarası	154222001015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Gazetecilik		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Süleyman Hakan Yılmaz		
Tezin İngilizce Adı	Reproduction of Hate Speech in Social Media in Violence Against Women: Murder of Helin Palandöken Sample			

SUMMARY

Violence is increasing gradually everyday in Turkey and the World. Women are the top victims of violence. In literature section of this study, on violence against women, is discussed the patriarchal structure in the context of gender concept and the factors which create violence and the definition of it. The investigation area of the study is new media that make more visible the violence nowadays.

In this study, is analysed the contents in the context of hate speech and alienation was revealed in social media after the murder of Helin Palandöken as a sample of violence against women. The comments are examined made after the murder of Helin Palandöken in the most popular social networking sites Facebook, Twitter and Instagram by content analysis method. According to findings of the study, hate speech, masculine way of speaking and sexist profane language were reproduced in the contents were shared for reaction to the violence against women. In the comments were made in social networking sites, violence against women were criticized and alienated by producing hate speech again on a woman.

Keywords: Violence Against Women, Social Media, Hate Speech, Alienation, Content Analysis.

ÖNSÖZ

Şiddet özellikle de kadına yönelik şiddet olayları hemen her gün yaşanmaktadır. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle daha da görünür hale gelen şiddet olayları karşısında sosyal medya üzerinden kullanıcılar düşüncelerini özgürce ifade edebilmektedir. Bu süreçte kullanıcılar tarafından nefret söylemi üretilebilmekte, ötekileştirme yapılabilmektedir. Bu çalışmada kadına karşı şiddet olaylarında sosyal medyada yeniden üretilen nefret söylemine dikkat çekilmek istenmiştir. Öncelikli olarak dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili araştırma ve çalışmalar yürüten bilim insanlarına ve aktivistlere teşekkür ederim.

Akademik hayatım boyunca her türlü konuda beni yüreklendiren ve destekleyen, olayları betimleyişi ve yorumlayışıyla bana farklı bir bakış kazandıran ve çalışmalarına destek olan danışmanım Doç. Dr. Süleyman Hakan Yılmaz ve sevgili eşi Öğr. Gör. Yasemin Gülşen Yılmaz hocama minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve yüksek lisans sürecinde ufkumu açan başta çok kıymetli Doç. Dr. Banu Terkan hocam üzere Prof. Dr. Şükrü Balcı hocam ve akademik eğitimimde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim boyunca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Arş. Gör. Dr. Emre Osman Olkun hocama da çok teşekkür ederim. Farabi öğrencisi olarak bulunduğum İstanbul Üniversitesi’nde kendimi misafir gibi hissettirmeyen araştırmanın tasarımı aşamasında her konuda yol gösteren hocam Doç. Dr. Burcu Kaya Erdem’e de tüm emekleri için teşekkür ederim.

Çalışma sürecimin en başından sonuna kadar yanımda olan ümitsizliğe kapıldığım zamanlarda beni her zaman yüreklendiren yol arkadaşım Tuğçe Esin Pınarbaşı’na çok teşekkür ederim. Tezimi en kısa sürede bitireceğim konusunda bana güvenen ve her zaman yanımda olan desteklerini esirgemeyen kuzenime ve çok yakın arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Son olarak akademik hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen daima yanımda olan özellikle şiddetsiz bir ortamda büyümemiz konusunda duyarlı olan babama, varlığı ile bana her zaman güç veren hayattaki en büyük şansım anneme ve bu zor süreçte her zaman destekçim olan kardeşlerime sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Maddi ve manevi desteğiyle daima yanımda olan ve bu süreçte kaybettiğim canım dedemi de rahmetle anmak ve minnettar olduğumu belirtmek istiyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSU VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

1.1. Ontolojik ve Epistemolojik Olarak “Toplumsal Cinsiyet” ve Kuramsal Yaklaşımlar	3
1.1.1. Cinsel Kimlik Olgusunun Ontolojik ve Epistemolojik Okuması	6
1.1.2. Toplumsal Düzeyde Cinsel Kimlik İnşası	7
1.2. Toplumsal Cinsiyete Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar	14
1.2.1. Biyolojik Yaklaşım	14
1.2.2. Cinsiyet Rolü Yaklaşımı	14
1.2.3. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı	15
1.2.4. Kültürel Yaklaşım	17
1.2.5. Psikoanaliz Yaklaşım	17

İKİNCİ BÖLÜM

TANIMI, NEDENİ VE SONUÇLARI BAĞLAMINDA “ŞİDDET OLGUSU VE KADINLA İLİŞKİSİ”

2.1. Şiddetin Tanımı ve Türleri	19
2.1.1. Şiddet	21
2.1.2. Duygusal Şiddet	23
2.1.3. Psikolojik Şiddet	24
2.1.4. Cinsel Şiddet	25
2.1.5. Ekonomik Şiddet	26
2.2. Şiddeti Ortaya Çıkaran Etmenler	27
2.2.1. Biyolojik Etmenler	27
2.2.2. Psikolojik Etmenler	28
2.2.3. Çevresel Etmenler	28
2.3. Türk Toplumsal İzleğinde Cinsiyet Roller ve Kadının Yeri	29
2.3.1 Türk Toplumunda Cinsiyet Rollerinin Dünü ve Bugünü	32

2.4. Türk Toplumunda “Şiddet” Bağlamında “Kadın” Olgusu	35
2.4.1 Kadına Yönelik Şiddetin Önemi ve Türleri	37
2.4.1.1. Aile Ortamında Kadına Şiddet	39
2.4.1.2.Siyasal Alanda Kadına Şiddet	43
2.4.1.3.Ekonomik Alanda Kadına Şiddet	44
2.4.1.4.Sosyal Alanda Kadına Şiddet	45
2.5. Kadına Yönelik Şiddetin Neden Sonuç ve Çözüm Önerileri.....	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN VE ŞİDDET İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA YENİ MEDYADA NEFRET SÖYLEMİNİN OKUNMASI

3.1. Ötekileştirme, Nefret Söylemi ve Kadın.....	51
3.1.1 Ötekileştirme Türleri.....	56
3.1.1.1. Dini Ötekileştirme.....	56
3.1.1.2 Cinsiyetçi Ötekileştirme.....	57
3.1.1.3 Milliyetçi Ötekileştirme	57
3.2. Kadının Ötekileştirilme Yöntem, Araç ve Pratikleri	58
3.2.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Nefret Söylemi	59
3.2.2 Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Medyanın Değişen Yapısı ve Nitelikleri.....	62
3.2.3. Toplumsal Düzeyde Ötekileştirme Pratikleri ve Medya İlişkisi	64
3.3.Yeni Medya Alanında Kadına Yönelik Şiddetin Temsili.....	66
3.3.1.Yeni Medyada Kadınları Ötekileştirmeye Yönelik Temsil Türleri.....	72
3.3.2.Yeni Medyada Kadına Yönelik Şiddet İçeriklerinin Sunum Biçimi Örnekleri	73
3.3.3. Sosyal Ağlar	73
3.3.3.1. Facebook	74
3.3.3.2.Twitter	74
3.3.3.3.Instagram.....	75

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. METODOLOJİ.....	77
4.1.1. Örnek Olay Özeti.....	77
4.1.2.Araştırmanın Amacı.....	78
4.1.3.Araştırmanın Önemi	79
4.1.4.Sınırlılıklar	79
4.1.5.Araştırma Uygulaması ve Örneklem	80

4.1.6.Araştırma Soruları	81
4.2. Bulgular ve Yorum	81
4.3. Betimsel Metin Analizi	93
SONUÇ ve TARTIŞMA.....	107
ÖNERİLER.....	110
KAYNAKÇA.....	112
ÖZGEÇMİŞ	131
EKLER	132

KISALTMALAR VE SİMGELER

BM	Birleşmiş Milletler (İng. UN)
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
KAMER	Kadın Merkezi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü (İng. WHO)
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu (İng. TURKSTAT)
TDK	Türk Dil Kurumu
VAW	Kadına Yönelik Şiddet
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Medyada Yorum Yapanların Cinsiyete Göre Dağılımı	82
Tablo 2. Paylaşım Yapılan Sosyal Medya Platformlarının Dağılımı	82
Tablo 3. Yorumların Kelime Sayısı Aralığının Dağılımı	83
Tablo 4. Paylaşımların İçeriklerinin Dağılımı	84
Tablo 5. Olayla İlgili Yapılan Yorumların Dağılımı	84
Tablo 6. Olayla İlgili Olumlu Yapılan Yorumların Dağılımı	85
Tablo 7. Olayla İlgili Olumsuz Yapılan Yorumların Dağılımı	86
Tablo 8. Yorumların Nefret Kategorisine Göre Dağılımları	86
Tablo 9. Nefret Söyleminin Dayandırıldığı İçeriklerin Dağılımı	87
Tablo 10. Ötekileştirmenin Dağılımı	87
Tablo 11. M. Y. (Katil Zanlısının) Tanımlanma Biçiminin Dağılımı	88
Tablo 12. Helin Palandöken'in Tanımlanma Biçiminin Dağılımı	89
Tablo 13. Sosyal Paylaşım Sitelerinde Yapılan Yorumların Cinsiyete Göre Dağılımı	89
Tablo 14. Yorumlarının İçeriğinin Cinsiyete Göre Dağılımı	90
Tablo 15. Olumlu ve Olumsuz Yorumların Cinsiyete Göre Dağılımı	91
Tablo 16. Nefret Söyleminin Cinsiyete Göre Dağılımı	91
Tablo 17. Ötekileştirmenin Cinsiyete Göre Dağılımı	92
Tablo 18. M. Y. (Katil Zanlısının) Tanımlanma Biçiminin Cinsiyete Göre Dağılımı	92
Tablo 19. Helin Palandöken'in Tanımlanma Biçiminin Cinsiyete Göre Dağılımı	93

GİRİŞ

İlk çağlardan günümüze kadar toplumda var olan ve devam eden şiddet günümüzde korkutucu boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle kadınlara yönelik şiddet aile kurumuna derin zararlar vermekte ve şiddetin nesillerce aktarılmasına neden olmaktadır. Şiddet ortamında büyüyen bireylerin izleyici konumundan uygulayıcı konumuna dönüşmeleri göz ardı edilemez bir gerçektir. Şiddet deyince ilk akla gelen fiziksel şiddettir fakat temelde şiddet psikolojik, cinsel ve ekonomik olarak sınıflandırılmaktadır. Toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşüm nedeniyle ülkemizde 1980'li yıllarda başlayan kadınlara ve toplumsal cinsiyete yönelik araştırmalar yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda, yürütülen akademik çalışmalar ağırlıklı olarak feminist tarih yazımı, çalışma hayatında kadınların konumu, emek, edebiyat, İslam-başörtüsü konuları, kadınların siyasal katılımı ve kadın hareketinin demokrasiye katkıları alanları üzerine olmuştur. Bu nedenle kadınlara yönelik şiddet konusu üzerine yapılan çalışmalar alanda sınırlı kalmıştır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygın bir biçimde ele alınması da 1980'lerde kadın hareketinin başlamasıyla paraleldir. 1988'li yıllarından sonra şiddete olan ilgi ve duyarlılık düzenlenen konferanslar ve açık oturumlar ile giderek artmıştır. Mücadelenin ilk adımı ise kadına yönelik şiddetin görünür kılınmasıdır. Şiddetin ne olduğu ve kapsamının belirlenmesi ile şiddet mağduru kadınlarda nasıl mücadele edeceklerine dair daha bilinçli bir hale gelmiştir. Şiddete karşı oluşan bu bilinç ve önlemeye yönelik çıkarılan pek çok düzenlemeye rağmen şiddet Türkiye'de her geçen gün artarak devam etmektedir. Yazılı ve görsel medyada üretilen içeriklerin yanı sıra günümüzde nefret söyleminin daha fazla üretildiği ve dolaşıma girdiği mecralardan biri de yeni medyadır. Günümüzde özellikle yeni medya ve internet ile birlikte sosyal medya ve bunlara ek olarak sosyal paylaşım siteleri ile her türlü bilgiye ulaşmak daha hızlı ve daha kolaydır. Geleneksel (konvansiyonel) medyaya göre, yeni medya kendine için özelliklerinden dolayı farklı bir topluluk oluşturmuştur. Medyanın bilinen işlevlerinin daha da ötesine geçmesi, var olan etkileme ve yönlendirme gücünü iyice arttırması, yeni mecralarda kitlesel hareketlerin ve bu hareketlerin içerisinde yer alanların niceliğinde kendini göstermektedir. İnternet ortamında dolaşıma giren bazı içeriklerle, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıracak söylemler üretilebilmektedir. Ancak, bazı şiddet olayları da

yeni medyanın sadece alıcı değil aynı zamanda söz üretme imkanı sağlaması nedeniyle toplumsal duyarlılık oluşmasını sağlamaktadır. Bu tepkiler, geleneksel medyanın konuya daha duyarlı bir şekilde yaklaşmalarına katkı sağlamaktadır.

Bu çerçevede, dördüncü kuvvet olan medyanın özellikle günümüzde her an her yerde bilgiye ulaşım sağlaması ve toplumsal duyarlılık oluşturması nedeniyle yeni medyanın şiddet olayına yaklaşımı kamuoyu oluşturma süreci bakımından değerlendirilmesi ve özellikle üzerinde durulması gereken ciddi bir konudur. Şiddetin aslında kader olmadığını, her kesimden insanın şiddete maruz kalabileceği bir durum olduğu, şiddetle mücadele edilerek ancak yok edilebileceği noktasında ise yeni medya önemli bir misyon taşımaktadır.

Kadına yönelik şiddet olaylarında yeni medyada üretilen nefret söylemini inceleyen bu çalışmanın ilk bölümünde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı, cinsel kimlik inşasıyla beraber kuramsal yaklaşımlar üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde şiddet kavramı ve şiddet türleriyle ilgili bilgilere detaylıca yer verilmiştir. Şiddetin nedenlerine yönelik açıklamalar, sonuçlarına yönelik araştırmalar ve çözüm önerileri sunulmuştur. Bu bölümde ülkemizde ve Dünya’da yapılan kadına yönelik şiddet araştırmalarının sonuçlarına yer verilmiştir. Kadın ve şiddet olgusu kadına yönelik şiddet ve türleri kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, değişen toplum yapısına vurgu yapılarak cinsiyet rolleri üzerinde tartışmalar yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ötekileştirme ve nefret söylemi kavramları ilgili bilgiler verilerek, Türkiye’de kadına yönelik nefret söylemi üzerine yapılan çalışmalara değinilmiştir. Bu bölümde geleneksel medyadan yeni medyaya değişen yapı üzerinde de durulmuştur. Yeni medyanın özellikleri ve sosyal medya ile paylaşım siteleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise kadına yönelik şiddet olaylarında yeni medyada üretilen nefret söylemini ortaya koymaya yönelik olarak gerçekleştirilen içerik analizinin bulgularına yer verilecektir. Türkiye’de kadına yönelik şiddet olaylarında yeni medyada üretilen nefret söylemlerine yönelik yeterli çalışmanın olmayışı çalışmayı önemli kılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSU VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Kadına yönelik şiddeti teorik bir zemine oturtabilmek için öncelikli olarak toplumsal cinsiyet kavramı ve kuramsal yaklaşımlara değinmek gerekmektedir.

1.1. Ontolojik ve Epistemolojik Olarak “Toplumsal Cinsiyet” ve Kuramsal Yaklaşımlar

Gündelik hayatta ve dilde çoğunlukla aynı anlamda kullanılmasına rağmen, cinsiyet temelinde şekillenen biyolojik özellik ve bunun üzerinde inşa edilen toplumsal durum, cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) terimleri ile isimlendirilerek ayrıştırılmıştır. Son derece yeni olan bu ayrımı sosyolojiye kazandıran isim Ann Oakley'dir. 1972 yılında yayımlanan Sex, Gender and Society kitabında Oakley, biyolojik farklılıklara vurgu yaparak kadın ve erkek ayrımını cinsiyet üzerinden tanımlamıştır. Toplumsal cinsiyet erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal açıdan adaletsiz bölünme olarak açıklamaktadır. Geleneksel bakış açısında cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin birbirleriyle örtüştüğü düşüncesi hakim ise de günümüzde bu tanımların farklı anlamsal boyutlarını ele alan kapsamlı bir kaynak mevcuttur (Vatandaş, 2007: 31). Bu çalışmada, iki kavramın farkları üzerinde detaylıca durulacaktır.

Kadın ya da erkek olarak dünyaya geliriz ve cinsiyetimiz cinsel uzvumuza göre belirlenir. Ancak toplumların kızları ve erkekleri değerlendirme yöntemi farklıdır, her kültür onlara farklı roller, nitelikler, tepkiler, yükler ve bu yüzden evrensel bir tanımlama yoktur. Dünyaya geldikten sonra bireylere toplumsal, kültürel algı ve tutumların bir bütün şeklinde paket halinde yüklenmesi, toplumsal cinsiyetin hem öğretilmesini hem de benimsetilmesini sağlamaktadır. Toplumlar bireyleri, farklı özellikleri, tutum modelleri, rolleri, mesuliyetleri, hakları ve istekleri olan kadın ve erkeğe aşama aşama dönüştürür. Biyolojik cinsiyetlerinden ayrı kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet kimlikleri tarihsel ve kültürel süreçte şekillenmiştir. Birkaç feminist akademisyen arasında bu kavramı ilk kullanan Ann Oakley şunları ifade etmiştir:

“Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların ‘eril’ ve ‘dişil’ olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder. İnsanların erkek ya da kadın olduğu, çoğunlukla biyolojik göstergelere göre anlaşılabilir. İnsanların eril veya dişil olduğu

ise aynı şekilde anlaşılabilir; ölçütler kültürel, yere ve zamana göre değişiklik gösterir. Cinsiyetin değişmezliğini kabul etmek zorunludur, ama böylece toplumsal cinsiyetin değişkenliği de kabul edilmelidir” (Aktaran: Bhasin, 2003: 8-9).

Cinsiyet kavramı denildiğinde akıllara ilk olarak biyolojik cinsiyet gelmektedir. Aksoy’a (2006: 30) göre, erkek ve kadın olarak belirlenen biyolojik cinsiyet her yerde aynı şekilde kabul edilmiştir. Cinsiyet kavramına temelde bakıldığında, “erkek veya dişi olma durumu” olarak kabul görmüştür. Fakat, toplumsal cinsiyet denildiğinde erkekle dişinin ayırt edilmesini sağlayan yaratılış özelliği biyolojik özelliklerinden hariç kültürel ve politik bir farklılığa yerini bırakmaktadır. Bazı teorisyenler erkek ve kadın arasındaki biyolojik farklılıkların, daha sonra kazanacakları kimliklerin ve tercihlerin oluşmasına sadece giriş olabileceğine vurgu yapmaktadır (Trend, 2008: 89). Toplumsal cinsiyet rolünün biyolojik kökeni olmadığını savunan Oakley’e göre, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet arasındaki ilişkiler aslında doğal değildir. İki kavram arasındaki temel farklılıklar ise şöyle sıralanmaktadır. Doğal ve biyolojik olan cinsiyet, cinsel organlardaki açıkça görünen farklılıklara ve bununla beraber üreme işlevindeki başlıca farklılığa göre belirlenir. Her yerde aynı olan cinsiyet değişmez ve değiştirilemez. Toplumsal cinsiyet ise, eril ve dişil özelliklere, rollere, davranış modellerine, yükümlülüklerle vs. gönderme yapar. Sosyokültürel ve değişken olan toplumsal cinsiyet kültürden kültüre, zamana ve aileye de bağlı olarak değiştirilebilir (Aktaran: Bhasin, 2003: 9).

Feminist tartışmanın merkezini kadın ve erkek arasındaki farklılığın kalıcılığı meselesinin ontolojik temelleri konusu oluşturmaktadır. Cinsiyete dayalı iş bölümü, iktidar ve düzenlemelerin biyolojik (cinsiyet/sex) değil, sosyal (toplumsal cinsiyet/gender) olarak kurulduğu iddiaları, çeşitli okullardan feministlerin, kadınların toplumsal konumlarının cinsel eşitliğe dönüşebileceğini/dönüştürülmesi gerektiğini savunmalarını sağlamıştır. Bu “öznelliğin toplumsal, ailevi ve/veya söylemsel kuruluşuna yönelik izahlarının temel açıklayıcı ve düzenleyici kategorisidir” ve “biyolojik indirgemecilik tehlikesi”ne karşı savunulmaktadır (Yuval-Davis, 2003: 30).

“Cinsiyet” kavramının çoğu zaman yalnızca biyolojik özellikleri nitelemesini yetersiz bulan Feminist kuramcılarının “toplumsal cinsiyet” kavramını benimsemeleriyle bu konudaki tartışmalar yeni bir nitelik kazanmıştır. Toplumsal

cinsiyet kavramı, cinsiyetin sadece biyolojik bir özellik olarak algılanmasını reddeder ve cinsler arasındaki eşitsiz ilişkilerin toplumsal bağamlarına ve anlamlarına dikkat çeker. Biyolojik cinsiyetin zor tanımlanabilecek bir kavram olduğu, biyolojik doğanın sebep olduğu savunulan erkeklik ile kadınlık özelliklerinin ayrı toplumsal bağlamlarda değişik manalara dönüşebileceğini gösteren araştırmaların artmasıyla açıklık kazanmıştır (Sancar, 2013: 176).

Biyolojik cinsiyeti ifade eden cinsiyet, canlı çeşitlerinin hemen hemen hepsinin, başta üreme organları ve sistemleri üzerinden iki temel biçimde kadın ve erkek olarak farklılaşması “cinsiyet” olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2009: 1). İdeoloji tarafından bireylerin biyolojik ayrımına bağlı olarak yüklenen manalar ve değerler ise toplumsal cinsiyettir. Kurumlarla ve sosyal çevre ile etkileşimli, birbiriyle bağlantılı, karışık ilişkilerin bütünü oluşturarak kavramın algılanışı kültürel bir olgudur ve bu kavram, kültürel, ekonomik, politik ve davranışsal tüm farklılıkları kapsamaktadır (Yüksel, 2001: 73). Bu kavram, bireyler arasındaki gerçek toplumsal ayrılık değil, toplumsal rollerinin, ekonomik konumları veya etnik ve ırksal topluluklara mensubiyetlerinin tersine cinsel/biyolojik farklılıklarıyla tanımlandığı öznel gruplara ilişkin söylem tarzı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca cinsel farklılıklar, toplumsal özne gruplarının sahip oldukları farklı cinsel/biyolojik kurulumlarla tanımlandıkları söylem tarzı olarak da anlaşılmalıdır. Başka bir ifadeyle, “toplumsal cinsiyet” ve “biyolojik cinsiyet” kavramları, farklı gündemlere sahip söylem tarzları olarak incelenebilir (Yuval-Davis, 2003: 32).

En yaygın anlamıyla ise bu kavram, biyolojik özellikleri belirten cinsiyet kavramından farklı olarak, komplike toplumsal ilişkiler içerisinde kurulan nitelikleri, bireylere atfedilen manaları ve onlardan yapmaları beklenen hareketleri anlatmak için kullanılmaktadır. Kimliklerin meydana gelmesinde çözümlenmeli bir yaklaşım sunan toplumsal cinsiyet, herkes tarafından aynı türde kabul görmemekte, zamana ve kültüre göre farklılık gösteren bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte kadın ve erkek olmanın toplumsal şifreleri farklı biçimlerde anlaşılmakta, düzenlenmekte ve sıradanlaştırılmaktadır (Baştürk Akca ve Ergül, 2015: 17). Connell’e (1998: 190) göre, sağduya bağlı olarak gelişen toplumsal cinsiyet insanların özelliklerinden biridir. Toplumsal cinsiyet kavramı tüm alanlarda kullanılan bir kavram olmasa da kadın çalışmaları alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı

toplumsal cinsiyet kavramı anlamayı güçleştiren bir etkiye de sahiptir. Kavrama yönelik yapılan tanımlamalarda vurgulanan ortak özelliklerden biri, tarihsel süreçte oluşan ilişkilerin değişebileceği ve eşitlikçi yapı doğrultusunda yeniden oluşturulabileceği yönündedir. Bu noktada olumsuzlukları etkileyen geleneksel yapının değişebileceğini açıklamaktadır (Aksoy, 2006: 28-29).

Günümüzde kadınların yaşadıkları ve birebir mücadele ettiği pek çok sorunun toplumsal cinsiyetle ilişkili olduğu yönünde yaygın bir kanaat olduğunu belirten Berktaş (2000: 16) göre ise, toplumsal cinsiyet; biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve bu nedenle toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak da değişebilen “cinsiyet konumu” ya da “cins kimliği”dir. Diğer bir deyişle, toplumsal cinsiyet bu anlamından dolayı sadece cinsiyet farklılıklarını belirlemez, ek olarak cinsler arasındaki eşitsiz güç bağlantılarını da vurgu yapar.

Tanımlamalarda da vurgulandığı üzere cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları üzerinde tek bir tanım yapılamamakta ve toplumsal cinsiyet daha çok kadından beklenen rollere vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, cinsel kimlik kavramını tartışmak gerekmektedir.

1.1.1. Cinsel Kimlik Olgusunun Ontolojik ve Epistemolojik Okuması

Cinsel kimlik, kişilerin kendi dünyalarında kendilerini nasıl tanımladığı, kadın veya erkek olmakla elde ettiği kişisel ve özel kimliktir. Cinsel kimlik, bireyin biyolojik açıdan belli bir cinsten olduğuna ilişkin kanaatine ve hem kendi cinsini hem de diğer cinsi tanıma olarak açıklanabilir (Vatandaş, 2007: 31). Bu kimlik oluşumu erken dönemde ortaya çıkar ve bu nedenle çoğunlukla bir yaşından sonra iki yaşına doğru çocuklar kendi cinslerini tanırlar. Bu yaşta kişilerin çoğunluğu, farklı cinsiyetlerin olduğunu ve kendilerinin de birine ait olduğunu farkındadır ve annesini dişi, babasını da er olarak kabul eder. Fakat, bu yaş grubundaki çocuklar cinsel kimliği tam olarak anlayamaz cinsiyeti, biyolojik özelliklerden ziyade, rollerle, giysilerle ya da diğer gelişigüzel şekillerle belirlemektedirler. Kişinin kendisini kadın ya da erkek olarak tanımlaması cinsiyet kimliğidir ve kimliğin bütünleştiği ergenlikten önce kazanılır. Bu nedenle çocukların büyük bir kısmı, iki şekilde belirlenen cinsiyetlerini kognitif olarak benimserler ve yaşadıkları toplumların beklentilerine göre davranışlar sergilerler (Dökmen, 2010: 13). Cinsiyetin

değiştirilemeyecek olduğunu, kız ya da erkek doğan bireyin hayatı boyunca aynı cinsiyetiyle kalacağını zamanla anlarlar bu durum beş veya altı yaşındaki çocukta net bir bilgi haline gelir. Cinsel kimliğin anlaşılmasından sonraki süreci cinslere ilişkin inanç ve tutumların olgunlaşma süreci takip eder (Vatandaş, 2007: 31-32).

Cinsiyet kimliğinin oluşmasında toplumsal kimliğin önemi de yadsınamaz. Küme bazlı hislerin araştırması birey kendini bir gruba ait olarak düşündüğünde, yani toplumsal bir kimliğin daha fazla öne çıkmasıyla bireylerin duygu ve düşünceleri içinde buldukları grup tarafından şekil alacak ve belirlenecek fikrini araştırıyor. Yakın bir zamanda yürütülen çalışma da araştırmacılar, belirli olmayan aralıklarda uyarılan toplumsal bir kimliğin insanların kendilerini birey olarak düşündükleri zaman deneyimlemesine yol açtığını keşfediyor. Kadınların kendilerini kadın ya da anne olarak değil de, birey ya da satış görevlisi olarak düşündüklerinde daha şefkatli olmaları mümkün müdür (Fine, 2011: 46)?

Erkeklerin ve kadınların farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu toplumsal cinsiyet psikolojisinde en yaygın kanıdır. Erkekler ve kadınlar, yaratılışları, öz yapıları, fiziksel görünüşleri, düşünme biçimleri, kabiliyetleri ve ayrıca tüm kişilik özellikleri açısından birbirlerinden farklıdır. Connell (1998: 225), farklılığa vurgu yapan bu kavramı, kabul edilmiş başka hiçbir terim olmadığı için “cinsel karakter” olarak isimlendirmektedir. Yaygın olarak farz edilen, erkekleri karakterize eden ve genellikle erkekliği tanımlayan tek bir kişilik özellikleri kümesi olduğudur. Kadınları karakterize eden ve kadınlığı tanımlayan bir kişilik özellikleri kümesi de vardır. Cinsel karaktere dair bu model, cinsel ideolojinin bilinen bir parçasıdır. Bu model, “tıpkı bir kadın gibi” ya da “tıpkı bir erkek gibi” deyimleriyle açıkça dile getirilebilir. Ama dildeki yansıması çoğunlukla örtüktür. “Kadın sürücülerle dalga geçmek için yapılan espriler ya da kadın dergisi New Idea’daki “Yalnız Erkekler” sütunu, “kadınlar arabalarda, erkekler de ev işlerinde ümitsiz vakadır” türünden ortak varsayımları kullanarak anlam kazanırlar (Connell, 1998: 226). Bütün bu tanımlamalar kavramın farklılığına dikkat çekmektedir.

1.1.2. Toplumsal Düzeyde Cinsel Kimlik İnşası

Bu başlık altında toplumsal düzeyde cinsel kimlik inşasında etkili olan mekanizmaları tartışacağız.

Simone de Beauvoir'ın, "Bir insan, kadın doğmaz: kadın olur..." söylemi, dişi olarak doğan bireyin, yıllar içinde "kadın" olduğuna ilişkin verileri, cinsiyet rollerinin doğal olarak değil, öğretilmiş olduğunu ispatlayan malumat ve deneyimleri ele alır (Şaşman Kaylı, 2010: 21). Temelde bakıldığında cinsiyet ayrımcılığının doğumla başladığını söylemek mümkündür. Farklı cinsiyetten bebekler farklı renklerle giydirilir (mavi-pembe) ve beslenme konusunda teşvik edilir ya da cesaretleri kırılır. Sosyalizasyon, bir dizi ödül ve cezayla sürer gider (Walby, 1990: 91).

Temelde bakıldığında kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılık bir eşitsizlik içermezken, zamanla kültür ve toplum tarafından değiştirilerek toplumsal cinsiyet olarak adlandırılan verili (ataerkil) kadın ve erkeği yeniden tanımlamak zorunda kalınan bir tanımı ortaya çıkarmıştır. Sözü edilen ataerkil kadın ve erkek tanımları, birbirine taban tabana zıt olarak üretilmiştir. Bahsedilen zıtlık, taraflardan birinin diğerine üstün ve egemen olduğu zıtlıktır ve içinde daha birçok zıtlığın da oluşmasını sağlar. Erkeğin bilinç, medeniyet ve kültürün sembolü yani daha faik bir özelliğe sahip olduğunu, kadının ise vücudu, hisleri ve tabiatın sembolü olduğunu iddia edilir. Bu bakış açısı kadını tabiata indirgerken, soyu üretme özelliğinin de hor görülmesine neden olur. Buna göre, erkeğin aklı, uygarlığı ve kültürü temsil ettiği ve bu nedenle tartışmasız daha üstün olduğu varsayılırken; kadının bedeni, duyguları ve doğayı temsil ettiği iddia edilir. Böylece kadın bedene, maddeye, doğaya indirgenmiş, onunla birlikte de doğanın kendisi ve insanın soyu üretme yetisi küçümsemiş olur (Berktaş, 2004: 2-3).

Kadın ve erkek farklılaşmasını etkileyen pek çok neden vardır. Bunları içinde yaşadığımız toplumun pek çok kurumlarından eğitim, okul ve iş belirler. Bireylerin cinsiyetleri hakkındaki duyguları ve düşüncelerinde kendilerinin ve başkalarının davranışlarını algulamaları, değerlendirmeleri ve düzenlemeleri etkili olmaktadır. Cinsiyet farklılıklarının kaynağı olan biyoloji ve güncel çevre hakkında genel açıklamalar bulunmaktadır. Cinsiyet farklılıklarının bir bölümü biyolojik farklılıklardan ileri gelse de, kadın erkek farklılığını ya da benzerliğini belirleyen faktör sadece biyoloji değil, biyoloji ve kültürün karşılıklı etkileşimidir. Bireyin çevresinde kadın ve erkek farklılaşmasını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır.

Eğitim, okul ve iş yaşamındaki normatif beklentiler kadın-erkek ayırımını tayin etmektedir (Arslan, 2000: 28-30).

Cinsel kimlik inşasında syolem üreten ve syolemin yeniden üretimini sağlayan etki mekanizmaları, aile, eğitim ve cinsiyet rolleridir. Öncelikli olarak aile kavramı üzerinden cinsiyetçi syolemlerin üretim ve yeniden üretim süreçlerini tartışacağız. Toplumsal bir kurum olan aile, toplumsallaşma sürecini başlatır, fertler arasında samimi ilişkilerin ve ekonomik etkinliklerin yaşandığı, soyun devamlılığının sağladığı bir yapıya sahiptir. Toplumsal değişime bağlı olarak köklü ve niteliksel değişimler geçiren aile kurumuna baktığımızda, antropolojik çalışmalarda insanlığın ilkel devirde gruplar şeklinde evlilikler yaptığını bu yüzden çocukların yalnızca annelerinin bilenebildiğini, boyun atasının kadın olduğu bilinmektedir. Kadınların ocuklara ve yaralılarına bakma görevlerinin dışında aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla bitki toplayıcılığı ve hayvanları evcilleşmek gibi yaptıkları işler de vardır. Bu ağın masal ve destanlarında tanrıçalar soyu, verimliliği ve zekayı sağlayan kişilerdir. Anasoylulukta sosyal kaideler kadına imtiyaz sağlar (Ozankaya, 1996).

Geleneksel olarak aile yapımız ise ataerkil geniş ailedir, bu yapıda aile reisi erkektir ve ailenin diğer bireyleri üzerinde müessirdir. Bu yapıda g aile reisindedir ve ilişkiler eşitlikçi değildir. Bunun yanında babanın ailede otoriter olduğu ve hürmet gösterilecek kişi ile korku duyulacak biri olduğuna dair göndermeler de yapılmaktadır (Gençtan, 1984). Aile içerisindeki ilişkiler, patriyarkal (ataerkil)'dir. Aile içi ilişkilerde son sözü erkekler ve yaşlıların söylediğini ve onların egemenliğinin olduğunu söyleyebiliriz. Genellikle aile ve ev hayatlarından memnun olduğu düşünülen kadınların ağırlıklı olarak başkalarına boyun eğdikleri ve çoğu zaman sessiz kalarak hayatlarını sürdükleri söylenebilir. Ailede ev içlerinden kadınlar yükümlüdür. Kadınların tüm bu iş yüküne rağmen, aileyi ilgilendiren kararlarda söz hakları bulunmamaktadır (Tekeli, 1995: 27).

Aileden “toplumun temeli” olarak söz eden muhafazakar ideolojiye ise, aile genellikle kurumların en yalını, detaylı yapıların ise yapı taşı olarak görülür. Toplumun ana tabakası olmasının yanısıra aile, onun en komplike yapılarından da biridir. Başka bir deyişle, diğer kurumlardaki ilişkiler ekonomi, duygu, iktidar ve direniş örgütleri bakımından dikkate alındığında aile kurumu kadar yoğun değildir (Connell, 1998: 167-168). Toplumun temeli olarak nitelendirilen aile de çocuklara

okul öncesi ilk eğitim verilmektedir. Aile de başlayan cinsiyetçi eğitim hayat boyu değişmemektedir. Eğitim, beraberinde getirdiği toplumsallaşma ve kültür mirasının aktarım sürecinde cinsiyetçi bakış açısının oluşmasında rol oynamaktadır. Kültürel mirasın eğitim aracılığıyla aktarılması ile cinsiyetçi bakış açısının kanıksaması da sağlanır. Bu nedenden dolayı eğitim sürecinde içerik hedefleri doğrultusunda materyallerin incelenmesi ve düzeltilmesi, kadınlara yöneltilen rollerin belirlenmesi açısından son derece önemlidir (Arslan, 2000: 33).

İktidar ilişkilerinin yeniden üretiminde anahtar bir işleve sahip olan eğitim ve okul, cinsiyete dayalı eşitsizliklerin tekrar üretilmesinde de hayati fonksiyona sahiptir. Eğitimin bu potansiyelinin kadınlar için kullanılabilmesi, daha kapsamlı toplumsal dönüşümlerle eğitimin cinsiyet ayrımcılığından arındırılmasını sağlayacaktır. Eğitimin cinsiyet rollerinin oluşumuna katkısı önemli bir boyuttur.

Cinsiyet rolleri ise kadın ve erkekten beklenen davranış biçimleri olarak tanımlanabilir. Çok küçük yaşlarda çocuklar cinsiyetlerine uygun olarak davranış edimlerini kazanırlar. 4 veya 5 yaşındaki çocuklar içindeki yaşadıkları toplumun cinsiyetlerine uygun olarak gösterdiği davranışları uygulamaya başlar. Bununla beraber bu yaş grubundaki çocuklar, akranlarından etkilenebilmektedir. Psikolojide cinsiyetleri ayırma süreci olarak adlandırılan bu süreçteki çocuklar cinsiyetlerine uygun tercihler, beceriler ve davranışlar kazanır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de roller cinsiyet bağlamında farklılaşır. Toplumsallaşma süresince özellikle aile, okul ve medya ile diğer kurumlar tarafından her iki cinsiyete roller kabullendirilir. Bu şekilde çocuklar kendilerine uygun görülen rolleri yaparak toplumun birer parçası olur (Arslan, 2000: 94). Doğurgan kadın (cinsel hapisane) eş ve anne olarak alinyazısının gerçekleştiği yerde (ev hapisanesi) bu yaşamı üstlenmelidir. Çalışan ya da politikacı kadın “normal” yerlerinde değildirler. Yaptıkları seçimden dolayı kadını cezalandırmak için ona işyerinde farklı davranılacak, parti ve sendikalarda sorumluluk verilmeyecektir (iş ve politika hapisanesi). Çocuklarına verdiği eğitimde kadın (özellikle evde çalışan kadın, kitle iletişim araçlarının yarattığı kültürel ortama daha açıktır), kendi yabancılaşmasının şemalarını yeniden üretecektir. Bu kadın, “sen erkek olacaksın oğlum” ya da “bebeğini kucağına alsana kızım” diyerek toplumumuzdaki büyük kültürel ayrımı devam ettirecektir (Halimi, 1990: 23). Ev kadını, sözcüğün tüm anlamlarıyla eve

hapsedilmiştir. Gerçek dünya ile hiçbir ilişkisi yoktur ve her gün aynı işleri yapmaya mecburdur. Kadının dünyasında yapılan işlerin üretken olmadığına karar verilmiştir. Üstelik, evine tıkalı kalmış kadının didinerek yaptığı işler –çamaşır, yemek, ütü, ev temizliği gibi- bilim adına, Marx adına, Gayri Safi Milli Hasıla'ya dahil olmamaktadır. Bu gizli mesai, artı-değer yaratmaz (Halimi, 1990: 13). Ev için görülen işler kadına özerklik kazandırmaz, bu çalışmanın topluluğa yararı da yoktur, kadın hiç bir şey üretmez. Kadın ancak toplum için bir eylem ya da üretim faaliyetinde bulunduğu takdirde itibarlı olabilir. Diğer bir deyişle, ev içi görülen işler kadını kocasına ve çocuklarına bağlar bir üst aşamaya geçirmez (De Beauvoir, 1993: 64).

Ev içi emeği görülmeyen kadına iş hayatında da belli mesleklerde çalışma şansı veriliyor. Erkeklerle göre daha az maaş ile çalıştırılan kadınlar hem çalışan bir birey hem de ev işleri ile mücadele eden bir konuma getiriliyor. Kadının emeği arz yönünden ev içinden ve ev dışından üretime katılanlar olmak üzere, iki açıdan ele alınmaktadır. Ev içinden üretime katılma denilince genellikle akla “marjinal işler” olarak tanımlanan dikiş, nakış, örgü, dantel, çocuk bakımı gibi ev yaşamının bir parçası olan işler gelmektedir. Geçmişte ev içinde değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu işler, yoksulluğun hızlanmasıyla birlikte “aile bütçesine katkıda bulunulması” adına bir kazanç karşılığında yapılmaya başlanmıştır. Fakat ne olursa olsun yapılan iş ev dışındaki bir işyerinde gerçekleştirilmediğinden gerek kadının kendisi, gerekse ailesi tarafından “çalışma” olarak adlandırılmamaktadır. Dolayısıyla, kadını özgürleştirmediği gibi, ekonomik bağımsızlığına olan katkısı da oldukça düşüktür (Minibaş, 1997: 109). Kadınların işgücüne katılımı artarken ders kitaplarında kadınlar nadiren işgücü pozisyonlarında gösterilmekte, çoğunlukla evde tanımlanmaktadırlar.

Arslan'ın (2000: 36) yaptığı bir çalışmanın sonuçlarına göre, erkeklerin 150'liye yakın farklı tipte meslekle, kadınların ise sadece 26 farklı meslekte tanımlandığı, üstelik bu mesleklerin hepsinin hemşire, kafeterya çalışanı, öğretmen ve sekreterlik gibi geleneksel kadın işlevi görülen işlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet rolleri açısından incelendiğinde, erkeklerden beklenilenin üretime yeniden katılımını sağlayacak görevleri yerine getirmesi kadından beklenenin ise anne ve ev kadını olması olduğu görülmektedir. Toplumca kabul gören bu durum,

yasalarla da desteklenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 152. maddesi "Koca evin reisi" ifadesi ile kocayı kadın ve çocuklar üzerinde egemen kılarak cinsiyetçi kalıp yargılarını güçlendirmektedir (Arslan, 2000: 94). Oysaki Medeni Kanunun tümü itibarıyla kadın ve erkek arasındaki "eşitlik" olması gerekmektedir. Ancak eşitliği bozan hükümler aile hukukunda bulunmaktadır. Günümüzde her iki eş aynı fonksiyonlara sahip ve "eş" olmaları dışında evlilik hukukunda ayrı kimlik taşımayan insanlardır. Çağdaş düzenlemeler bunu nazara almakta ve eşlerin yükümlülüklerinin yardımlaşma ve amacın da kurulan birliğin devam ettirilmesi olduğunu dikkate almaktadır (Oktaç, 1997: 58). Sosyal, ekonomik ve kültürel alandaki gelişmeler, eşler arasındaki rol ayrımını, eşitsizliği daha da azaltmaktadır. Bekarken eşit konumda olan bireyler evlilik aktiyle "koca ailenin reisi, evlilik birliğini koca temsil eder, kadın kocasının soyadını taşır, oturulacak evin seçimi kocaya aittir" hükümleri baz alındığında eşinin muavini ya da müşaviri durumunda kalarak hukuki olarak sınırlanmaktadır (Moroğlu, 1997: 68).

Tüm bu eleştiriler dikkate alındığı için Yeni Türk Medeni Kanunu düzeltilmiş ve 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Düzenleme ile cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak, aile ve toplum hayatında kadınları erkeklerle eşit duruma getirmek amaçlanmıştır. Özellikle aile hukuku alanında önemli değişiklikler yapılmıştır. Düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir.

"Aile reisi kocadır" hükmü "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler" ile değiştirilmiştir. Evlilik birliğini temsil hakkı, bazı haller dışında kocaya ait iken, değiştirilerek evlilik birliğinin temsili eşlerin her ikisine verilmiştir. Evin seçimini kocanın yapacağı hükmü, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri hükmü ile değiştirilmiştir. Kadına kızlık soyadını kocasının soyadından önce gelmek üzere kullanabilme hakkı veren ve 1997 yılında yapılan değişiklik yeni yasada aynen benimsenmiştir. Eski Kanunda evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken, yapılan düzenleme ile "eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıklarıyla birlikte katılırlar" şeklinde değiştirilmiştir (KSGM, 2017: 4).

Kadın ve erkek arasındaki ilişkiyi açıklamada ve anlamada cinsiyet rollerine ilişkin esaslar önemli bir işleve sahiptir. Her iki cinsiyetin de esasları olarak kabul edilenlere örnek vermek gerekirse, erkekler için katı, soğukkanlı, emredici olma özellikleri, kadınlar için sempatik, naif, güler yüzlü, maharetli, tertipli, fedakar

olmak, cinslere yönelik tutum ve hareketleri tayin etmektedir (İnceoğlu ve Kar, 2010: 40). Cinsiyetçilik, yani kadınların ve kadına özgü olanın küçümsenmesi, egemen kültürün çok önemli bir parçasıdır daha doğduğumuz andan itibaren bu cinsiyetçi kültürün kalıplarıyla karşılaşılıyor, zamanla onları benimseyerek toplumsallaştırıyor, sonunda kendimiz de bunları içselleştiriyoruz. İstanbul'da ilçe belediye meclisi üyelerinden bir kadının, sözünü tutmayan erkek meclis üyelerine “etek giydireceğini” söylemesi bunun tipik bir örneğidir. Pantolon giymek ya da giydirmek aşağılama vesilesi olmuyor, çünkü erkeğe benzemek, “erkek gibi” olmak dürüstlük, ciddiyet, güvenilirlik gibi çağrışımlarıyla her zaman istenen bir şeydir. Ama etek giyerek “karı gibi” olmak, sözünde durmamanın, “kıvırtma”nın, güvenilmezliğin simgesidir (Berktaş, 1997: 97).

Çoğunlukla camia içerisinde kadınlar belirsiz bir pozisyonundadır. Bir yandan genellikle topluluğun birliğini, şerefini, savaşa gitmek gibi belli milli ve etnik projelerin varoluş nedenlerini simgelerler. Diğer yandan çoğunlukla beden siyasetinin kolektif “biz”inden dışlanırlar ve öznenen ziyade nesne konumunu oluştururlar. Kadınlık kurgusu bu açıdan, “ötekilik” özelliğine sahiptir. “Uygun kadın” in nasıl olacağına dair katı kültürel kodlar, çoğunlukla kadınları, bu aşağı güç konumunda tutmak üzere geliştirilmiştir. Bu durumu meşrulaştırmak için kullanılan kolektif “akıllar”, “ötekiler”i dışlamak, aşağılamak ve boyun eğdirmek için kullanılan -“kadınlar aptaldır”, “kadınlar tehlikelidir” veya “kadınlar kirlidir ve bizi kirlitebilirler” gibi- diğer “yaygın” ifadelerle çok benzemektedir (Yuval- Davis, 2003: 97).

Kadını yaşamın tüm alanlarında erkeğe göre tanımlamak cinsiyetçi ideolojidir. Duygu ve düşüncelerini erkeğe göre belirlemek, erkeğe atfedilen hareketleri yapmamak kadınlardan istenilendir. Bu bağlamda, usçu davranmasını engelleyecek boyutta hissi, yüreksiz ve var oluşu ailesinin çizdiği sınırlar içinde kabul görülen bir varlıktır (Helvacıoğlu, 1996: 13). Erillerin tayin ettiği kalıplar, -kadınları küçümsesin ya da yüceltsinler- onları büsbütün ifade etmeyen kadınların bireyselliklerini silen kalıpyargılardır. Bu kalıplar içerisinde yaşamayı kabul eden kadınların, özne olma imkanı yoktur (Berktaş, 1997: 97). Selek'e (2010: 10) göre, kültürel/toplumsal bağlamın etkisiyle biçimlenen cinsiyet kalıplarının değişmesi mümkündür. Bu bağlamda cinsel kimlik olgusunun oluşum süreçleri ve kadınların tanımlanma biçimi

oldukça tartışmalı bir konudur. Toplumda kadından beklenen roller tek değil ve karmaşıktır.

1.2.Toplumsal Cinsiyete Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

Cinsiyet rollerine ilişkin psikoloji literatüründe farklı kuramsal bakış açıları bulunmaktadır. Bu başlık altında toplumsal cinsiyetin kazanımı ve cinsiyetler arasındaki farklılıklarla ilgili kuramlardan başlıcaları ele alınacaktır. Bu kuramsal bakış açılarından biyolojik, cinsiyet rolü, sosyal öğrenme, kültürel ve psikoanaliz kuramına yer verilecektir.

1.2.1. Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşım, kadın ve erkek arasındaki biyolojik özelliklerinden kaynaklanan kapasite ve toplum içindeki çeşitli rolleri yerine getirmesindeki temel karakteristikler olduğunu iddia eder. Bu yaklaşıma göre, erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farkların olmasının yanı sıra cinsel davranışlar açısından da gözle görülür farklar vardır. Erkekler ve kadınlar arasında belirgin biyolojik farklılıkların bulunduğu aşıkardır. Her iki cinsiyetten beklenen rollerin değişmesi, bireylerin değişen rolleri benimsemelerinde kendini gösterir. Kadına, ev işleri ve çocuk bakımı uygun görülürken, erkekler biyolojik yapılarına uygun olarak güç gerektirecek ev dışındaki uğraşlara yöneltmiştir. Bu bağlamda saldırganlık davranışı da biyolojik olarak erkeğe atfedilmiştir. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkların inkar edilemez bir gerçek olduğu bilinir, fakat yine de insan kişiliğinin oluşmasında önemli bir faktör olan toplumsal koşulları göz ardı etmek mümkün değildir. Dolayısıyla kadın ve erkeği tek bir özellik olarak birbirinden ayırmak, sadece biyolojik temele indirgeyerek farklılaştırmak çok doğru bir yaklaşım değildir (İmançer, 2006: 6).

1.2.2. Cinsiyet Rolü Yaklaşımı

Genel olarak rol kavramı belirli bir sosyal duruma bağlı olarak gelişen davranış kalıpları veya beklenen davranış kalıpları olarak tanımlanır. Cinsiyet rolü kavramı ise, kişinin erkek ya da kadın olması nedeniyle kendi cinsiyetine has gerçekleştireceği eylemleri anlatmak için kullanılmaktadır. Sürdürülen yaşam içinde kişilerin cinsiyet rolünü öğrenmesi toplumsallaşma ve bireyselleşme süreciyle

gerçekleşmektedir. Psikologlar tarafından rol teorisi toplumsal belirlenimciliğin bir biçimi olarak görülmekte ve bireylerin kalıpyargıların tuzağına düşme olasılığının altı çizilmektedir. Cinsiyet rolleri söz konusu olduğunda temeldeki biyolojik ikilik, sonuçta burada hiçbir iktidar ilişkisinin bulunmadığı konusunda birçok teorisyeni ikna etmiş görünmektedir ve kadın rolü ile erkek rolü örtük olarak eşit biçimde ele alınmaktadır. Kuşkusuz, bu iki rol içerik açısından birbirinden farklıdır ama karşılıklı olarak da birbirlerine tabidir aynı hammadeden yapılmışlardır, üstelik (erkek rolüne ilişkin eleştirel literatürün oluşmasını sağlayan 1970 ortaları liberallerin gözünde) insanın içinde eşit miktarda baskıcı etki gücü vardır (İmançer, 2006: 3-5).

1.2.3. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Başkalarını seyrederek çevreden öğrenme olarak tanımlanabilen sosyal öğrenmeye örnek olarak bisiklet sürmek, yüzmek gibi pek çok beceriler verilebilir. John Dewey, insanların birbirinden öğrenme olgusuna dikkat çeken ilk isim olmuştur. Dewey'e göre birey, sosyal etkileşimi sonucunda düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşarak zaman içinde kendine has belleği oluşturur. Sosyal öğrenme ilgili başka bir kuramcı ise Rus psikolog Lev Vygotsky'dir. Vygotsky "potansiyel gelişim alanı" kavramını kullanarak öğrenmenin sosyal ortamda, öğrenenin ilgisi dahilinde ve öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleştiğini iddia eder.

İlk defa 1947 yılında Julian Roter tarafından kullanılan sosyal öğrenme kavramına göre insan, yaşamında etki edebilen tecrübelerine yön verme kabiliyetine sahiptir. Bu kuram ifade edildiğinde ise günümüzde akla gelen ilk isim Albert Bandura'dır (Levinson, 1989, Aktaran: Kurst-Swanger, 2003).

Sosyal Öğrenme Kuramına göre, bireyler doğuştan tarafizdir ve sahip oldukları biyolojik farklılıklar, cinsel kimlik ayrımlılığını ifade etmez (Onur, 1986: 183). Çocuğun cinsiyet rolüne yakışan ya da yakışmayan davranışları, ödül-ceza ilişkisi ile kazandığını ek olarak gözlemin ve örnek almanın da bu süreçte önem taşıdığını iddia eder. Kurama göre, kadın ve erkek arasındaki hareket ayrımının temeli öğrenilmiş farklılıklara bağlıdır. Kalıtsal faktörleri de göz önünde bulunduran kuram, rollerin kazanılmasında çocuğun etrafındaki modellerle özdeşim kurmasını ve onların davranışlarını taklit etmesine vurgu yapmaktadır (Arslan, 2000: 25). Sosyal Öğrenme Kuramı, insan davranışının öğrenilmesi ve deneyimlere bağlı olarak zaman içinde

farklılığa uğramasının şart ve gerekçeleri ile yakından ilgilenmektedir. Buna göre, insan davranışı gözlemlerden olduğu kadar, doğrudan deneyimden de etkilenmektedir. Sosyal öğrenme, öğrenmenin, sosyal ortamlardaki deneyimlerden sosyal paydaşlardan etkilenmek şartıyla oluşan davranış değişikliklerini ele alan (öngören) bir üst öğrenme biçimidir (Kırhan, 2007: 36). Sosyal öğrenmenin gerçekleştiği sosyal ortamlar arasında aile, okul ve arkadaşlar sayılabilir. Bandura'ya (1977: 5) göre, sosyal etkileşim, insan davranışının şekillenmesi ve değişmesinde temel etkenlerden biridir.

Toplumsal yaşamda erkekler ve kadınlar farklı davranış kalıpları sergiler. Bu kalıplar kadının ve erkeğin cinsiyet tipini belirler. Cinsiyet tipi sosyalleşme süreci içinde küçük yaşlarda öğrenilerek kazanılır. Sosyal öğrenme yaklaşımına göre insanlar, sosyal ortamlarda gördükleri her şeyi taklit ederek öğrenir. Çocuk kendisine örnek olan (anne, baba, öğretmen vs.) kişileri taklit ederek kendi cinsiyet davranışlarını oluşturur (İmançer, 2006: 9-10). Saldırganlığın gözlem ve taklit yoluyla çok çabuk öğrenildiğini ve bu davranışın çok tekrarlanmasıyla o oranda gerçekleştiğini tespit eden Sosyal Öğrenme Kuramına göre, hedefine ulaşmak isteyen kişi eğer engellenirse hoş olmayan bir duygu yaşayacağını söylüyor. Kişinin bu engellemeye karşı göstereceği tepki de çevresindeki insanların strese karşı gösterdiği hal ve hareketler belirleyici oluyor. Bu anlamda kişi karşılaştığı engellerle başkalarından yardım isteyebilir, saldırabilir, vazgeçebilir ya da kendisini çeşitli maddelerle, alkolle uyuşturabilir (Kapıcıoğlu, 2007: 10-11).

Kuram çocukların diğer sosyal davranışları öğrendikleri gibi cinsiyetleri ayırmayı da öğrendiklerini ileri sürer. Buna göre, çocukların cinsiyetleri ayırmaları kültürlerinde cinsiyetin farklı olarak sosyalleşmesinden kaynaklanır. Kızlar ve erkekler, farklı davranış örüntülerini geliştirmeye yönelik bir cezalandırma ve pekiştirmeye tabi tutulur. Bu temel öğrenme süreci neredeyse tüm sosyal öğrenme açıklamalarının özünü biçimlendirir. Kuram, çocukların belli davranışları edinmelerini kültürde yer alan ve cinsiyete uygun davranışları tanımlayan kalıpyargılarla açıklamaktadır. Kuram, çocukları daha çok çevresel etkenlerin verdiklerini alan edilgen alıcılar olarak görmektedir. Ancak bu yaklaşım, kuramın getirdiği çocukların cinsiyet rollerini gözleyerek ve örnek alarak öğrendikleri yolundaki açıklamasıyla çelişkilidir (Arslan, 2000: 26).

1.2.4. Kültürel Yaklaşım

Kadın ve erkek rollerinin sosyal olarak tanımlandığını iddia eden kültürel yaklaşıma göre, cinsiyet rol standartları kuşaktan kuşağa ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Cinsiyet rolleri farklı toplumsallaşma süreçleri içinde kadın ve erkeğe çok küçük yaşta kazandırılır (İmançer, 2006: 7). Doğduğu andan itibaren çevresindeki insanlarla etkileşim içine giren çocuğun başlangıçta aile, sonra öğretmenleri ile arkadaşları ve kitle iletişim araçları toplumsallaşma sürecinde önemli bir işlev görür. Cinsiyet rolü sosyalizasyonu da, bu süreç sırasında, çocuğun kadınlar ve erkekler için en doğru davranışın ne olduğunu öğrenmesiyle gerçekleşir (Özdemir, 1997: 69). İmançer'e (2006: 8) göre ise, üretilen kültür androjenik olmak zorundadır, çünkü biyolojik olarak farklılıklar erkekler lehine yarar sağlar ve bu yarar cinsiyetler arasındaki iş bölümü üzerinde etkili olmaktadır. Erkekler daha üretken artı değer oluşturacak kamusal alana ait iken, kadın çocuk doğurmak ve ev işi yapmak gibi özel alana ait işlerle sınırlandırılır.

1.2.5. Psikoanaliz Yaklaşım

Psikolog Sigmund Freud, psikoloji alanında kişiliğin oluşmasında cinsel gelişmenin rolünü ilk sorgulayan isimdir. Freud'un kadın ve erkeğin 'eril' (masculen), 'dişil' (feminine) özelliklerinin nasıl oluştuğuna dair açıklamaları kendisinden sonra alanda çalışacak araştırmacılara da yol gösterici olmuştur (İmançer, 2006: 12). Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunu çocuğun gelişim dönemlerinden üçüncüsü olarak kabul edilen oedipal dönem içinde ele alan Freud'un ortaya attığı Oedipus kompleksi, anne veya babaya karşı hissedilen sevgi ile bağlantılı olarak diğerine karşı duyulan eş zamanlı nefretin bireyci terkibi olarak tanımlanır (Connell, 1998: 270).

Freud, Oedipus ve Elektra kompleksinin farklı yapıldığını öne sürer. Biyolojik olarak erkek ve kadın üreme organları farklı yapıdadır. Kız çocukları erkek çocuklarının kendilerinden farklı bir üreme organı olduğunu gördüğü zaman, onun penisine gıpta eder. Ve böylece, kadın hayatında çok önemli bir yer tutan erkek olma istediği teşekkül etmeye başlar (Freud, 1981: 114). Bu duygu daha sonra bir bebeğe ve bunu sağlayacak bir erkeğe yönelme arzusuna dönüşür. Kız çocuk penis

eksikliğinden dolayı anneyi suçlar ve babaya yönelir, fakat babaya olan sevgi, yerini giderek anneye bırakır (Gençtan, 1981: 35).

İKİNCİ BÖLÜM TANIMI, NEDENİ VE SONUÇLARI BAĞLAMINDA “ŞİDDET OLGUSU VE KADINLA İLİŞKİSİ”

2.1. Şiddetin Tanımı ve Türleri

Şiddet, insanlığın var olduğu zamana kadar dayanan bir olgu olmasına rağmen, günümüze kadar çok ciddi bir şekilde değerlendirilmemiştir. Fakat şiddet her geçen gün artmaktadır. Hem kolektif şiddet hem bireysel şiddet olarak geliştirilip günlük yaşantımızda kullanılır olmuştur (Kapıcıoğlu, 2007: 1). Kökeni itibarıyla dilimize Arapçadan geçen kavram sertlik, kötü davranış ve kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmaktadır. İnsanları sindirmek, korkutmak için oluşturulan olay ya da girişimler de şiddet olaylarına dahil edilmektedir (Ünsal, 1996: 29). Şiddet, Türk Dil Kurumu'nun (TDK) tanımlamasına göre ise, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç uygulamadır (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 10.02. 2017). Latincece violentina şiddet; acımasız kişilik, sert ve güç anlamına gelmektedir. Violane fiili, şiddet göstermek, kadir kıymet bilmemek ve kurallara karşı gelmek olarak açıklanabilir. Anglo-sakson dünyasındaki gündelik dil kullanımında şiddet, söz konusu davranışı, hoş olmayan, kabul edilmesi imkansız, yasadışı, rahatsız edici olarak tanımlayan olumsuz ahlaki imalar taşır (Büker ve Kıran, 1999: 12). Diğer bir tanımlamaya göre ise, çatışan menfaatleri olan tarafların arasındaki toplumsal bağlantılardan ortaya çıkmaktadır (Ergil, 2001: 40).

Ünsal'a (1996: 32) göre, şiddet; bireylere dışarıdan yönelen ve insanın bedensel bütünlüğüne sert ve acı vermeye yönelik bir fiildir. Şiddetin insan sağlığına, canına, malına ve bireysel özgürlüğüne yönelik tehdit oluşturma durumu da bulunmaktadır. Şiddet karşı tarafa uygulandığında yaralama, tecavüz etme, adam kaçırmaya gibi eylemler olabileceği gibi, bireyin kendine yönelik eylemleri de olabilir intihar girişimleri buna örnek olarak verilebilir. Tanımlanması kadar algılanması da önem taşıyan şiddet kavramı, doğru algı olmadığı zaman benzer davranışlara maruz kalan kişilerin kimileri, şiddet olarak kabul edilmesi gereken davranışları bu şekilde algılamadığı için gereken tedbirleri alamamaktadır. Bundan dolayı şiddetle baş etmede geç kalan kişiler dozu giderek artan şiddete kayıtsız kalmaktadır (Harcar vd., 2008: 52).

Dünya Sağlık Örgütü'nün şiddet üzerine yaptığı sınıflandırma ise şöyledir:

a) Kendine yöneltilmiş şiddet: Kendine yönetilmiş şiddet, kendine zarar verme ve intihar davranışı olarak ikiye ayrılmaktadır. Örnek olarak, bireyin kendisine uyguladığı şiddet, fiziksel zarar verme, intihar eğilimi ve intihar eylemleri verilebilir. Genellikle bireyin yaşadığı ruhsal sorunların sonucunda ortaya çıkan bu şiddet türünün, kişiler arası şiddet sonucunda da gerçekleştirilebildiği görülmektedir (Harcar vd., 2008: 54).

b) Kişilerarası şiddet: İki grupta incelenmekte olan kişilerarası şiddetin ilki ailede çoğunlukla da evde görülen şiddettir. İkincisi ise, toplumda aşına olunan kişiler ya da yabancılar tarafından uygulanan şiddettir. Bu tür şiddet, fiziki, cinsel ve ruhsal olabilmektedir.

c) Kolektif şiddet: Üç grupta incelenmektedir bunlar; sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere ayrılmıştır. Maksudlu ve belirli bir toplumsal amaç çerçevesinde oluşturulan şiddet bu kategoriye girmektedir. Ayrıca, organize grupların nefret suçları, terörist saldırıları, suç örgütlerinin suçlarını içerir (Kapıcıoğlu, 2007: 7). Bu şiddet türlerinden başka büyük örgütlü grupların uyguladığı şiddeti kapsamaktadır. Bu grupta suç örgütleri, terör örgütleri ve toplu olarak yapılan diğer zarar verici saldırılar yer almaktadır. Bu grupta sosyal, ekonomik ve politik şiddetten de bahsedilmektedir. Savaş durumlarında çatışma ve saldırılar boyutunda devletlerin bu şiddete başvurdukları da görülmektedir (WHO, 2002: 6).

Şiddeti değerlendirirken şiddete maruz kalan, şiddeti yaşayan gruplara göre bir sınıflama yapıldığında temel olarak şu alt başlıklar karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, kardeşler arası şiddet, flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, LGBTT şiddeti, mülteci şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddet.

Şiddet kavramı üzerine sosyal bilimciler tarafından çeşitli araştırmalar yapılmıştır, bu araştırmalarda şiddetin kin, nefret gibi olumsuz duyguların dışı varurumu ile oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada pek çok farklı tanım yapıldığı da görülmektedir bu nedenle şiddetin tek bir tanımı yoktur. Sınır çizgileri belirgin, yaygın kabul görmüş bir şiddet kavramından bahsetmek mümkün değildir. Ancak bu kavram, güç ve tahakküm uygulanan insanların fiziksel veya psikolojik olarak zarar görmesine neden olan davranışların tamamı olarak nitelendirilebilir. Şiddet, ne yazık

ki insanoğlu var olduğu günden bu yana hayatımızın içinde yer almıştır. Son zamanlarda iyice artan şiddet olayları, şiddetin kaynağını ve nasıl öğrenildiğini sorgulamak açısından daha fazla sorgulanması gereken bir mesele haline gelmiştir.

Şiddetin altında yatan agresyon (saldırganlık) güdüsü, farklı şekillere bürünebilecek bir davranış olmakla beraber, aynı zamanda saldırganlık bellenilen bir davranıştır. Tam tersi saldırgan olmama davranışı da bellenilen bir harekettir. İletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler neticesinde kitle iletişim araçlarının daha fazla kullanılması, bu araçların bireyleri etkisi altına alması konuyu önemli kılmaktadır. Örnek vermek gerekirse, reklâmlar ve diğer pornografik mesajlar yoluyla bilhassa kadın bedeninin topluma teşhir edilmesi, hem erkeklerin kadınlara bakış açısını hem de kadınların kendi hemcinslerine olan bakış açısını negatif yönde etkileyebilmekte ve bu durumun kanıksanmasına sebebiyet verebilmektedir (Aziz, 1994b: 502). Bu çalışmada kişiler arası şiddet türlerinden kadına yönelik şiddet daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.1.1.Şiddet

İnsanlık tarihinin başlamasıyla beraber ortaya çıkan şiddet olgusu, bir hayli bireysel ve sosyal öge ile birlikte komplike bir konstrüksiyon içindedir (Kocacık, 2003: 5). Şiddet hakkında pek çok tanım yapılmıştır. Şiddet bir devinim, bir gücün, bir davranışın derecesi, yeğinlik, sertliktir (Püsküllüoğlu, 2004). Kavramın bir diğer tanımı ise, açık veya gizli saldırılarda avantaj sağlamaya çalışma, kırıcı davranışlarda bulunma gibi hakimiyet elde etmeye yönelik her türlü hareketlerdir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 1994: 82).

Şiddet, ilk olarak kişisel ilişkiler düzeyinde ifadelendirilmekte, ikinci olarak da kurumsallaşmış ilişkiler düzeyinde tanımlanmaktadır. Özellikle kurumsallaşmış ilişkiler düzeyinde şiddet ifadelendirilirken, meşru şiddet kullanma tekeline elinde bulunduran devlet ve ona ilişkin uygulamalara atfen bu ilişkiler için siyasal şiddet terimi kullanılmıştır. Günümüzde şiddetten söz etmek, her şeyi kapsayıcı olma, zora başvurmanın ve etkilerinin birçok farklı tezahürlerini bunlar cezai herhangi bir şiddeti, kamusal düzensizliği ve askeri eylemleri içerebilir bir araya toplama riskini barındırır (Schlesinger, 1994: 32). Dar anlamda ise şiddet, fiziksel şiddet olarak ifade edilmektedir. Kişilere dolaysızca zarar veren fiziksel şiddetin üç karakteristiği vardır:

Bunlar, acımasız, dışsal ve acı verici olarak sınıflandırılmaktadır. Maddi güç kullanımıyla da tanımlanmaktadır (Chesnais, 1981, Aktaran: Schlesinger, 1994: 33).

Şiddet bir kişinin diğerini istek ve rızası dışında zor kullanarak kendi iradesine tabi kılması olarak tanımlanabilir. Demokratik yaşam biçimi içinde bireysel rıza, onay ve isteğin esas alınmadığı hiçbir ilişkinin olmaması başlıcaıdır. Oysa kapitalist toplumların, iki yüzyıllık demokrasi deneyiminde, kişinin özel alanı diye adlandırılıp kamusal ilginin dışında bırakılan kadın erkek ilişkileri ve bu ilişkinin kurumsallaşmış ortamlarında kadının rıza, onay ve isteği kabul görmemiştir. Böylelikle özel alanda her istediğini yapabilme potansiyeli olarak tanımlanabilen iktidar, erkeğin şiddet kullanımına açık hale gelmiştir.

Saldırganlık, şiddet olayları veya suçları günümüzde sosyoloji, psikoloji, biyoloji ve psikiyatri gibi farklı alanlar tarafından incelenilmektedir. Farklı alanlar tarafından çözümlenmeye çalışılması şiddetin, çok kapsamlı ve komplike bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır (Kızmaz, 2006: 248). Şiddetin tek bir nedeni yoktur, sosyal bir problem olan şiddet çevreden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla tek bir sebebe indirgenmesi kabul edilemez (Tezcan, 1997: 107).

Johnson ve Ferraro (2000: 948-963), şiddet eğilimlerini dört ana başlık altında birleştirmiştir. İlki, eşler arasındaki olağan şiddettir. İkinci şiddet eğilimi olan mahremiyet teröründe, karşı tarafı (çoğunlukla erkeğin kadını) zaman içerisinde bilinçli olarak tahakkümünde tutmaya yönelik davranış sürecidir. Çoğunlukla bir tarafın uyguladığı ve karşı tarafta önemli zararlara neden olabilir. Genellikle duygusal, manevi, psikolojik şiddet kapsar ve özellikle kadının özgüvenini kaybetmesiyle başlar bu süreçte evlatları, akrabaları ve çevresindeki ilişkilerini, yeryüzündeki konumunu ve var olma nedeni de dahil olmak üzere sorgulanan bir kısır döngü içerisinde yaşayan melankolik bir hayat ortamına sürükler. Üçüncüsü ise nefsi müdafaa olarak tanımlanan karşı tarafın şiddetinden kendini korumaya yönelik davranış olarak ifade eder. Dördüncü şiddet türü de karşılıklı kontrol şiddeti; hem kadının hem de erkeğin şiddete eğilimli olduğu ve tarafların birbirini kontrol altında tutmaya çalıştığı ender bir şiddet türüdür.

Kadına yönelik şiddet, 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildirisi'nde, "Kadına karşı şiddet ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya

psikolojik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir şiddet eylemi veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” olarak tanımlanmıştır. Yetim ve Şahin (2008), bunun kökenlerinin binlerce yıl öncesine indirilebileceğini belirtmektedir. Arkeologlar tarafından yürütülen çalışmalarda erkek mumyaların kemiklerinde yüzde 9 ila yüzde 20 arasında kırık bulunurken, kadın mumyalarda oran yüzde 30 ila yüzde 50 arasında artmaktadır. Kafalarından başka vücutlarının herhangi bir yerinde kırık bulunulmaması, kadınların savaştan çok bireysel şiddete maruz kaldıklarını göstermiştir. Günümüzde ise, değişen bir şey yoktur; şiddet farklı görünümde yine vardır (Gürsel, 2010: 434).

Kadına yönelik şiddetin dört farklı boyutu olduğunu belirten Karal ve Aydemir (2012: 22), bunları fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak sınıflandırmıştır. Fiziksel şiddet, kadına yönelik fiziki yaralama eylemlerini, psikolojik şiddet ise hakaret ve aşağılamaları kapsamaktadır. Cinsel şiddet, kadının ırzına geçme, taciz gibi eylemleri içermektedir. Kadına yönelik ekonomik şiddet ise isteği dışında çalıştırma veya çalıştırmama olarak tanımlanabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise şiddet eylemlerinin sadece birinin değil aynı anda birden fazlasının kadına uygulanabileceğidir. Diğer bir deyişle, fiziksel şiddet eyleminde psikolojik veya cinsel şiddet eylemine de maruz kalınılabilmektedir.

Temelde dört grupta toplanan kadına yönelik şiddet duygusal, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak sınıflandırılmaktadır (Aksoy, 1993: 15). Bu çalışma da yukarıda bahsedilen şiddet türleri detaylandırılacaktır.

2.1.2. Duygusal Şiddet

Gündelik hayatımızda en sık rastlanılan şiddet türlerinden biri duygusal şiddettir. Duygusal şiddet iki özelliğiyle diğer şiddet türlerinden farklılaşmaktadır. Bunlardan birincisi fiziksel ve cinsel şiddette olduğu gibi somut fiziksel bulguların bulunmayışı ikincisi de duygusal şiddetin tek başına bulunabileceği gibi birçok olguda fiziksel ve cinsel şiddetle birlikte bulunmasıdır. Duygusal şiddetin göstergeleri ise kadını küçük düşürmek, küçümsemek gibi davranışlardır. Bu gibi hareket ve söylemler bireyin kendini kötü hissetmesine neden olacaktır. Duygusal şiddet, bir kişiye psikolojik açıdan zarar vermek, mahcup etmek, aşağılamak, hakaret

etmek, arkadaşları ve ailesiyle görüşmesini yasaklamak ve bunların sürekli olarak tekrarlanması olarak tanımlanabilir. Dahası, kadına hizmetçi gibi davranmak, önemli ve büyük kararları alırken kadına danışmamak, bireylerin rollerini belirlemek, erkek ayrıcalığını kullanmaya yönelik tutumlar da bu şiddetin diğer önemli yanlarıdır (Yanikkerem vd., 2007: 34). Bu şiddet türü genellikle yetersiz gibi hissettirme, aşağılama, bağırma, blöf yapma, kıskançlık gibi şekillerle açığa çıkar.

2.1.3. Psikolojik Şiddet

Duyuların ve duygusal ihtiyaçların, kadına tahakküm uygulayabilmek için tehdit aracı olarak kullanılması psikolojik olarak tanımlanabilir. Psikolojik şiddetin; baskı uygulamak, intihar etmekle tehdit, küsmek, çocukları uzaklaştırma, güveni zedeleme, gözdağı verme, bilgi saklama, kıskançlık, aile ve arkadaşlara yalanlar söyleme ve onları görmeyi engelleme gibi birçok biçimi vardır (<http://www.siddetlemucadele.net> Erişim Tarihi: 04.03.2017). Psikolojik şiddet, duygusal veya sözel istismar şeklinde görülebilir. Şiddet görmekten korkan kadının psikolojik olarak da zedelendiğini söylemek yanlış olmaz. Duygusal şiddet her an fiziksel şiddete dönüşebilir. Bu nedenle sürekli kaygı ve korku içerisinde olan kadın her an kocası tarafından öldürülebileceğini bile düşünür (Aktaş, 2006: 35-37). Psikolojik şiddette aşağıdaki durumlar örnek olarak verilebilir.

Şiddet uygulayıcısı kadını arkadaşlarından, ailesinden ayırır ve onlarla görüşmesine izin vermez, kadının faaliyetlerini ve sosyal bağlarını izleyerek bunları kontrol altına alır. Şiddet uygulayıcısı karısıyla, kız arkadaşıyla alay eder, küçük düşürür, küfür ve hakaret eder. Şiddet uygulayıcısı kadını, arkadaşlarına, ailesine hatta kendisine zarar vereceğine dair tehdit eder; evden ayrılması durumunda evlatlarını öldürebileceğini söyler, silahla temas kurarak kadının yaşamını tehlikeye sokar ya da kadına bu tür davranışların her an olabileceği korkusunu yerleştirir. Şiddet uygulayıcısı, kadının kişisel yeteneklerine zarar verir. Şiddet uygulayıcısı kıskançlıkla kadına mülküymüş gibi davranarak kadını sadakatsizlikle suçlar. Kadını ekonomik yoksunluğa iten şiddet uygulayıcısı, erkek ve kadın rollerini tanımlar ve erkeğin imtiyazlarını öne çıkarır. Şiddet uygulayıcısı emosyonel geri çekilme gösterir, yaptıklarını minimize veya toptan inkar eder (Sezgin, 2007: 7-8).

2.1.4. Cinsel Şiddet

İstenilmeyen cinsel davranışları yapmaya mecbur etmek, cinsel ilişkiye zorlama, cinsel yönelime bağlı davranışları değersizleştirme, taciz etme, cinsel ilişki süresince güç kullanma cinsel şiddet olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, bir bireyin herhangi bir ortamda cinsel içerikli eylemde bulunması veyahut buna yeltenmesi baskı yoluyla cinsel tacizde bulunması ya da cinsel ifadeler kullanması veya önerilerde bulunması mağdura olan yakınlığı dikkate alınmaksızın cinsel şiddet olarak kabul edilir (<http://www.siddetlemucadele.net> Erişim Tarihi: 04.03.2017). Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımında da cinsel şiddetin iş, ev ya da her türlü ortamda gerçekleşebileceği vurgusu yapılmıştır. Bu bağlamda, baskı ve zorlama fiziksel olabileceği gibi, tehdit ya da psikolojik baskı şeklinde de olabilir. Kadına yönelik olarak gerçekleştirilen bu şiddet türünün sonuçları üçe ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi ölümcül olmayan sonuçlar olarak adlandırılır bu şiddet türü istenilmeyen gebeliklere, düşüklere, jinekolojik sorunlara, cinsel yolla bulaşan hastalıklara ve bireyin kendisine zarar veren davranışlara yol açabilmektedir. Psikolojik sonuçlar ikinci sırada yer almaktadır. Buna örnek olarak, bunalım, üzüntü, tasa, özgüven eksikliği, cinsel bozukluklar verilebilir. Ölümcül sonuçlar üçüncü sıradadır ve intihar, öldürme, HIV/AIDS örnek olarak verilebilir (Atman, 2003: 335).

Vatandaş (2003: 25), cinsel şiddetin, seksüel motivasyona bağlı olarak gerçekleştiğini evlilik bağı olan ya da olmadan birlikte yaşayan kişiler arasında rıza dışı cinsel ilişkiye zorlama durumu olduğunu belirtir ve yaygın bir biçimde açığa çıkan şiddet olgusu olduğunu vurgular. Bu tür şiddette kadına zor kullanarak cinsel ilişkiye girme, istemediği türde cinsel ilişki, yetersizlikle gösteren cinsel suçlama vb. kadına yönelik uygulanan cinsel şiddet biçimleri görülür. Fiziksel olarak şiddete maruz kalan kadınlar çok sık biçimde cinsel aşağılanmadan cinsel saldırıya kadar varan cinsel şiddete uğramaktadırlar (Sezgin, 2007: 6-7).

Bir erkeğin eşine yönelttiği ve cinsel ilişkiyi hedefleyen cinsel şiddet üç farklı biçimlerden birisi olarak gerçekleşmektedir.

- Cinsel şiddetin en yaygın biçimi olan bu tür de sadece ilişki ile sınırlı olan bir zor kullanma söz konusudur. Kadın bu durumda cinsel ilişkiye rıza göstermemekte, zorla boyun eğmektedir. Böylece kadınlar manevi acı duygusuna kapılmaktadırlar.

- Zorlama şiddet sadece cinsel ilişki ile sınırlı değildir. Zorlama şiddet, fiziki güç uygulayarak kadının izni olmadığı halde cinsel ilişkide bulunma biçiminde gerçekleşmektedir. Mağdur kadının gözlerinde morluk, kemiklerinde kırık, kafatasında yarıklar ve vücudunda bıçak izleri görülebilmektedir.
- Bu tür şiddet cinsel şiddetin en ağır kısmını oluşturmaktadır. Çünkü fiziksel zorluğun sapıklıkla birleşmesi ile sadistçe bir tavırla ırza geçme durumu yaşanabilmektedir. Bu gibi durumlarda genellikle pornografik görüntüler izletilerek kadın, gördüklerini canlandırmak zorunda bırakılmaktadır. Bu duruma maruz kalan kadınlar ağır bir fiziksel ve psikolojik travma yaşarlar. Böylece buradaki maddelerde de görüldüğü gibi şiddetin ayrılmaz bir özelliği cinsel şiddetin, fiziksel şiddetle olan güçlü ilişkisi vurgulanmaktadır (Vatandaş, 2003: 25).

Godenzi'ye (1992: 127-164) göre, cinsel şiddet öncelikle eşitsiz güç ilişkilerinin bir ifadesidir. En etkin önleme şansı da, cinsler arasındaki bu eşitsizliğin kaldırılmasında yatmaktadır. Cinsel şiddette, tüm şiddet türlerinde olduğu gibi, esas olan cinsellik değil, sosyal kontroldür. Cinsel şiddet uygulayıcıları ile yaptığı bir araştırma sonucunda erkeklerin, güç ve egemenlik ilişkilerinin tekrar kurmak ve güvenceye almak için şiddet uyguladıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu konuda kesin sonuçlara ulaşılamamasının nedeni cinsel şiddetin çok fazla dile getirilmemesidir. Aile içi şiddette görülen cinsel şiddet ailenin “mahremiyeti” nedeniyle ancak yakın zamanlarda bilim insanlarının ve hukukçuların ilgi alanına girebilmiştir. Ancak, yine de tam olarak açıklığa çıkarılamamıştır bu konudaki “mahremiyet” ve “aile mahremiyeti” nedeniyle yatak odaları üçüncü kişiye şiddetin hem faili ve hem de mağduru tarafından sınıksız kapalı tutulmaktadır (Vatandaş, 2003: 26).

2.1.5. Ekonomik Şiddet

Ekonomik özgürlüğü bulunan kadının parasının elinden alınması olarak tanımlanabilir. Bilhassa çalışmayan erkeklerin bu şiddeti uyguladığı görülür (Aksoy, 1993: 15). Ekonomik şiddette örnek olarak, eve para bırakmama veya çok az bırakma, maddi özgürlüğü kısıtlama veya sürekli hesap sorma ve parayı kullanarak aşağılama verilebilir.

Ekonomik şiddette, maddi kaynakların söz konusu olduğu durumlarda erkek kadına ekonomik açıdan kısıtlamalar getirir. Ev ve çocukların ihtiyaçlarını bahane eden erkek, kadına az miktarda para verir. Ekonomik özgürlüğü olan kadının ya maaşının hepsi elinden alınır ya iş sahibi olması engellenir. Kadın ve erkek ekonomik bakımdan eşit olsalar bile, psikolojik donanımının yetersiz kaldığı durumlarda kadınlar, ekonomik şiddete maruz kalabilir (Sezgin, 2007: 8).

2.2.Şiddeti Ortaya Çıkaran Etmenler

İlkel toplumlarda olsun gelişmiş toplumlarda olsun bugüne kadar karşılaştığımız ve maalesef karşılaşmakta olduğumuz şiddet hayatımızın büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Şiddetin ortaya çıkmasında pek çok faktör bulunmaktadır. Şiddet, öğrenilebilen bir harekettir. Öğrenme kaynağının en önemlisi ise şiddet uygulayıcı ailedir. Aynı zamanda şiddetin, toplum tarafından kabul edilmesi ve nesilden nesile aktarılması toplumsal bir neden olarak düşünülmektedir. Şiddetin nedenleri kültürel, yapısal, ilişkisel ve ekonomik etmenler olarak sınıflandırılmıştır. Kocabaşoğlu ve Yavuz (2000: 89-90) da bu etmenleri dörde ayırmıştır. Bunlardan ilki kültürel nedenlerdir; bu etken, şiddetin bazı zamanlarda ve belirli kişilere yönelik kullanımının benimsendiğini ve bu durumun nesilden nesile aktarıldığını açıklamaktadır. İkinci etken yapısal nedendir, bu etken yoksulluğun ve olanaksızlıkların insanları kanuni olmayan yollardan isteklerine ulaşmaya ittiğini belirtmektedir. Üçüncü etken ilişkisel yaklaşımdadır ve şiddetin bir dizi tahriksel davranış ve sözler sonucunda ortaya çıktığı buna göre eğer ortamda şiddete yönelik davranışlar varsa bunu gören diğer bireylerin de bundan etkilenerek aynı davranışa yöneldiğini içermektedir. Ekonomik yaklaşıma göre ise de; bireylerin şiddet sonucunda elde edeceklerinin kar ve zarar hesabını yaparak bu tür davranışlara yöneldikleri açıklanmaktadır.

2.2.1.Biyolojik Etmenler

Şiddetin nedenlerinden bir kısmını açıklaması açısından 2002 yılında yayınlanan Dünya sağlık örgütünün şiddet ve sağlık raporunun sonuçları üzerinde durulması gerekmektedir. Rapora göre, bireysel etkenlerin içerdiği biyolojik, psikolojik ve davranışsal özellikler şiddetin nedenlerinin bazılarını açıklamaktadır. Biyolojik etkenlerde cinsiyet ve hormon farklılıklarının etkili olduğu, erkeklik

hormonları ile saldırganlık arasındaki bağlantının anne karnındayken görüldüğü ortaya çıkarılmıştır. Tüm toplumlarda erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan bir tutum sergiledikleri görülürken, kadınlık hormonlarının ise tam tersine saldırganlığı bastırıldığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak kullanılan ilaçlar ve bağımlılık yapan farklı maddeler de saldırganlığın başka bir nedeni olarak kabul edilmektedir. Alkollü içkilerde bağımlılık yaptıkları için şiddete neden olan maddelerden biri olarak görülür. Düşük miktarda alkol tüketimi saldırganlığın azalmasını sağlarken tam tersi durumda artmasına neden olur (Kapıcıoğlu, 2007: 8).

Vatandaş'a (2003: 12) göre, anatomik ve biyo-kimyasal nedenler de biyolojik etkenler içerisinde sayılabilmektedir. Yürütülen çalışmalar neticesinde beyin işlevlerini gerçekleştiren bazı mekanizmaların saldırganlıkla bağlantılı olduğu anlaşılmıştır.

2.2.2.Psikolojik Etmenler

Şiddete neden olan faktörlerden bir diğeri ise psikolojik etmenlerdir. Şiddete neden olan en güçlü unsurun engelleme olduğunu düşünen John Dollard'a göre, insan her zaman bir biçimde saldırganlığa neden olur bu nedenle saldırganlık engellenme temelinde oluşur ve gelir. Dollard'a göre saldırganlık; eğilimler, ihtiyaçlar, dürtüler bireyin kendi organizmasından ya da toplumsal çevresinden gelen nedenlerle doyumsuz kalıp amacına ulaşamayınca ortaya çıkar (Aktaran: Vatandaş, 2003: 14). Başka bir deyişle, engelleme davranışı kişi üzerinde şiddete sebep olur. Diğer bir psikolojik etken ise, bireyin çocukluk çağında maruz kaldığı şiddet olaylarıdır. Küçük yaşlarda annesine veya diğer aile üyelerine şiddet uygulandığına tanıklık eden bireyin ilerleyen yaşlardaki davranışları negatif olarak gelişir (Solakoğlu Uçar, 2007: 6). Aynı zamanda psikiyatrik hastalıklarda intihar ve kendine zarar verme gibi kişinin kendi üzerinde uyguladığı saldırganlık davranış biçimleri de görülebilir. Bütün bunlar şiddetin ortaya çıkmasında tehlikeli durumlardır ve bu gibi davranışlar tedavi gerektirmektedir (Kapıcıoğlu, 2007: 8).

2.2.3.Çevresel Etmenler

Çoğunlukla şiddet uygulanan çevrede bulunan bireyler etkilenecek şiddete yönelir. Bilhassa çocukluk döneminde birey etrafındakilerden hızla etkilenir. Dolayısıyla saldırganlık eğilimini bireyin çocukluktan edindiği zihinsel, duygusal,

sosyal ve psikoseksüel gelişim, aldığı öğrenme modelleri, tecrübeleri, olaya yüklediği anlamlar oluşturur. Aile içerisinde, arkadaş çevresinde, gençlerin akranları arasında saldırganlık ve şiddet davranışları şekillenebilir. Bu durumlarda şiddetin ortaya çıkmasındaki faktörlerden bir kısmıdır. Aile özellikle çocukluk döneminde çocuğun davranışları üzerinde önemli bir yere sahiptir. Ancak ergenlik döneminde arkadaş ve akranlar daha da ehemmiyet kazanmaya başlar (Kapıcıoğlu, 2007: 8-9). Gündelik hayatında şiddete maruz kalmayan bireylerin saldırganlık örneklerine kitle iletişim araçlarında maruz kaldığı durumlarda ise, bireyin bir sorunla karşılaştığında şiddeti çözüm yolu olarak görmesi ve bunu öğrenmesine de neden olmaktadır (Kapıcıoğlu, 2007: 10-11).

2.3. Türk Toplumsal İzleğinde Cinsiyet Roller ve Kadının Yeri

Bu bölümde toplumsal yapıda zamanla değişen kadının yeri detaylıca ele alınacaktır. Tarihsel süreçte Eski Mezopotamya’da ortaya çıktığı bilinen ataerkil sistem, kendi meşruiyetini kazandıktan sonra, sosyal, ekonomik ve cinsiyet ilişkilerini de dönüştürecek tüm düşünce sistemlerine egemen hale gelmiştir (Berktay, 1996: 27). Ataerkil terimi Chris Weedon’un da ifade ettiği üzere kadın menfaatlerinin erkek menfaatlerine bağımlı olduğu güç ilişkisidir ve bu ilişkiler, yeniden üretimin sosyal teşkilatlanmasından, cinsiyete dayalı işbölümüne kadar kadınlığın kanıksanmış normlarına kadar birçok şekilde görülebilir. Ataerkil güç, biyolojik özelliklerin farklılıklarına yöneltilecek toplumsal anlamlara vurgu yapar. Kadının tabiatı ve sosyal rolü, ataerkil söylemde erkeklere göre yeniden tanımlanır (Springer, 1998: 21). Yani kurallarını erkeklerin belirlediği bir sistemdir. Daha genel bir tanımlama yapılacak olunursa; ataerkillik; tarih, sosyo-ekonomik ve kültürel her kendine özgü ortamda erk ilişkilerinin en gizli biçim ve yapılarını niteleyen bir sistemdir (Saraçgil, 2005: 11).

Ataerkil sistem toplumsal cinsiyet ilişkilerini de etkilemiştir. Kelime yazınsal olarak babanın ya da aile reisi olarak konumlandırılan adamın yönetimini ifade eder ve erkek egemenliğini belirtir. Aslında erkeğin egemen olduğu aileyi açıklamak için kullanılmıştır eskiden aile ile birlikte yaşayan köleleri ve ev hizmetlerini yapan kişilerinde üzerindeki otorite diyebiliriz. Günümüzde ise erkeğin kadın üzerinde tahakküm kurduğu ilişkileri ve farklı yollarla kadının ikinci planda tutulduğu bir

sistemi anlatmak için kullanılıyor (Bhasin, 2003: 21). Bu bağlamda ataerkil toplum; erkekler ve kadınlar arasında gücün eşitsiz, adil olmayan biçimde dağıtıldığı ve erkeğin baskın olduğu toplum yapısını ifade etmektedir. Kadınlar genellikle korunması (denetim altında tutulması) gereken, aksi durumda hata yapabilecek, kolaylıkla aldatılabilecek kendi iradesi olmayan ve olmaması gereken, iktidardan (kendi hayatının denetimi anlamında) uzak tutulması gereken nesnelere muamelesi gösterilen bu toplum yapısında erkek-egemen söylem kadının konumunu ve karşı kendi pozisyonunu belirlemektedir. Ataerkil düzende bireylerin bile farkına varmadıkları bir durum, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünü yaratılıştan kazandıkları bir avantaj olarak görmeleridir. Ataerkil düzendeki bu cinsiyet ayrımcılığı sınıf ayrımından daha kesin katı ve süreklidir (Ulus, 2005: 201).

Erkek temelinde kurulan ataerkil sistem, iki cinsiyetinde yer alabileceği bir alan olmasına rağmen genellikle erkekler etrafında kurulmuştur ve kuralları onlar belirler. Bu sistem içinde yer alabilmek için kadınlar ataerkilliğin belirlediği kuralları kabul etmek ve bunlara uygun davranmak mecburiyetindedir. Erkeklik olgusuyla ortaya çıkan ataerkillikte vurgulanan erkeklik biyolojik özelliği kast etmez. Aksine kastedilen, dayatılan ve özümşenen ataerkil hegemonik erkekliktir. Ataerkilliğin devamlılığını sağlayabilmek için hegemonik erkekliklere gereksinimi vardır (Demren, 2003). Sancar'a (2013: 30) göre, hegemonik erkeklik; genç, kentli, beyaz, heteroseksüel, tam zamanlı bir iş sahibi, makul ölçülerde dindar, spor dallarının en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde aktif bedensel başarıya sahip erkeklerin temsil ettiği erkekliktir. Kadın ve erkek arasındaki ilişkileri anlamak açısından ataerkil sistemi kavramak ciddi bir öneme sahiptir. Ataerkil toplum yapısında kadının temsili incelenerek "öteki" kavramına dikkat çekilmek istenmektedir. Tarih boyunca kadın erkeğin "öteki"si olarak görülmüş, kendi öznelliğinden yoksun bırakılmış ve böylece üzerinde konuşulması serbest bir "nesne"ye dönüştürülmüştür. Çünkü varolan toplumda, başka iktidar ilişkilerinin yanısıra, belki de onların ilksel bir modeli olarak, erkek ile kadın arasında da bir iktidar ilişkisi vardır ve bu ilişkide kadın "aşağı olan"ı temsil eder (Berktaş, 1997: 91).

Kadınların önem verdikleri ve hayatlarını üzerine kurmaya çalıştıkları değerler sosyalizasyon süreci içerisinde öğrendikleri toplumsal cinsiyet rolleri üzerine

kuruludur. Kadınların kendi yaşamlarını deneyimlerini anlattıkları durumlarda, kullandıkları dile bakıldığında kadınlar için önemli olan değerler ortaya çıkmaktadır. Bu dilin anneliği, evliliği, çocukları ve buna benzer kavramlarla örülü bir dile sahip olduğu görülmektedir. Bu dil erkeklerin kullandığından farklıdır. Bir kadının dil repertuarında kendine güven nadiren yer alan bir sözcüktür. Kadınların yaşamlarının her devresinde öğrenmiş oldukları uysal, sessiz, terbiyeli, hanım hanımcık bir varlık olmanın kadınlara yakıştığıdır. Kadınlar başkaları için var olan kişilerdir. Kiminin annesi kiminin karısı kiminin de kızıdır. Bu yüzden bu kişiler hep kendinden önce gelmektedir. Bir anne ve eş olarak yükümlülükleri onları diğerleri için var olan yapmaktadır. Bu bağlamda kadın kendisini değerli görmemektedir. Zaten kadının da değer olgusu ataerkil yapı tarafından sınırları çizilmiş bir değer olgusudur (İnceoğlu ve Kar, 2010: 45-48).

Ataerkil sistem, erkeklerin faik olduğunu iddia eden bir inanç sistemidir günümüzde kitle iletişim araçları ve hatta eğitim kurumları da dahil, erkeği karar mekanizmalarında daha güçlü gösterme söz konusudur. Kadını ise gözü doymayan bir tüketici, bağımlı ve arabozucu göstererek ataerkil ideolojinin yaygınlaşması sağlanmıştır. Ataerkil sistemdeki ideolojinin devamlılık söz konusu olunca insan aklını denetim altında tutma rolüne vurgu yapılır. Bu bağlamda, ideoloji toplumsal davranışları ve sosyo-ekonomik yapıları doğru çıkaracak gerekçeler sunmaktadır. Örneğin, medyanın kadınları bedenleri üzerinden nesneleştirilmesi kadına yönelik şiddeti teşvik etmektedir (Bhasin, 2003: 22).

Bireylerin içinde yaşadıkları toplumların belirli normları vardır ve bu normlar, bireylere neyi, ne zaman ve nasıl yapmaları gerektiğini söyler. Bireyler bu normlara uydukları ölçüde benimsenir ve grubun onayını alabilirler (Karaduman, 2010: 288). Toplum içerisinde iki cinsiyetten beklenen davranışlar, sosyal ilişkiler ve onlara atfedilen roller farklılıklar göstermektedir ve bu farklar, toplumsal cinsiyet kavramını doğurmaktadır. Her toplumda iki cinsiyeti birbirinden ayıran, ikisi arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıkları ifade eden ortak kavram ise toplumsal cinsiyettir. Kadın ve erkek olmak biyolojik özelliklere göre belirlenirken, onlara toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar ve beklentiler toplumsal cinsiyet olarak ifade edilir. Erkeklerin ve kadınların yapabilecekleri cinsiyet rolleri ile toplumsal beklentiler

doğrultusunda kısıtlanır ve onlara bu beklentilere uymaları konusunda baskı yapılır (Kaypakoglu, 2004: 21).

Kadınlar; toplumun, devletin, erkeğin, kültürünü, maneviyatını, özünü temsil eden bir sembol olarak görülmüştür. Bu bakış açısı da onların eğitim, sosyal, ekonomik alanda kısıtlanmasına ve bilhassa cinsel alanda kontrol altında tutulmasını da beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda dini söylemi aşan bir ataerkil geleneği doğmuştur. Bu düşünce aynı zamanda, kadını özerk bir insan varlığı olarak gören değil, baba ya da kocanın mülkü sayan binlerce yıllık ataerkil bir anlayışa da tekabül etmektedir (Çakır, 2010: 137). Bir şeyi isimlendirmek, onu nitelemek, eşit olmayan ilişkilerin var olduğu toplumda bir güç gösterisi, bir iktidar ve egemenlik edimidir. İşte erkekler maddi ve ideolojik iktidarlarından kaynaklanan bir güçle bu egemenlik edimine girişmekte ve kadınları kendi bakış açılarından tanımladıkları klişeler içine hapsetmektedirler. Bu klişeler, kadınların bireysel özgürlüklerini ve farklılıklarını dikkate almayıp onları tek bir kategori altında doldurdukları gibi, kendi içlerinde de çelişiktir. Bu zıtlıklara örnek olarak kadınların hem iyi hem kötü, hem kutsal hem de bayağı, hem melek hem de şeytan, hem namuslu anne/eş hem de fahişe olduklarının öne sürülmesi verilebilir. Bu çelişikliklere karşın bu iddiaların tek bir ortak özelliği vardır, o da kadının erkek tarafından tanımlanmasıdır. Kadının kendi namus ve şerefinden sorumlu olamayacak, özerklikten yoksun bir nesne olarak görülmesidir (Berktaş, 1997: 94).

Birçok modern toplumda insan hakları bağlamında eşitlik vurgusu yapılmasına rağmen, cinsiyet eşitsizliğinin günümüzde hala ciddi bir problem olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynağını iktidar ilişkilerinin bir sonucu olarak toplumun kadın ve erkeğe ilişkin algısından almaktadır. Cinsiyetin toplumsal cinsiyete evrilmesinde kadına, sosyal yaşamın ortak ve mahrem mecra olarak ayrıldığı iki mekan verilerek, daha çok mahrem mecra da namusunu koruma görevi biçilmiş ve yaşamı ev ile sınırlandırılmıştır (Şimşek, 2011: 120).

2.3.1 Türk Toplumunda Cinsiyet Rollerinin Dünü ve Bugünü

Bir önceki başlık altında da vurgulandığı gibi ataerkil toplumsal cinsiyet kalıpları, bazı küçük değişikliklerle ama özü aynı kalarak nesilden nesile aktırılır. Dinsel kültürle de benimsenmesi ve kutsallık halesiyle değişmezlik kazanmasıyla bu

kalıplar, kadın ve erkeklerin bireyselliklerini yok sayar ve onların tek bir kategoriye inmelerini ve sınırlı bir tanımlama yapılmalarına neden olur (Berktaş, 2004: 3). Başat avcı ve toplayıcı toplumlarda, kadın ve erkek ilişkileri, bugünün katmanlaşmış karmaşık toplumlarına göre daha eşitlikçiyken, bu toplumlarda hiyerarşiden çok karşılıklılık ve tamamlayıcılık vardı. Örneğin, Müslüman olmayan Afrika’da, gelişmiş ülkelerin sömürgesi oluncaya kadar, kadının hemen hemen erkek ile eşit statüde olduğu bilinmektedir. Batı tarafından sömürdükleri dönemde ise eşitsizlikler başlamış ve giderek artmıştır. Ayrıca dini otoritelerin de kadın erkek eşitsizliğini onaylayıcı rolleri olmuştur. Müslüman ve Katolik dinler cinsiyet eşitsizliklerini desteklemişlerdir (Foucault, 1988: 20-21).

İnceoğlu ve Kar (2010: 57), ataerkil toplum yapısının kadına ve erkeğe yüklediği anlamı, “kendini açık ve doğrudan, yüksek bir ses tonu ile ifade etmek, erkek için mertlik, kadınlar için şirretlik ve cadalozluk” olarak örneklendirmiştir. Bunun gibi pek çok ayrımcılık örneğini ataerkil yapıya sahip toplumlarda görebiliriz. Genellikle kadınların kendilerine yakıştırılan değerlere aykırı davranışlar sonucu ödedikleri maliyet bedelleri, ruhsal dünyalarına yönelik şiddet olmaktadır. Bu duruma örnek olarak, kutsal olduğuna ilişkin değerlere rağmen boşanmak, erkeğe itaat etmeye karşı durmaya çalışmak ya da en azından istenilen kurallara uymamak kadınlar için içinde yaşanılan kültüre göre değişen şiddet biçimleriyle karşılaşmak demektir (2010: 45).

Egemen eril kalıplar ve ikinci sınıf konumundaki dişil kalıplar işgücü içinde de ortaya çıkmaktadır. Teknik bilgi ve uzmanlık becerilerinin geliştirilmesi, kişisel yaşamın talepleri ile kesintiye uğramaması için tam bir adanmışlık gerektirdiğinden, iş kökenli bir eril tarz oluşur. İşyerinde kadınları ötekileştirmenin dışında, eşit olmayan eğitim, (evdeki rutin işler nedeniyle kısıtlanan) kadınları çalıştıkları yerlerdeki hassas konumları iş bakımından kendinden emin olmayan, daha itimatsız bir kadınlığın ortaya çıkmasına sebep olur (Segal, 1990: 129-131). Ataerkinin biçimi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derecesinden bağımsızdır. Bunu vurgulamak, farklılıkların illa ki eşitsizlikten kaynaklandığını varsaymadan, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin biçimini mukayese olanağı sağlayacağı için önemlidir. Farklılık ile eşitsizlik arasındaki ilişkide, önemli konudan biri de budur. Kamusal yaşama girmek, kadına ekonomik bağımsızlık ve mutsuz bir evliliği bozabilme olanağı gibi daha

geniş özgürlükler sunabileceği gibi, sadece ev işlerinin üzerine eklenen bir yük ve kocasının kaprisleri sonucu terk edilmesi anlamına da gelebilir (Walby, 2000: 43).

Geçmişten günümüze kadar uzanan sürece göz attığımızda kadının toplumsal hayatta ataerkil düzene uygun olarak hep erkeğin gerisinde rol aldığı ve bu durumun kadınlar lehine alınan tüm siyasal, hukuki, sosyal haklara rağmen hala sürdüğü görülmektedir. Gelişmiş kapitalist ve gelişmiş sosyalist toplumlarda hala çözülemeyen kadınlara ilişkin pek çok problem, az gelişmiş kapitalist bir toplum olan Türkiye’de çok daha büyük boyutlardadır (Ulus, 2005: 204). Türkiye’de kentleşmeyle birlikte başlayan büyük şehirlere göç nedeniyle zamanla toplumsal yapıda değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir. Bu değişiklikler kadınların eğitim alma haklarını arttırmış ve kadınların çalışma hayatına girmelerini sağlamıştır. Modern kadın kurgusunda kadın, kendini ve cinselliğini tanıdıkça eşini ve erkeğini nasıl en az ödüne idare edebileceğini bilen, haklarını bilen, istikrarlı, kendisine saygısı olan, aynı zamanda alafranga sofralar hazırlayabilen, çeşitli kozmetikler kullanan, diyet ve jimnastik yapan, saç, yüz ve vücut bakımına önem veren, modayı bilen ve ev kreasyonu hakkında da bilgi sahibi olarak kurgulanır (Saktanber, 1995: 223).

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, hem aile içinde hem de kamusal alanda varlığını sürdürmektedir. Sektörler, meslekler ve hiyerarşik yapılanmada dengesiz bir yığılma yaşanmaktadır. Cinsiyetçi iş bölümü kadınları aile yaşamına bağladığı için, toplumsal süreçlerden dışlanmayı doğal ve değişmez göstermektedir. Demokratik siyaset ve tartışma kültürünün eksikliği, kadınların siyasal ve yönetsel süreçlerden dışlanmasına neden olmaktadır. Toplumsal yaşam deneyimleri, geleneksel ev sorumlulukları, anne ve eş rolleriyle sınırlı olan kadınlar, iki ayrı dünyanın değer ve davranış biçimleri arasında bocalamaktadırlar. Başarının koşulları, rekabet, çalışma yöntemi kadının siyasal yapma tarzıyla çatışmaktadır. Kadının kamusal alana katılmayışının önündeki engel elbette sadece erkeğin duruşu değil, aynı zamanda kadının kendi sorunlarının bilincinde olmayışından da kaynaklanıyor. Ancak toplumsal gerçekliğin zorlayıcılığı, kadını kendi kaderine etkide bulunmaya itmektedir (Akgül, 2005: 11). Ailede güç ilişkilerinin giderek kocanın gösterdiği sorumluluk ve kadının gösterdiği saygının karşılıklı etkileşimi ile belirlendiği görülmektedir. Özellikle beklentilerin yüksek olduğu ve kadınların ev geçimini

üstlendiği ailelerde erkek sorumluluğu yalnız ev dışı değil ev içi rollerini de içerecek şekilde tanımlanmaktadır. Çalışmalarını öne sürmeyen kadınların bile kocaya itaat konusunda zorlanıyor olmaları ve kocalarının huzursuzluğu bu bağlamda anlam kazanmaktadır (Bolak, 1995: 240).

2.4. Türk Toplumunda “Şiddet” Bağlamında “Kadın” Olgusu

Thompson ve Walker (1989: 845), aile yaşamında cinsiyeti üç alanda incelemiştir. Bunlar; evlilik, iş (hem aile içindeki, hem de dışarıda ücretli çalışma) ve ebeveynlik görevi olarak ayrılmıştır. Bu alanlar birbirleriyle etkileşim içinde olmasının yanında kadının erkeğe karşı güçlü ya da zayıf olduğu duruma göre kadına karşı şiddetin biçimini ve derecesini belirlemektedir. Eşlerinden şiddet gören kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda yapılan genellemeye göre, erkeklerin kadınlara şiddet uygulama nedenlerinin arasında onları kontrol altında tutma isteğinin olduğu yatmaktadır. Ayrıca onların kendilerini savunmalarını engellemek için fiziksel ve sözel olarak incitip korkutmaları ve susturmaları, eşlerini “iyi bir eş” olmamaktan dolayı cezalandırmaları vb. sayılabilir. Şiddet eyleminin temelinde yatan saldırganlık güdüsü öğrenilebilen ve taklit edilen bir olgudur. Bu durum bizi şiddet olgusunun toplumsal bir boyutu bulunduğu sonucuna götürmektedir (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009: 27). Dünya genelinde halk sağlığını ilgilendiren en önemli sorunlardan birisi de şiddettir. Şiddet, her yıl 1.6 milyon insanın ölümüne neden olmaktadır. 15-44 yaş arası ölüm oranlarına bakıldığında yüzde 14’ünü erkekler, yüzde 7’sini de şiddet nedeniyle hayatını kaybeden kadınlar oluşturmuştur. Şiddetten etkilenen milyonlarca insan ise, ya yaralanmakta ya sakatlanmakta ya da psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Şiddetin önlenabilir sosyal sorunlardan biri olduğuna dikkat çeken Dünya Sağlık Örgütü’ne göre ise, dünya genelinde kadına yönelik şiddetin boyutlarını anlamak açısından istatistiki sonuçlarda önemli ipuçları bulunmaktadır (WHO, 2002: 5-6).

Bu bağlamda kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmak için yapılan çalışmaların sonuçları üzerinde durmak daha faydalı olacaktır. Can’ın (2012: 121), Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği çalışmasının sonuçlarına dikkat çekilmek istenmiştir. Araştırmada ailelerin kız ve erkek çocuklarına karşı bakış açılarının farklı olduğu ve bu durumun onların yetiştirilme

süreçlerine yansıdığı, erkek çocuklarının daha rahat büyütüldüğü ve kadına yönelik şiddeti meşru gören söylem ve tutumları destekleyen bir yapının varlığına vurgu yapılmıştır. Ataerkil kültürün iktidar alanı olan aile, kadına yönelik şiddetin en sık biçimde gerçekleştiği bir kurum olarak ön plana çıkmaktadır.

Ülke genelinde kadınlara yönelik şiddetinin boyutlarını ortaya çıkarmak için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2014 yılında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, hayatının herhangi bir döneminde eşinden veya beraber yaşadığı kişi tarafından fiziksel şiddet uğrayan kadın nüfus oranı yüzde 35,5'dir. Bölgeler bazında bakıldığında ise en fazla (yüzde 42,8) Orta Anadolu bölgesinde yaşayan kadınların hayatlarının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete uğradığı ortaya çıkmıştır. Hayatlarının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete uğrayan kadınların en az olduğu bölge (yüzde 26,8) ile Doğu Karadeniz bölgesi olmuştur (<http://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi:12.05.2017). 2016 yılında TÜİK tarafından yapılan aile yapısı araştırmasıyla da şu sonuçlara ulaşılmıştır. Eşler arasında yaşanan kavgalarda kadınların yüzde 66,2'si, erkeklerin ise yüzde 75,3'ü, eşlerine seslerini yükselterek/bağırarak tepki vermiştir. Eşler arasında yaşanan anlaşmazlık durumunda kadınların yüzde 64,2'si, erkeklerin ise yüzde 55,1'inin sessiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Yine araştırma neticesinde erkeklerin yüzde 3,6'sının, kadınların ise yüzde 2,4'ünün eşlerine fiziksel şiddet uyguladığı tespit edilmiştir (<http://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi:12.05.2017). Kadına yönelik şiddet yalnızca ülkemizde değil tüm dünyada ciddi bir toplumsal sorun olarak görülmektedir.

BM verilerine göre ise, dünya genelinde hayatında en az bir kez eşi veya yakın ilişki içinde bulunduğu kişi tarafından şiddete uğrayan kadınların oranı yüzde 59'a kadar çıkabilmektedir. 2014 yılında 28 AB ülkesinde 42.000 kadınla yapılan araştırma;

- Her üç kadından birinin 15 yaşından itibaren fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını,
- Kadınların yaygın biçimde istismara uğradığını ancak bunların çok azının kayıtlara geçtiğini, aile içi şiddet vakalarının sadece yüzde 14'ü ve diğer şiddet vakalarının sadece yüzde 13'ünün rapor edildiğini,

- Şiddetin gerçekleştiği ilişkiyi sonlandıran kadınların hala risk altında olduğunu,
- Her beş kadından ikisinin (yüzde 43) eşi veya eski eşi/hayat arkadaşından psikolojik şiddet gördüğünü,
- Eşi veya hayat arkadaşının şiddetine maruz kalan kadınların yüzde 42'sinin hamile iken de şiddet gördüğünü göstermiştir.

Türkiye'de 2008 ve 2014 yılında gerçekleştirilen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına ilişkin bazı çarpıcı veriler ise şu şekildedir:

- 2014 araştırmasında ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı yüzde 36'dır (son on iki ayda yüzde 8). Bu oranın 2008 araştırmasında yüzde 39 olduğu görülmektedir. Geçen süre içerisinde yüzde 3'lük bir düşüş yaşanmıştır.
- Hayatının herhangi bir döneminde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı yüzde 44'tür. Söz konusu oran 2014 ve 2008 araştırmalarında aynı kaldığı için duygusal şiddet oranının değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- 2014 araştırmasında yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı yüzde 12'dir (son on iki ayda yüzde 5). 2008 araştırmasında ise bu oran yüzde 15 olarak görülmektedir. Geçen yıllar içerisinde cinsel şiddet oranında yüzde 3'lük bir düşüş gerçekleşmiştir.
- 2014 araştırmasında yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma oranı yüzde 38'dir. 2008 araştırmasında ise bu oran yüzde 41,9'dur. Fiziksel ve cinsel şiddetin birlikte yaşanma oranının da yaklaşık yüzde 2'lik bir düşüş yaşanmıştır.
- 2014 araştırmasında yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı yüzde 44'tür. 2008 araştırmasında ise bu oran yüzde 48,5'dir. Geçen süre içerisinde yaklaşık yüzde 5'lik bir düşüş yaşanmıştır (<http://kadininstatusu.aile.gov.tr> Erişim Tarihi: 05.05.2017).

2.4.1 Kadına Yönelik Şiddetin Önemi ve Türleri

Şiddetin türlerinin üçe ayrıldığı belirtilmiş ve tanımlamaları da yapılmıştır bu nedenle bu başlık altında aile içi şiddet kavramı içerisinde sınıflandırılan, kadına

yönelik şiddet ele alınacaktır. Kadına yönelik ayrımcılık biçimleri, insan hakları ihlali ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı olarak yaşanan kadına yönelik şiddet, çoğu zaman sadece cinsiyetlerinden dolayı uygulanmaktadır. Kadınlara şiddeti yaygın olarak eşleri ya da beraber oldukları kişi uygular ancak, bunların dışında da kadınlar çeşitli şiddet biçimlerine maruz kalabilmektedir. Kadına yönelik şiddet kavramı, Aktaş'a (2006: 33) göre, kadınının fiziki güç uygulanarak ya da endişe duyarak yıldırılmasını sadece dışı olmaları nedeniyle uygulanan kötü sonuçları olabilen farklı davranışların tümünü kapsar. Kadına yönelik şiddet, bir sosyal yapıdan beklenen tüm özelliklere sahiptir ve ataerkil sosyal yapı dışında bırakılarak anlaşılması mümkün değildir (Walby, 1990: 128). Kadına yönelik şiddet, "ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ızdırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlanmaktadır (UN, 1993).

Kadınların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip engellenmesine neden olan şiddet aynı zamanda onların haklarını da kullanmalarına olanak tanımaz. Onların haklarının korunması ve geliştirilmesindeki kısıtlılık, başarısızlığı da beraberinde getirmektedir. Kadına yönelik şiddetin cinsiyetler arasındaki eşitsiz ilerleyen tarihsel ve geleneksel güç ilişkisi ile arasında hususi bir bağ vardır. Kadına yönelik şiddet, bazı etkenlere göre değişiklikler gösterse de yaygın bir şekilde görülmektedir. Şiddet, kadının toplum içindeki eşitliğini elinden alan ve sınırlandıran aynı zamanda kadını erkeğe göre ikinci bir konuma düşüren önemli bir sosyal mekanizmadır (Gjokaj, 2010: 16-17).

Şiddet mağduru kadınların dünya genelinde hayatları süresince maruz kaldıkları fiziksel veya cinsel şiddet oranını ortaya çıkarmaya yönelik Karal ve Aydemir'in (2012: 47) yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre Etiyopya yüzde 71, Uganda yüzde 70, Bangladeş yüzde 62, ABD yüzde 55, Zambiya yüzde 48, Tayland yüzde 47, Kolombiya yüzde 44, Peru ve Türkiye yüzde 42 oranındadır. Türkiye'deki kadınların da azımsanmayacak bir seviyede şiddete maruz kaldıklarını istatistik sonucu göstermektedir.

Uygulanan ve maruz kalınan şiddetin tipi toplumdan topluma ve kültürden kültüre değişiklik gösterebilirken, şiddet döngüsü neredeyse hiç değişmemektedir.

Vatandaş'a (2003: 22) göre, değişik düşüncelerin özgürce dile getirildiği ve gelişmekte olan bir toplum için farklı kişiliklere gerek duyulur. Şiddet, toplumda farklılıkları azaltan bir sorundur. Şiddet gören kadının değerleri, nitelikleri, hükümleri, benlik duygusu kaybolmakta, sağlık problemleri artmakta, girişimcilik özelliği azalmakta ve hatta kaybolmaktadır. Şiddet mağduru kadınlar kimlik geliştirmekte ve fikir üretmekte sıkıntı yaşar ve toplumsal kararlarda pasif kalabilmektedir. Bu durum toplumu küçültmekte ve demokrasinin tabanını daraltmaktadır.

2.4.1.1. Aile Ortamında Kadına Şiddet

Başaran'a (2004: 5) göre, aile toplumun en küçük yapı taşı veya hücresidir. Toplumun devamlılığı için bu yapıya gereksinim vardır. Aile, kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örölü bir gruptur (Vatandaş, 2003: 50). Diğer bir tanıma göre ise aile, genellikle toplumsal bütün içerisinde belli fonksiyonları yerine getiren bir alt sistem ve toplumun kurumsal düzeni içerisindeki temel kurumlarından biridir. Waite (2000: 463- 469), ailenin 21. yüzyılda sosyal bir örgüt olarak ele alınması gerekliliğini öne sürmüştür. Bu ele alış, aileyi geçmişin sadece kendi içerisinde akrabalık ilişkileri olan ve topluma bağlı küçük yapısından çıkartarak ekonomik açıdan üreten, toplumsal kaynakların dengeli tüketiminde sorumluluk taşıyan, yeni nesillerin geleceğe dönük verimli yetişmesine ve sosyalleşmesine aracı olan ve toplumdaki diğer kesimlerle bir bağlantı kurması açısından daha farklı bir konuma getirmiştir. Bu anlamıyla aile, toplum içerisinde daha kurumsal ve işlevsel bir statü kazanarak fertlerine de daha farklı sorumluluklar ve işlevler yüklemiştir.

Çalışmanın temel konusu olan kadına yönelik şiddeti kapsamından dolayı çalışmamızda ayrı bir önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddet genellikle fiziksel, psiko-sosyal (davranışların kontrol altına alınması, ekonomik ve sosyal izolasyon gibi) ve cinsel olmak üzere tanımlanmıştır (Aktaş, 2006: 33-39). Bilindiği gibi kadının hem aile içerisinde hem de toplum içerisinde önemli bir yeri vardır. Bu açıdan kadının toplumdaki yeri, onun aile içindeki yeri ve rolünden bağımsız olarak algılanamaz. Ailesiz bir toplum düşünölemeyeceğine göre, kadının faal olarak yer almayacağı bir aile de olamaz (Başaran, 2004: 5).

Tarihi çok eskilere dayanmakla birlikte günümüzde daha çok gündeme gelen şiddet olgusu çeşitli açılardan ele alınmaktadır. Aile içi şiddete ve çocuğa yönelik şiddete özellikle dikkat çekilmektedir. Çocuğa karşı uygulanan şiddet onun sokakta yaşamasına, zararlı maddeler kullanmasına ve çeşitli suçlar işlemesine yol açmaktadır. Aile içi şiddet bireysel boyutuyla ele alınmasına rağmen, toplumsal bir boyut kazanması nedeniyle her yönden ele alınması gereken bir hale olgu haline dönüşmüştür (Yıldız, 2007: 72). Aile içi şiddet, duygusal istismardan, ölümlerle sonuçlanan fiziksel şiddete varan çeşitli tür ve şekillerde karşımıza çıkabilir. Evli, bekâr, dul ya da boşanmış, tüm etnik gruplardan her statü ve yaştaki kadınlar aile içi şiddete maruz kalabilirler (<http://www.siddetlemucadele.net> Erişim Tarihi: 05.05.2017). Aile içi şiddet, ev içinde eş veya diğer aile bireylerinin, birbirine özellikle kadına, çocuk ve yaşlılara uyguladığı şiddet olarak ifade edilir (Harcar vd., 2008: 54).

Erkeğin kadına uyguladığı şiddet için “ataerkil şiddet” terimi kullanılabilir, çünkü genellikle benimsenen “ev içi şiddet” sözünün tersine, sürekli olarak cinsiyetçiliğe ve cinsiyetçi düşünüşe, erkek egemenliğine dayalı olduğunu anımsatır (Hooks, 2000: 63-64). Ev içindeki bu şiddet, daha kuvvetli olan bireyin, diğerlerini zorlayıcı gücün çeşitli biçimleriyle kontrol etmesinin kabul edilebilir bir şey olduğu düşüncesine dayanır bu düşüncede bireylerin daha çok küçük yaşta ebeveynleri arasındaki şiddete şahitlik etmesi büyük rol oynar. Çocuklar yalnızca ataerkil şiddetin doğrudan hedefi olduklarından değil; şiddet içeren davranışlara tanık olmaya zorlandıklarında da şiddete maruz kalmış oluyorlar (Hooks, 2000: 63-65). Daha önce kadına yönelik şiddet olaylarında, şiddet türleri arasında olan fiziksel şiddetin en çok uygulandığı vurgulanmıştı. Ancak kadına yönelik şiddet sosyal bir problem olarak genişlemiş cinsel ihmal, eş tecavüzü, pornografik yayınlar da bu eylemlere eklenmiştir.

Aile içi şiddet olgusunda faillerin ve mağdurların hepsi doğum veya evlilik sonucu oluşan bir akrabalık ilişkisini paylaşırlar. Buna ek olarak bu kişilerin hepsi mahrem bir ilişkiyi paylaşırlar. Bu kavramlaştırma eşe, çocuğa, kardeşe ve ebeveynlere karşı şiddeti içerebilir (İçli, 1995: 11). Aile içi şiddet, dövme, yaralama, sakatlama, cinsel saldırı, tecavüz ve öldürme gibi somut bir şekilde tespit edilebilirken, gözle görülmesi ve tespit edilmesi zor olan sözel, duygusal ve zihinsel

boyutlara da ulaşmaktadır. Bunlar içerisinde bir erkeğin eşine uyguladığı sözel şiddetin en önemlileri tehdit, aşağılama, küçümseme, alay gibi bezdirici ifadelerdir. Ayrıca bazen kadına takılan aşağılayıcı bir isim bazen de kadının önem verdiği şeylerle, kadının bedeniyle, dış görünüşüyle alay edilerek de sözel şiddet sürdürülmektedir (Vatandaş, 2003: 51).

Diğer şiddet türlerinden aile içi şiddeti ayıran en önemli özelliklerden birisi sürekliliğinin olmasıdır. Bulaşıcı bir nitelikte aile üyeleri arasında yaygınlık kazanılabileceği, nesilden nesile aktarılma özelliği olduğu çeşitli araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Aile içi şiddetin yaygın olmasının nedeni ise şiddetin çoğu zaman bir sorun çözme aracı olarak görülmesidir (Vatandaş, 2003: 19). Türkiye gibi geçiş toplumu özelliği gösteren ülkelerde aile kurumu çocuğun sosyalizasyonunda eğitim kurumundan daha etkilidir. Çocuk ebeveynlerinde gördüğünü hemen içselleştirmektedir. Evde babasının annesine şiddet uyguladığını gören erkek çocuğunun bu davranışı ileride yakın çevresine eşine uygulama olasılığı çok yüksektir. Yine babasının annesine şiddet uyguladığına şahit olan kız çocuğunun bu durumu normalleştirilmesi ve ileride eşinden gördüğü şiddeti yadırgamama durumu ve bunu bir kader olarak görme eğilimi olacaktır (Aktaş, 2006: 31, 32).

Aile içi şiddetin türlerini tespit etmek için çeşitli araştırmalar yapılmıştır fakat Türkiye’de aile içi şiddet aile mahremiyeti ve özel hayatın gizliliği konuları nedeniyle yeterli sayıda değildir. Aile içi şiddet sosyolojik olarak 1980’li yıllardan sonra daha çok ele alınmıştır (Tılıç, 1997: 119). Kadınların şiddete karşı ilk eylemleri 17 Mayıs 1987’de gerçekleştirilen “Dayağa Hayır” yürüyüşüdür (Yıldırım, 1998: 38-39). Bu bağlamda, atılan adımlar ve kadına yönelik şiddeti tespit etmeye yönelik olarak yapılan çalışmaların sonuçlarına da yer vermek faydalı olacaktır. Ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalar bu kapsamda incelenecektir.

Güler ve arkadaşları, 2005 yılında Sivas ilinde yaşayan 15 ila 49 yaş arası 162 evli kadınla araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; kadınların yüzde 40,7’sinin aile içi şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Kadınların yüzde 91’inin eşi tarafından, yüzde 22,7’sinin eşinin yakınları tarafından, yüzde 19,7’sinin ise kendi yakınları tarafından şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada şiddet mağduru kadınlar, şiddetin en çok kendilerine ve çocuklara uygulandığını belirtmiştir. Şiddeti tanımlamaları istenildiğinde ise kadınların yarısından çoğu

şiddeti fiziksel olarak ifade etmiştir. Kadınların yüzde 47.4'ü şiddeti sözel, yüzde 21.4'ü ise duygusal şiddet olarak tanımlamıştır. Araştırmada dikkat çeken nokta ise kadınların şiddeti ekonomik ya da cinsel şiddet olarak tanımlamamış olmasıdır. Bu tanımların yapılmamasının nedeni bilgi eksikliğinden ya da bu gibi durumların aile içinde yaşanabileceğini ve paylaşılmayacak kadar mahrem olduğunu düşünmelerinden ileri gelebilir. Bu bağlamda aile içi şiddete bakış açısının toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerinden biçimlendiğini vurgulamak gerekmektedir.

Arat ve Altınay'ın 2008 yılında Türkiye'nin 56 ilinde 1800 evli kadınla yaptığı anket çalışmasının sonuçlarına göre ise, kendi annesinin babası tarafından dövüldüğünü ifade eden kadınların yüzde 52'si eşlerinden fiziksel şiddet gördükleri (annesinin dövülmediğini söyleyenlerin yüzde 24'ü), kayınvalidesi kayınpederinden fiziksel şiddet gördüğünü belirtenlerin ise yüzde 48'i eşlerinden fiziksel şiddete uğradıkları tespit edilmiştir (kayınvalidesinin fiziksel şiddete maruz kalmadığını ifade edenlerin yüzde 25'i). Bu oranlar bir arada değerlendirilecek olursa, bir kadının eşinden fiziksel şiddet görme ihtimalini en fazla artıran etkenin kendi annesinin babasından fiziksel şiddet görmesi olduğu söylenebilir. Kısacası, çocukken şahit olunan şiddet uygulama olasılığını, kadınların da şiddete maruz kalma olasılığının iki misli artırıyor görünmektedir (Arat ve Altınay, 2008: 90).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında 51 ilde seçilen 24048 hanedeki kadınlarla yapılan şiddet araştırması, dünyada ve Türkiye'de içeriği açısından en kapsamlı çalışmadır. Hayatının herhangi bir döneminde aile içi fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı yüzde 39,3 olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmanın diğerlerinden farklı olarak tespit ettiği bulgu ise medeni durum ve şiddete maruz kalma arasındaki ilişkidir. Araştırmanın sonucuna göre, en fazla şiddet gören kadınlar boşanmış ve ayrı yaşayan kadınlardır. Her on kadından yedisinin ayrıldığı eşi ya da ailesi tarafından şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (KSGM, 2009: 47-53).

Türkiye'de şiddetin bir 'terbiye' biçimi olarak algılanması, bunun hem aile içinde hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesi şiddetin hem yeniden üretilmesine, hem de gizlenmesine yol açtığı tartışmasını destekleyen veriler de vardır. Örneğin, 23 ilde yapılan bir çalışma görüşülen kişilerin yüzde 64'ünün erkeğin eşini dövmesini onaylamakta olduğunu, kadınların yüzde 35.1'inin ise ara

sıra dayak yemelerini haklı kılacak davranışlarda bulduklarını düşündüklerini bulmuştur (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2000). Benzer bir başka çalışmada Türkiye’de erkeklerin yüzde 44.9’unun kocalarının sözlerini dinlemeyen eşlerini dövme hakkı olduğunu, yüzde 66.2’si erkeğin evin reisi olduğunu, yüzde 53.7’sinin kadınlardan daha üstün olduklarını düşündüklerini belirtmektedir (İlhan, 1992).

2.4.1.2.Siyasal Alanda Kadına Şiddet

Kadınların çalışma hayatında yer almaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ülkemizde de kadınlar siyasal alanda haklarını pek çok ülkeden önce herhangi bir mücadelede bulunmaksızın elde etmişlerdir. Kadınların haklarını almasında en büyük rolü Mustafa Kemal Atatürk oynamıştır. Türkiye’de kadınlar 20 Mart 1930’da belediye seçimlerinde seçme hakkı kazandılar. 1933’te Köy Kanunu’nda muhtar seçme ve köy heyetine seçilme hakkı düzenlendi. Milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına ise 5 Aralık 1934’te yapılan anayasa değişikliğiyle kavuştular. 8 Şubat 1935’de ilk defa meclis seçimlerine katılan Türk kadınları mecliste 18 sandalye elde ederek parlamentoda yüzde 4.5 oranında temsil edilmişlerdir (Gökçimen, 2008: 5). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de siyaset erkekler tarafından belirlenmektedir. Kadınlar siyasi yaşamda eşit koşullarda yarışmak ve başarılı olabilmek için gece gündüz çalışarak mücadele vermelidir. Bu durumda da bu oyunu kuralına göre oynayabilen az sayıda güçlü kadınların şansı olmaktadır. Kadınların çok büyük bir kısmı siyasetin dışında kalmaktadır (Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı, 2004: 86).

Bu bakış açısıyla çeşitli yıllarda yapılan seçimlerde kadın milletvekillerinin ülkemizdeki temsil oranlarına bakmamız faydalı olacaktır. 2002 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 24, kadın temsil oranı yüzde 4,4’tür. 2007 yılında bu sayı 50’ye, temsil oranı ise yüzde 9,1’e yükselmiştir. 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 79’a, temsil oranı ise yüzde 14,4’e yükselmiştir. 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde kadın milletvekili sayısı 98’dir. Parlamento’daki kadın temsil oranı ise yüzde 17,82 ile Cumhuriyet tarihindeki en yüksek orana ulaşmıştır. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın

milletvekili sayısı 81, Parlamento'daki kadın temsil oranı yüzde 14,73 olarak gerçekleşmiş ve Bakanlar Kurulunda 1 kadın bakan görev almıştır.

Siyasal temsil olanağının sağlanmasına rağmen kadınların siyasetle ilişkisi apolitik bir görünüm sergilemektedir. Bu evrensel ölçekli bir sorundur. Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların dünya siyasetinde yaşadıkları temsil sorunu güncel siyasetin temel sorunlarından biridir. Dünya kadınlarının parlamentolarda yer alma oranı zaman içinde göreceli olarak artmış ise de hala çok düşük düzeylerde seyretmekte, kadınlar ulusal parlamentolarda olduğu gibi hükümetlerde de kendilerine yeterince yer bulamamaktadır (Gökçimen, 2008: 37).

2.4.1.3. Ekonomik Alanda Kadına Şiddet

Kadınlar pek çok alanda olduğu gibi ekonomik şiddete de maruz kalmıştır. Aile içi şiddete boyun eğerek katlanan kadınların en büyük sorunu ekonomik şiddettir (Yanikkerem vd., 2007: 34) . Ekonomik şiddet, kadın üzerinde ekonomik kaynakların ve paranın yaptırım, tehdit ve kontrol olarak sistematik bir şekilde kullanılması, para ya da malın kötüye kullanılması veya çalınması olarak tanımlanmaktadır (Halıcı, 2007: 45).

Aytaç'a (2002: 20) göre, tarihsel süreç içerisinde genellikle ekonomik şiddete maruz kalsalar da kadınlar, değişen şartlar ve niteliklere göre her dönemde çeşitli ekonomik faaliyetlerde yer bulmuşlardır. Özellikle sanayi devrimi kadının çalışma hayatına katılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte ekonomik bir gelir karşılığı çalışmaya başlayan kadın, bağımlı olarak yani bir başkası hesabına çalışmaya başlamıştır. Bu yüzden ilk kez günümüzdeki anlamıyla ücretli kadın işgücü kavramının doğmasına yol açan en önemli tarihsel gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Kadınlara iş hayatında bazı alanlarda gerçekten gereksinim vardır. Ancak teknik gelişmeler kadının ikinci plana atılmasına neden olmuştur. Sanayi devrimden sonraki yıllarda dokuma sektöründeki gelişmeler nedeniyle kadın iş gücü sayısı hızla artmıştır, teknik gelişmelerin üretim tekniğini basitleştiren makinelerin kullanımı, iş bölümü ve uzlaşma bunda etkili olmuştur. Dokuma sektöründe kadın iş gücünün erkeklerden çok daha başarılı olmalarının nedeni de budur (Aytaç, 2002: 20). İş hayatına katılan kadının aile içerisindeki konumunu değiştirmesine yönelik farklı

varsayımlar bulunmaktadır. Gelişmiş ülke deneyimlerine dayalı olarak geliştirilen varsayım, işgücü piyasasında cinsiyete dayalı bir eşitsizlik olduğu ve kadının üretim ortamından dışlanarak ev odaklı çevreye itilmesinin erkek egemen yapıyı desteklediği ve kadını ikincil konuma getirdiği şeklindedir. Bu nedenle ücretli işçi olarak üretilen kadın statüsünü iyileştirmektedir (Eraydın, 1999: 31). Kadınların iş hayatına katılma nedenlerinden en önemlisi ise ev içerisinde maruz kaldığı her türlü şiddeti sonlandırma isteğidir. İş hayatına giren kadınlar burada da bazı engellerle karşılaşır. Bu engellerden biri cinsiyete dayalı ayrımcılıktır. Cinsiyete dayalı işbölümü kültürel yapının bir ürünü olarak kadının çalışma hayatına katılmasının önünde önemli bir engeldir.

Türkiye’de kadınların maruz kaldığı ekonomik şiddeti ortaya çıkarmak amacıyla Kadın Dayanışma Vakfı tarafından 1998 yılında Ankara’nın gece kondu bölgelerinde yaşayan kadınlarla araştırma yapılmıştır. Buna göre, kadınların yüzde 77’si eşlerinden çalışma izni alamamaktadır. Ayrıca kadınların yüzde 21’i eşlerinden ev harcaması için yeteri kadar para alamamaktadır (Vatandaş, 2003: 24).

Kadının daha çok eşi tarafından ekonomik şiddete maruz bırakıldığı söylemek yanlış olmaz. Bu bağlamda, evlilik içinde kadın erkeğe ekonomik olarak bağımlı ise, daha incinebilir bir durumdadır, bu da ekonomik şiddete yol açabilmekte ve şiddeti kabullenme riskini artırır. Ekonomik özgürlüğü olan kadının şiddete maruz kalmadığını düşünmek ise yanıltıcıdır. Yapılan araştırmalar ekonomik bağımsızlığın kadına eşit güç sağladığını varsaymasına rağmen, çalışan ve kocasından daha başarılı olup daha çok kazanan kadınların, kocaları tarafından bir tehdit unsuru görülüp daha fazla şiddete maruz kaldıkları paradoksu da ortaya çıkmaktadır. Bu iki grup arasındaki temel fark kocalarına ekonomik yönden bağımlı olan kadınların bu tür evliliklerden uzaklaşma şansının az olması iken, ekonomik bağımsızlığa sahip kadınların kötü evliliklerden boşanarak kurtulma imkânlarının daha fazla olmasıdır (Thompson ve Walker, 1989).

2.4.1.4.Sosyal Alanda Kadına Şiddet

Sosyal alanda kadına yönelik şiddet, şiddet mağduru bireyin varlığına ya da yokluğuna göre ikiye ayrılır. Şiddet mağduru ya da acısını çeken kişinin biliniyor olması, kamusal alandaki şiddete işaret etmektedir bu okulda, işte, sokakta, sosyal

yaşamın her noktasında ve savaşta kadına yönelik olarak gerçekleşen şiddeti kapsamaktadır. Bir cins olarak kadınların zarar görmesine yol açan mevcut ortamın devam ettiricisi olan şiddet mağduru bilinmeyen ikinci grupta ise, medyatik şiddet yer almaktadır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 1994: 83). Toplumsal yaşamda kadının sosyal ilişkilerinin sınırlanması sosyal şiddet olarak tanımlanmaktadır. Toplumdaki örf, âdet, gelenek, görenek, töre gibi geleneksel ve dini kurallar nedeniyle kadının toplumsal çevresiyle bağlarını koparmaya yönelik kişiye acı ve zarar veren her türlü söz ve davranış olarak da karşımıza çıkmaktadır. Sosyal şiddet kadının yapacaklarını yasaklayarak kadına bir takım sınırlılıklar koymaktır denilebilir. Örnek vermek gerekirse, kadının sosyal ilişkilerinin kısıtlanarak kendini yalnız hissetmesini sağlama, kadını evde tutmak veya çıktığında takip etmek, kadını bulunduğu ortamda küçük düşürmek, sözünü kesmek, kıskançlık gösterisinde bulunmak, istemediği biriyle evlendirmek, namus ve töre gibi nedenlerle baskı uygulamak (Halıcı, 2007: 49). Bu nedenlerden dolayı kadınlar ikincil bir konuma düşürülmektedir. Bu da kadınların daha az okur-yazar ve daha yoksul olmalarına yol açar. İkincil bağımlı toplumsal konum ile yoksulluk neredeyse iç içe geçmiştir. Kadınların büyük çoğunluğu için ekonomik krizler, doğal afetler, savaşlar, çevre felaketleri, koşullarını daha da ağırlaştıran, yoksullukları artıran dönemlerdir (Ulusal, 2007: 35). İş hayatına giren kadının sosyal hayattaki konumu da değişmiştir. Modernleşme süreciyle birlikte kadının sosyal alandaki durumunda da köklü bir değişim yaşandığı görülmektedir.

2.5. Kadına Yönelik Şiddetin Neden Sonuç ve Çözüm Önerileri

Yapılan pek çok araştırma, izleyen, okuyan, dinleyenlerin şiddet gösteriminden birebir etkilendiğini ortaya koymasa bile, kurulan öyküler vasıtasıyla şiddetin gündelik hayatımızın bir parçası haline geldiğini ortaya çıkarmıştır. Modern dünyanın iletişim araçları, daha önce iletişim araçlarının etkisini inceleyen liberal kavrayışların varsayımlarının tersine ayna görevi görmemektedir (Aziz, 1994a: 8-12). Günümüzün insanı, hayatını kurgularken, tercihlerini gerçekleştirip hayatı anlamlandırırken, ekrandan görülen, internet aracılığıyla yayılan, gazete sayfalarında yer alan bu bilgilerden, yararlanır, bilinçli ya da bilinçsiz olarak etkilenir. Bu bireysel ve toplumsal etkilerin sonuçlarını ise siyasetten, ekonomiye, ekonomiden kültürel

hayata kadar farklı toplumsal alanlarda gözlemleyebiliriz (Yılmaz, 2003: 18-19). Aile içi şiddeti ortaya çıkarmaya yönelik olarak Aile Araştırma Kurumu tarafından araştırmalarda yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile aile içi şiddet arasında doğrudan bir ilişki vardır. Sosyo-ekonomik düzey arttıkça baskı ve kısıtlayıcı davranışlar azalmaktadır. Eğitim düzeyinin artması da aile içi şiddetin azalmasını sağlamaktadır. Şiddeti arttıran nedenlere örnek olarak ailedeki birey sayısının artması ve eşlerden birinin alkol kullanması verilebilir. Bu bulgular aile içi şiddetin artmasında ya da azalmasında rol oynayan etkenleri ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre bu etkenlere bağlı olarak aile içi şiddetin nedenleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Zorla yaptırılan evlilikler ve eşler arasındaki uyum sorunları
- Erkeğin eşini kıskanması ve güvenmemesi
- İşsizlik, ekonomik yetersizlik, geçim sıkıntısı
- Çocuğun hatalı davranışlarından ve başarısızlığından kadını sorumlu tutma
- Eşlerin yalan söylemesi, birbirini aldatması
- Erkeğin aşırı sinirli olması
- Erkeğin akrabalarını kadına karşı kıskırtması
- Kadının eşini, evini ve çocuklarını ihmali
- Eğitimsizlik, cahillik, bilgisizlik
- Alkol ve madde bağımlılığı, kumar tutkusu (Ünlü, 1999: 274-275).

Şiddetin ortaya çıkmasında pek çok etkenin bulunduğu dikkat çekildikten sonra şiddetin nasıl engellenebileceği konusuna da değinmek yararlı olacaktır. Bu bağlamda, bazen uygulayıcısı bazen de mağduru olduğumuz şiddeti nasıl azaltabilir ya da nasıl engelleyebiliriz sorusu üzerinde durmamız gerekmektedir. Kadına karşı şiddetin nedenleri çok çeşitli ve komplikedir. Çoğu kadın sınıf, etnik köken ve sosyoekonomik düzeyine bakılmaksızın aile içindeki erkek ya da kocası tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Dünya genelinde kadına karşı uygulanan şiddet üzerine yapılan araştırmalar da bunu desteklemektedir (Demir ve Değer, 1998: 62-63).

Birçok kadın evde ya da sokakta eş, baba, kardeş-abi ya da bir yakını tarafından şiddet görmektedir. Kadına yönelik şiddeti anlamaya çalışırken ve nedenlerini araştırırken ataerkil bir yapı olan Türk aile ve toplum yapısında uğradığı eşitsizlikler, kadının toplumsal yaşama katılımı, sosyoekonomik düzeyi, eğitim

seviyesi ve eğitim olanaklarına ne kadar ulaşabildiği ve değişen toplum yapısı mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Akın ve Subaşı'nın (2003: 237) O'Leray'den esinlenerek yapmış oldukları kavramlaştırma yararlanılarak kadına yönelik fiziksel şiddetin nedenleri olarak şunlar belirlenmiştir:

Fiziksel Şiddetin Nedenleri

Kadının Toplumsal Statüsü Sosyalizasyon Erkeğin Madde Bağımlılığı

Kadına yönelik şiddetin temelinde yatan nedenler arasında erkeklerin kadınları değersizleştirme çabaları, kadının kendi değerini bilmemesi ve hayatını başkalarına adanması sayılabilir. Kadınları değersizleştiren ataerkil bir sistemin egemen olması ve bu sistemin kadını ikincil konumda tutmaya kararlı olması her türlü şiddetle pekiştirilmektedir. Şiddetin nedenleri arasında; cinsiyet rolleri, yaşam sıkıntıları, güç ve kontrol sağlama, bağımlılık, iletişim ve çatışma çözme becerileri, şiddetin kanıksanması gibi faktörlerde etkili olabilmektedir. Türkiye'de "namus cinayeti" adı altında kadına yönelik uygulanan şiddetin nedeni olarak beş ana sosyo-kültürel faktör sayılabilir (KSGM, 2006: 102).

- Ataerkil yapı ve değerler,
- Hiyerarşiyi ve itaati öngören geleneğin ve kültürün yaygınlığı ve sürekli yeniden üretilmesi,
- Kadının ve erkeğin fiziki mekanı paylaşmasını öneren dinsel ve kültürel inançlar, gelenekler;
- Geniş aile, aşiret, hemşehrilik, cemaat ilişkilerinin yaygınlığına bağlı olarak birey üzerinde toplumsal baskının yüksek oluşu,
- Bu yapılanmaların resmi düzeyde kabul görmesi sonucu siyasal yaşam ve hukukun uygulanmasına yön vermesi.

Berns (2001: 262-281), erkeğin şiddete yönelmesinin temel nedeninin kadınların sorumluluğu olarak algılanması şeklinde birtakım politik oyunların varlığından söz etmektedir. Bu yaklaşım şiddeti, ataerkil bir sosyal yapının getirdiği sosyal bir sorun ve yapısal kurumların bir neticesi olarak göstererek etki-tepkiden kaynaklanan haksızlığı hafifletilmiş tepkisel bir konuma oturtmaktadır. Bu yapısal kurumların başında ise, ataerkil sosyal yapının getirmiş olduğu maskülen spor

türleri, kadına çıplaklıkla ilgili yazı ve resimlerle yer veren popüler politika, spor ve erkek dergileri, kadını magazin programlarında sürekli bir cinsel obje olarak işleyen medya (kitap, gazete, TV programları, sinema filmleri vb.), internet, hatta bireyler arası diğer günlük konuşma ve yaşantının yer aldığı tartışmalar, sınıflar, mahkemeler vb. sosyal ortamlar gelmektedir. Bu da sorunu erkeklerin sorumlu olduğu bir davranış olmaktan çıkartıp, daha sosyal ve kültürel bir yapıya büründürmektedir.

Kadınlar aile içinde yaşanan şiddeti dile getirmekten çekinir ve rahatsız olurlar. Şiddeti olağan bir şey gibi algılayarak kabullenen kadınlarda bu durum utangaçlığa neden olmaktadır. Aslında şiddet konusunda ilk olarak utangaçlığın aşılması gerekmektedir (Şen ve Sevil, 2007: 10). Şiddeti önlemek adına ailelere, medyaya ve kurumlara pek çok görev düşmektedir. Ayrıca yeni evlenecek çiftlere evlilik seminerleri verilmesi de şiddet konusunda farkındalık oluşturmaya yönelik olarak atılacak adımlar arasında yer almalıdır. Şiddeti engelleme konusunda kitle iletişim araçlarının gücünün de kullanılması gerekir. Örneğin, yazılı ve görsel basında yer alacak dramalar ile şiddete yönelik toplumsal ve bireysel duyarlılık artırılmalıdır. Medyada olumlu kadın imajı çizilerek, kadının pornografi ve güzellik yarışmaları ile metalaştırılması önlenmelidir. Ayrıca kadın kişiliğinden soyutlayarak nesneleştirilmemeli ve cinsel bir objeye indirgenmemelidir. Kadın bedeninin reklamlarda kullanılması da önlenmelidir (Ekizceleroğlu ve Zeyrekli, 2007: 70). Bunlara ek olarak, şiddet konusunda toplumun zihniyetini değiştirci eğitim programlarının okullarda verilmesi, kadınların cinsel obje olarak kullanıldığı medya içeriklerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Hukuki yaptırımlar olmadan, kadına yönelik şiddetin azaltılmasının beklenmesi mümkün değildir (Harcar vd., 2008: 68).

Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddeti önlemek adına atılan adımlara bakıldığında 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın kurulduğu görülmektedir. Vakıf, şiddete maruz kalan kadınlara psikolojik ve hukuksal destek vererek, iş bulabilmeleri ya da meslek edinebilmeleri için yardım etmekte ve en önemlisi kalabilecekleri güvenli bir ortam sunmaktadır. Mor Çatı’yı daha sonra Ankara’da 1991 yılında kurulan Kadın Dayanışma Vakfı ve Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün bünyesinde 1994’ten beri psikolojik ve hukuki hizmet veren Bilgi Başvuru Bankası takip etmiştir. Ayrıca, Başbakanlık’a bağlı

Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü bünyesinde sayısı giderek artan Kadın Misafirhaneleri ile acil yardım hattı ve danışmanlık sunan Kadın Dayanışma Merkezi (KAMER) de kadına yönelik şiddeti engellemede önemli bir görev üstlenmiştir (Zara Page ve İnce, 2008: 90). Bunlara ek olarak şiddet gören kadının başvurabileceği diğer yerler; İl Sosyal Hizmet Müdürlükleri, Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı, Sağlık Kuruluşları, Polis Merkezleri, Jandarma Karakolları, Cumhuriyet Savcılığı, Belediyelerin Dayanışma Merkezleri, Baroların Kadın Dayanışma Merkezleri ve Adli Yardım Kurulları ve Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarıdır.

Kadına yönelik aile içi şiddet ile mücadele, gerekli hukuki altyapının kurulması ile başlayıp, kadının ihtiyaç duyduğu her safhada yardım alabileceği kurumların tesis edilmesine ve kadınların bu kurumları kullanabilme imkânına kavuşmalarına kadar uzanmaktadır. Kadına karşı şiddet ile mücadelede uluslararası sözleşmelere imza atan Türkiye’de bu konudaki hukuki alt yapıda 1990’lı yıllardan itibaren önemli ilerlemeler yaşanmıştır. Yakın zamanda 6284 sayılı Kanun’un getirdiği düzenlemeler ile yeni uygulamaların işlerlik kazandığı ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) gibi yeni birimlerin faaliyete geçtiği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KADIN VE ŞİDDET İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA YENİ MEDYADA NEFRET SÖYLEMİNİN OKUNMASI

3.1. Ötekileştirme, Nefret Söylemi ve Kadın

Toplum içerisinde egemen hegemonyaya bağlı olarak hayatlarını sürdüren bireyler kendilerine enjekte edilen/kabul ettirilen düşünceler dışındakileri hoş görmez. Aksi düşüncelere sahip bireyler veya gruplar dışarı itilir ve ötekileştirilir. Öteki kavramına baktığımızda aslında her birimizin diğerine karşı öteki olduğu ortaya çıkmaktadır. Öteki bizden olmayan, bilmediğimiz, korktuğumuzdur. Bu kavram toplumsal anlamda ise daha derinleşmekte ve daha komplike bir hale dönüşmektedir. Öteki kelimesi bilindikten farklı başka diğer olanı ifade etmek için kullanılır. Her medeniyetin bir “öteki” kavramı mutlaka vardır. Coğrafya, din ve etnik köken insanları ötekileştiren nitelikler olsa da, temelde bakıldığında ekonomik nedenler buna neden olur. İkel toplumlardan günümüz kapitalizmine kadar ötekileştirme hep ekonomik anlamda yaşanmıştır. Üretim araçlarına sahip olanlar diğerlerini “öteki” durumuna düşürmüş ve onların emeğiyle hayatlarını geçirmiştir. Bu kavram günümüzde fakirleri, ezilmişleri ve toplum tarafından dışlanan fakat içinde yaşadıkları toplumu ayakta tutan değerlere sahip insanları ifade etmektedir (Foulque, 1998: 75). Temelde bakıldığında çoğu kez hiçbir neden olmadan yapılan ötekileştirme ile ötekileştirilen kişinin tüm hakları çiğnenmiş olur. Çünkü ötekileştirme pratiğinin temelinde olumsuzlama yatmaktadır. Günümüzde bile geçmişten gelen ırkçılık, kölelik, din düşmanlığı gibi ayrımcılık türleri devam etmektedir ve bu öteden beri karşılaşılan bir problemdir (Kılıç, 2011: 148).

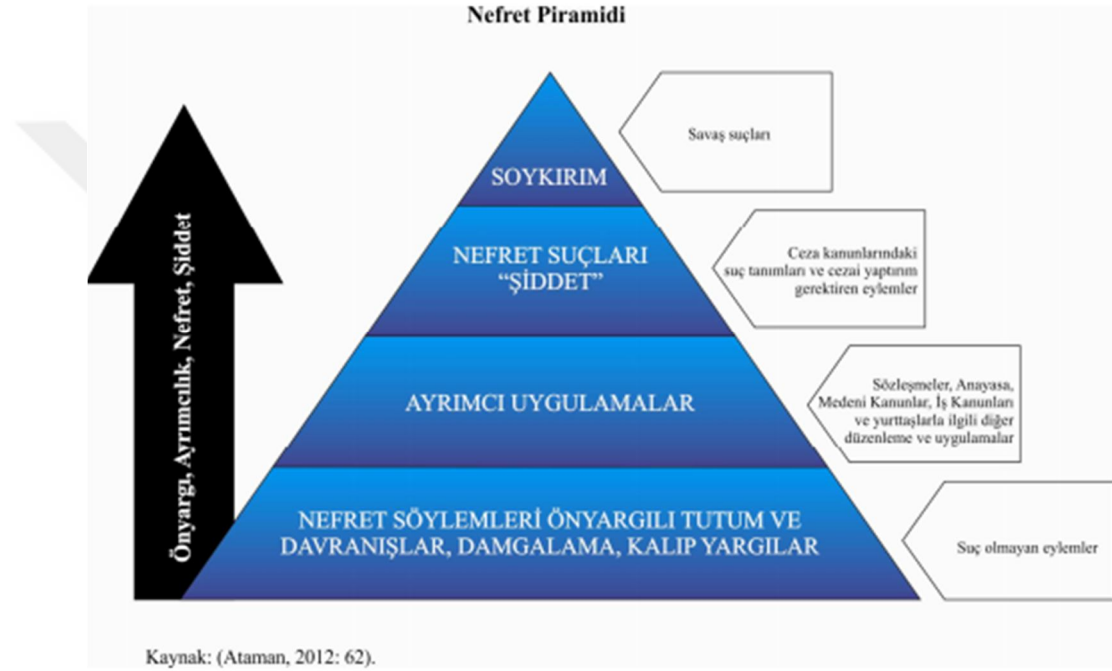
Nefret söylemi kavramını tanımlamadan önce söylem ve ideoloji kavramlarını tanımlamak gerekmektedir. Söylem ait olduğu öznenin dünya üzerindeki yerini, geleceğini, toplumsal mücadelesini dil yoluyla meşrulaştırma çabasıdır. Bu çabanın ardında kimi zaman bir bireysel varlık mücadelesi, kimi zaman bir kimlik mücadelesi, kimi zaman bir sınıf mücadelesi, kimi zaman ise dinsel bir mücadele olabilir. Bu mücadelenin sınırlarını, hayatın farklılığı, renkleri, yaşamın bize sunduğu tüm olasılıklar belirler. Söylem mücadelesi bütün bu alanlarda yaşanan bir güç savaşının dilsel yansımalarından ibarettir (Yılmaz, 2013: 27).

Egemen söylemin ideolojileri oluşturma süreci önem arz etmektedir. Söylem ideolojilerin yeniden üretiminde önemlidir. Bu bağlamda ideolojilerin toplumsal boyutuna bakıldığında, ideolojilerin yeniden üretiminde ve gelişmesinde gruplar ve kurumlar arasında ne tür grup ve ilişkilerin yer aldığını açıklar. İdeolojilerin söylem boyutu ise ideolojilerin günlük konu ve konuşmalarımızı nasıl etkilediğini, ideolojik söylemi nasıl anladığımızı ve toplumda ideolojinin yeniden üretiminde söylemin nasıl yer aldığını açıklar. İdeolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde söylem, vazgeçilmez bir rol oynar (Van Dijk, 2015: 15). Diğer bir deyişle, ideolojiler dil ile belirlenir. Seçilen sözcükler, sözcük öbekleri, anlatım, konuşma biçimi hatta dili kullananların cümle kurma yetisi, söylemin oluşmasında mühim bir etkidir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 35).

İdeolojilerin oluşmasında ve kalıcı olmalarında rızanın üretimi son derece önemlidir. İdeolojilerin kendilerini var edebilmeleri, var kalmaları toplumsal üzerindeki etkilerini sağlamaları ve onun bilinç yapılarında kendi izlerini taşımaları ile olasıdır. Bu bağlamda tüm ideolojiler için toplumsal ikna edilmesi, “rıza”nın sağlanması sorunu büyük önem taşır. Söylemsel alan ideolojik bir mücadele alanına dönüşür, ideolojilerin toplumsalı -özneleri- ikna etmek ve kendi ideolojilerinin içselleşmesini sağlayarak öznenin bilincinde bir kapanma sağlamak amacı için kullanılır. Toplumsalı kendi farkındalığından, yani varoluş koşullarının sınıfsal olarak anlamlandırılmasından uzak tuttuğu sürece egemen sınıf iktidarını koruyabilir, egemen ideoloji bu nedenle özneler üzerindeki denetimini kaybetmemek için devamlı bir şekilde aleni ve saklı olarak kendisini yeniden üretir. Toplumsal yapıyı kendi ideolojik öncülleri bağlamında kapatır, sabitler. Bu kapanma ve sabitleme görecedir ve toplumsal pratikler her zaman için bunun ötesine geçecek olanakları da içsel olarak barındırır (Çoban, 2015: 208).

Bu bağlamda, ötekileştirme sürecinde kullanılan nefret kavramı ve nefret söyleminin tanımlanması önem taşımaktadır. Antik Grekçe’de nefret kavramının karşılığı “kedos”tur. Latincedeki karşılığı “odium” olan nefret, İngilizce’de “hate” veya “hatred”, Almanca’da “hassen”, Fransızca’da ise “haine” kelimeleriyle ifade edilmektedir. Türkçe’de ise nefret kelimesi Arapça kökenli olup, “1. Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu; 2. Tiksini, tiksinti” olarak nitelendirilir (Ataman, 2012: 50). Nefret söylemi, toplumsal bilince derinlemesine

kazınmış, kimlik temelli iktidar ilişkilerinin bir yansımasıdır. Bu yüzden, nefret söylemi ve suçu pek öyle rastgele hedeflere yönelmez. Bu söylem, öteki olarak tanımlanan kimliklere hadlerini bildirip, toplumdaki ikincil statüsünü hatırlatmakla kalmaz, aynı zamanda egemen kimliğin öncelik ve imtiyazlarını pekiştirip, üstünlük duygusunu besler (Yumul, 2015: 32). Nefret söylemi, içinde gizil şiddeti de bulundurmaktadır. İşlevlerinden diğeri de şiddetin altyapısını hazırlamaktır (Alğan ve Şensever, 2010: 17).

Piramitte de görüldüğü üzere nefret söylemi, son aşamada soykırıma kadar uzanan uygulamaların ilk basamağında yer almaktadır, nefret söylemi diğer aşamaların da tetikleyicisi olarak kabul edilir. Nefret söylemiyle başlayıp, önyargı ve kalıpyargılara doğru dönüşen bu süreç fiziksel saldırı, gasp, tecavüz, cinayet, kundaklama, soygun, sözlü taciz, tehdit, gözdağı verme, mülke ya da eşyalara zarar verme gibi nefret suçlarına ve son olarak soykırıma ulaşabilmektedir (Öztekin, 2015: 938). Topluluk halinde yaşamaya başlayan insanlardan günümüze kadar varlığını koruyan "biz" ve "ötekiler" kavramı, bir tarafıyla bütünlük oluştururken diğer bir tarafıyla içgüdüsel olarak korunma istediği nedeniyle "ötekilerden" yabancılaşmaya, korkuya ve en sonunda da nefrete dönüşmektedir. Söylem olarak dile dökülen

nefretin suça dönüşmesi ince bir çizginin geçilmesiyle kolaylıkla olabilmektedir (Vardal, 2015: 135).

Farklı tanımlama biçimleri olduğu için ‘Nefret söylemi’ kavramını tam olarak açıklamak zordur. Üzerinde uzlaşmış bir tanım olmadığı için kapsamı da net değildir. Bu konuda Avrupa Konseyi’nin Bakanlar Komitesi tarafından yayınlanan “nefret söylemi” konulu 97(20) sayılı Tavsiye Kararı’ndaki tanım şu şekildedir: “Nefret söylemi” kavramı, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan, ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır (Weber, 2009: 10).

“Nefret söylemi”nin bir sonraki aşaması olarak da değerlendirilebilecek olan “nefret suçu” ise bir kişiye ve/veya gruba yönelik sahip olunan önyargı, kin ve genelde nefret motivasyonu sebebiyle ve o kişi ya da grubun malına ve canına yönelik zarar verme niyetiyle gerçekleştirilen eylemdir (Ördek, 2012: 309). Prof. Dr. Melek Göregenli, “Bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan suçlar genel olarak nefret suçları olarak tanımlanır (İnceoğlu ve Sözeri, 2012: 290).

Nefret söylemi ile ilgili bir başka kavram ise ayrımcılıktır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi ayrımcılığın “bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından eşit biçimde tanınmasını ve kullanılmasını engelleme veya tanınmasını ve kullanılmasını hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu etkiye sahip, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş veya diğer görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statülere dayalı olarak gerçekleştirilen ayırma, dışlama, kısıtlama ve tercih” olarak anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Ataman, 2012: 86). Nefret söylemi medyada yeniden üretilen ayrımcılıklar içinde, sonuçları bakımından en zarar verici olandır. Çünkü nefret söylemi bugünü askıya alan ve geleceği öngörülebilir olmaktan uzaklaştıran, toplumun tek tek bütün bireyelerine zarar verme yetisine sahip olan bir ayrımcılık üretimidir (Çelenk, 2010b: 215).

Nefret söyleminin üretilmesinde “öteki” kavramının üzerinde durulması gerekmektedir. Nefret söyleminin farklı mekanlarda sürekli üretildiği gerçeğinin yanı sıra medyanın gücü dikkate alındığında nefret söylemini üretme biçimi daha da önem kazanmaktadır. Türkiye medyası "nefret söylem"ini sürekli olarak yeniden üretmektedir. "Öteki"ne karşı duyulan nefret toplumsal anlamda karşılığını bulduğu için "nefret söylemi" ve "nefret suçu" kanıksanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de medya ve nefret söylemi konusunda yapılacak bir çalışma için sayısız örnek bulunmakta ve bu örneklerle her gün yenileri eklenmektedir (İnceoğlu ve Çoban: 2014: 51). Nefret söyleminin ortaya çıkmasında, kendinden/biz olarak kurulan aidiyetten farklı olana yönelik üretilen veya kurgulanan olumsuz etiketlemeler, stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık uygulamaları rol oynar. Nefret söylemi, bu araçların yalnızca birinin kullanılmasıyla gerçekleşebileceği gibi, birden çoğunun aynı anda kullanılmasıyla da ortaya çıkabilir. Nefret söylemi beş ana başlık altında incelenebilir.

Siyasal nefret söylemi, siyasal bir düşüncüyü ve bu düşüncenin takipçilerini hedef alan nefret söylemidir. Bazen bir ideolojinin tamamını, bazen yalnızca bir veya birkaç siyasi partiyi, bazen ise çok daha küçük grupları hedef alabilmektedir. Yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, yabancılara, göçmenleri ve/veya etnik grupları hedef alabilmektedir. Türkiye'de ve dünyada ekonomik nedenlerle üretilmiş örnekleri sıklıkla görülmektedir. Ayrıca bu nefret söylemi ırkçılıktan da beslenmektedir. Farklı etnik grupları toplumda korku, kaygı kaynağı olarak konumlandırmakta ve "düşman" olarak işaretlemektedir. İnanç ve mezhep temelli nefret söylemi, farklı dinlere ve mezhep aidiyetlerine yönelik üretilmektedir. Türkiye'de ve dünyada farklı örnekleri sıklıkla görülmektedir. Türkiye'de Müslümanlık dışındaki dinlerin yanı sıra, hakim konumlanan/konumlandırılmış Sünni mezhebi dışındaki tüm mezheplere, başta Aleviliğe yönelik üretilmektedir.

Çalışmamızın temel konusu, Kadınlara yönelik nefret söylemi ise, temelde cinsiyetçi ifadelerin kullanılmasıdır. Aşağılama amaçlı bu ifadelerde kadının konumunun ikincilleştirildiği bir söylem oluşturulmaktadır (<http://bianet.org/> Erişim Tarihi: 06.06.2017). Nefret suçları ve ona giden yolu döşeyen nefret söylemi aslında toplumun neredeyse bütününe ilgilendiriyor. Örneğin, kadınlara topluca, sırf kadın olmalarından kaynaklanan belirli özellikler atfedilerek çeşitli önyargılar

beslenebiliyor. Bu da toplumun yarısının daha baştan, nefret suçuna maruz kalma potansiyelini doğuruyor (Alğan, 2012: 151).

3.1.1 Ötekileştirme Türleri

Öteki ve ötekileştirme tanımlarından hareketle ötekileştirmenin türlerini incelediğimizde hayatımızın hemen her yerinde pek çok ötekileştirme türünü görmekteyiz. Bu çalışmada ötekileştirme türlerinden dini, milliyetçi ve cinsiyetçi ötekileştirme türleri üzerinde durulmuştur.

3.1.1.1. Dini Ötekileştirme

Dini ötekileştirme konusu hem uluslararası anlamda hem de içimizde yaşamış olduğumuz dinin mezhepsel ayrımı olan mezheplerin ötekileştirilmesi konusu birlikte ele alınmalıdır. İslamofobi kavramının kelime anlamıyla bir korkuyu ifade ettiği, ancak dünyada ve Avrupa'da yaşanan olaylara bakıldığında, İslamofobi kavramının İslam korkusundan ziyade İslam düşmanlığına karşılık geldiğini söyleyebiliriz (Türkan, 2015: 25). Batı'nın, Doğu üzerinden yaratmış olduğu din bazlı olarak ötekileştirme islamofobidir demek mümkündür. Günümüzde Batı dünyasından İslam ve Müslüman varlığı, güvenlik sorunu, ekonomik sorun, kimlik sorunu ve nihayetinde bir politik-stratejik sorun olarak da algılanmaktadır. Bütün bu algı düzeyinde ortaya çıkan İslamofobi, bir Avrupalı kimliği yaratma düzleminde işlevselleştirilmiş kadim kodları kullanan ideolojik bir araç olarak gündeme gelmiştir. İslamofobi gibi sosyal bir doğuş olarak da nitelik bulan bir korkunun yanı sıra tarihi ve kültürel önyargıların üretimi ve yeniden üretimi bağlamında bir serüvene sahiptir. İslamofobi daha çok sosyolojik bir içerik taşıırken, anti- islamizim ise ideolojik ve politik bir tutumu ifade eder. İslamofobi İslam'a karşı önyargılar olarak adlandırılrsa da bu tutum içerisinde Müslümanları aşağılama, kin besleme, sosyal alanda eşitsizlikler buna ek olarak dışlamalar dini boyutları yanında, yabancı, göçmen, azınlık boyutlarını da kapsamaktadır (Sevinç, 2010: 197). Dini ötekileştirme hem uluslararası alanda hem de içimizde yaşamış olduğumuz bir ötekileştirme biçimidir.

3.1.1.2 Cinsiyetçi Ötekileştirme

Üzerinde çok sayıda kitap, makale ve tez yazılan ötekileştirme türlerinden günümüzde çok daha fazla birebir deneyimlediğimiz ötekileştirme türüdür, cinsiyetçi ötekileştirme... Başta erkeklerin kadınları ötekileştirmesinin yanı sıra homofobik yani eşcinsel insanlardan korkanların, eşcinselleri toplumdan dışlama, reddetme, hor görme hatta yok etme hissi duymasıdır. Ülkemize baktığımızda gerek kadınlara gerek eşcinselliği tercih eden insanlara karşı ötekileştirme yapılır. Ataerkil toplum yapısının getirmiş olduğu erkek ve kadına yüklenen anlamlardan örnek vermek gerekirse, kendini açık ve doğrudan, yüksek bir ses tonu ile ifade etmek, erkek için mertlik, kadınlar için şirretlik ve cadalozluk olarak algılanmaktadır (İnceoğlu ve Kar, 2010: 57). Bunun gibi pek çok ayrımcılık örneğini ataerkil yapıya sahip toplumlarda görebiliriz. Genellikle kadınların kendilerine yakıştırılan değerlere aykırı davranışlar sonucu ödedikleri maliyet bedenleri, ruhsal dünyalarına yönelik şiddet olmaktadır. Örneğin ailelerin kutsal olduğuna ilişkin değerlere rağmen boşanmak, erkeğe itaat etmeye karşı durmaya çalışmak ya da en azından istenilen kurallara uymamak kadınlar için içinde yaşanılan kültüre göre değişen şiddet biçimleriyle yüz yüze gelmek demektir (İnceoğlu ve Kar, 2010: 45).

3.1.1.3 Milliyetçi Ötekileştirme

Milliyetçilik akımı Batı'ya özgü bir kavramdır. Liberalizm ve sosyalizmin yanında milliyetçilik akımı da Batı kökenlidir. Bir Batı ülkesi olan Fransa'da, 1789 yılındaki Fransız Devrimi'nin ardından çeşitli düşünceler ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi de milliyetçilik düşüncesidir. "Biz" ve "Öteki" ayrımından hareketle bir kimlik arayışı ile ortaya çıkan ötekileştirme pratikleri, ırkçılık nefret söylemi gibi insanları ayrıştıran; biz olanı üstün, öteki olanı aşağı olarak gören söylemler üretmiştir. Bunu özellikle kitle iletişim araçlarında görmek mümkündür. Milliyetçi söylemler toplumları galeyana getirebilir, başka toplumlardan nefret duyulmasına neden olabilir. Biz ve Öteki ayrımı bu noktada uluslar düzeyinde olması oryantalizm ve oksidentalizmi doğurmasında etkili olabilir. Her ulus kendi ulusunu üstün görüp diğer ulusları aşağı ve yok edilmesi, sömürülmesi gereken uluslar olarak görecektir. Milli kimlik oluşturulurken, öteki olarak gördüğü uluslara göre kimliğini inşa ederler. Milliyetçilik akımı ile "Biz-onlar" ayrımını temel bir düşünceye

dönüşmüştür bu anlayış düşünce alanında egemenliğini duyurmaktadır (Millas, 2002).

3.2. Kadının Ötekileştirilme Yöntem, Araç ve Pratikleri

Bireylerin egemen düşünceye uygun olan toplumsal kimlikleri benimsemesi ideolojik aygıtlarla sağlanır. Bireyler, bu aygıtlar aracılığıyla isimlendirilir. Bireyler belirli kodlar içinde tanımlanır ve bu tanımlar egemen düşüncenin pekiştirilmesi ve yeniden üretilmesini sağlar. Konumuz bağlamında bireyleri çoğu zaman nesneleştiren bu durumun yeni medya söyleminde özellikle kadınlara yapıldığı görülmektedir (Yağlı, 2015: 275). Haberin söylemi kadar kişinin ideolojik düşüncesi de önemlidir; ancak ideolojik şekillendirme egemen ideolojinin elinde olduğu için insanlar okulda, işte, yaşamını geçirdikleri diğer tüm alanlarda devletin ideolojik aygıtlarının şekillendirme sürecinden geçmektedir. Medya, egemen ideolojinin her gün yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (İnceoğlu ve Çoban, 2014: 78). Cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılık, eşitsizliği ve erkek egemenliğini meşrulaştırıcı söylemleri geçmişten günümüze kadar getirmiş ve kadınların toplum tarafından kontrol altında tutulması gereken bir varlık olmalarını sağlamıştır. Bu bağlamda, kadınların ne giyecekleri, ne yapacakları, kendilerine çizilen sınırları aştıklarında cezalandırılmaları erkekler tarafından belirlenir. Kontrol araçları, kadına göre ideolojik olarak yerine göre “müsait kadın”, yerine göre “fahişe”, yerine göre “cadı”, son yıllarda da “feminist yaftasını vurmaktan fiziksel şiddete ve onun en çiplak biçimi olan tecavüze tek değişir (Berktaş, 1997: 92).

Türk Dil Kurumu'nun (TDK) hazırladığı sözcüklerde de nefret söylemi içeren ifadeler yer almaktadır. Kadın kelimesinin anlamı şu şekilde tanımlanmaktadır:

İsim olarak; erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen tanımı yapılırken, sıfat olarak; analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri, becerileri olan kişi olarak tanımlanmıştır. Kurumun diğer bir tanımlamasında ise kadın; bayan ve hizmetçi bayan olarak adlandırılmıştır (<http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 04.10.2017). Kadına bir güç mücadelesi içinde düşmanca bakan cinsiyetçiliği tetikleyen eril söylem sürekli olarak üretilmektedir (Fine, 2011: 87). Erkek tahakkümü kadınları kontrol altında tutmak için onları namuslu aile kadını ile orta malı fahişe olarak ikiye ayırmıştır ve kadınları ikinci kategoriye girebileceği

tehdidini yayarak hizada tutmaktır. Kadınlar üzerine söylenen sözlerin esas olarak kadın cinselliği etrafında odaklanıyor olması da, aynı gerçeğin bir diğer yönüdür. Gerek medyada kurulan kadın kimliklerinin, gerekse siyasilerimizin kadın kimliğine ilişkin dokundurmalarının erkek-egemen söylemlerce tanımlanan bir cinsellekle örtüşüyor olması, kadını edilgen, hükmedilebilir, kullanılabilir seyirlik bir cinsel haz nesnesine dönüştürmenin, dolayısıyla onu özerk irade ve birey olanağından yoksun bırakmanın örnekleridir (Berktaş, 1997: 94-95). Kadının toplumsal rolünün eş ve anne ile kısıtlanması ve erkeğin karşısında ikinci konumda olduğu kalıp yargıları, günümüzde kadının kamusal alan dışına itildiğini belirgin bir biçimde göstermektedir. Ailenin ve diğer toplumsal kurumların yanı sıra kitle iletişim araçları, çocuk kitapları, reklamlar, film ve klipler vb. de kalıp yargıların sürdürülmesinde rol oynar (Dökmen, 2010: 20). Bu bağlamda, yeni medyanın rolü de göz ardı edilemez. İnternet ve sosyal paylaşım ağlarının kullanıcıya sağladığı özgürlük ortamı, öteki olarak konumlandırılan birey ve toplulukların başka kişilere ve gruplara karşı, ırkçı düşüncelerini, öfkelerini ve nefretlerini denetimsiz bir biçimde ifade ettikleri bir alana dönüşmektedir. Kuşkusuz bu nefretin temelleri yalnızca yeni medya ortamında atılmamakta, günlük yaşamdaki ötekileştirmelerden ve ayrımcılıktan da kaynaklanmaktadır (Aygül, 2010: 111). Yeni medya, dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, yayılım ve sanallık, multimedya biçimselliği gibi özellikleri sebebiyle geleneksel medyaya göre nefret söyleminin kolay erişilebilir, üretilebilir olmasını sağlar ve sonuçta da sıradan kılınmasında rol oynar (Binark, 2010: 26).

3.2.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Nefret Söylemi

Nefret söylemi, genel itibarıyla, toplumun belli bir kesimine yönelik, o kesimin sahip olduğu herhangi bir özellikten ötürü hoşgörüsüzlük ve önyargı yayan, bu hoşgörüsüzlük ve önyargıyı teşvik eden ve meşrulaştıran söylemdir (Ördek, 2012: 308). 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen tavsiye kararı nefret söylemi tespitinde esas olarak alınmaktadır. Bu amaç ve kapsam doğrultusunda saptanan nefret söylemi içeren içerikler benimsedikleri söylemin niteliğine göre dörde ayrılmıştır. Bunlardan ilki, abartma/yükleme/çarptımadır. Örneğin, “Türkiye çan sesine boğuldu”, bu ifade ile bir kişi ya da olaydan yola

çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren söylemlerin ifade edildiğini söyleyebiliriz. İkincisi; küfür/hakaret/aşağılamadır. “Kalleş, köpek, kanıbozuk” gibi söylemler örnek olarak verilebilir. Bir topluluk hakkında doğrudan küfür, aşağılama, hakaret içeren söylemler bu kategori de değerlendirilir.

Üçüncüsü; düşmanlık/savaş söylemidir. Gavur zulmü örnek olarak verilebilir. Bir topluluk hakkında düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylemler de bu kategoride incelenir. Dördüncüsü ise; doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirmedir. Doğal bir kimlik ögesinin nefret, aşağılama unsuru olarak kullanıldığı, simgeleştirildiği söylemler. “Senin annen Ermeni zaten” söylemi ya da “senin soyadın Davutoğlu mu Davutyan mı” gibi olumsuz söylemler bu kategoride değerlendirilir. (<http://www.nefretsoylemi.org/> Erişim Tarihi: 15.10.2017).

Nefret söyleminin, ayrımcılık ve ötekileştirmenin artarak çoğalmasına kontrolsüz bir şekilde sanal ortamda oluşturulan içerikler neden olmuştur. Türkiye’de yapılan çalışmalarla yeni medyanın nefret söyleminin üretimi ve dolaşımı için uygun bir ortam hazırladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kullanıcıların rahatlıkla içerik oluşturmaları ve dolaşıma sokmalarına imkan sunan uygulamaların, nefret söyleminin artmasındaki rolü önemlidir. Kullanıcı türevli içeriklerin dolaşıma girmesine izin veren uygulamalar çok çeşitlidir (Çomu ve Binark, 2013: 208). Yeni medya ortamında üretilen ve paylaşılan nefret söylemine ilişkin belki de en tehlikeli husus, aşırı ve uç görüşlere sahip olmayan sıradan birey tarafından da farkında olmadan içselleştirilebilmesidir. Birey, toplumsal yaşamın neredeyse her düzeyinde olduğu gibi burada da bir gruba aidiyetini gösterebilmek için diğerini ötekileştirmek zorunda hissettirilir. Bir süre sonra nefret söylemi içeren paylaşımlar kullanıcının gözünde doğal ve kabul edilebilir bir görünüm kazanır (Vardal, 2015: 141). Özellikle geleneksel medyada gündeme getirilen herhangi bir olay kısa zaman sonra Facebook’ta kendine yer bulabilmektedir. Konuyla ilgili coşkulu tartışmaların yaşandığı gruplar açılmakta, üyeler her türden söylemi geliştirebilmekte, aynı şekilde, karşıt fikirli bir başka üye de duvarda buna karşılık verebilmektedir. Genel olarak, üyeler kendileri gibi düşünen diğer üyelerle bir arada olma davranışı sergilemektedir (Toprak, 2009: 47).

Türkiye’de nefret söyleminin geleneksel ve yeni medya tarafından yaygınlaştırılmasını inceleyen az sayıda araştırma, bu konuda geleneksel ve yeni medya mensuplarına yönelik farkındalık eğitimleri veren sınırlı sayıda eğitim projesi mevcuttur. Bu alanda yapılan çalışmalara örnek olarak aşağıdakiler verilebilir.

“Nefret Söylemi ve Yeni Medya” isimli makalesinde, Zeynep Burcu Vardal yeni medya üzerinden üretilen nefret söylemini incelenmiştir. Literatür taraması ile gerçekleştirilen bu çalışmada; nefret söylemi, nefret suçu, nefret türleri kavramları, geleneksel ve yeni medyada nefret söyleminin üretim biçimlerinin tartışıldığı makalenin sonucuna göre, homofobik ve cinsiyetçi paylaşımlar yapıldığında yeni medya kullanıcılarının muhafazakar yapıyı daha fazla görünür kılmaya çalıştığı ortaya çıkmıştır.

Yeni medyada nefret söylemine örnek olarak verilebilecek diğer bir makale ise; Hülya Öztekin’in, “Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği” isimli çalışmasıdır. Çalışmayla Ekşi Sözlük üzerinden üretilen yeni medyadaki nefret söylemine dikkat çekilmek istenilmiştir. Çalışmada ayrıca, kullanıcı yorumlarının yöneldiği kişi ya da grubu aşağıladığı, ötekileştirdiği, hatta nefret suçuna hedef gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mutlu Binark’ın “Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi” isimli çalışmasının sonucuna göre, yeni medya ortamı özellikle çocukların ve gençlerin nefret söylemiyle toplumsal medya kullanımı aracılığıyla çok rahat ve kolaylıkla karşılaştıkları bir yer olarak tanımlanmıştır. Bu mecrada dolaşıma giren ve yaygınlaştırılan nefret içerikli metinler ile görsel ve işitsel imgelerin cinsiyetler, bireyler, gruplar ve kültürler üzerindeki olumsuz etkilerinin dikkat alınması, gözlemlenmesi gerekliliği, nefret söyleminin altında yatan nedenlerin araştırılması zorunluluğu vurgulanmıştır. Yasal düzenlemelerin yanı sıra eğitimde içeriklerin geliştirilmesi ve hazırlanması gerekliliğine de dikkat çekilmiştir.

“Facebook’ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması” isimli çalışmada ise Eser Aygül yöntem olarak eleştirel söylem analizini tercih etmiştir. Söylem ve nefret söyleminin tanımlamaları, nefret söylemi ve medya ilişkisi ile Facebook ortamındaki nefret söylemi tartışılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise şunlara dikkat çekilmiştir. Facebook ortamındaki nefret söylemine karşı çözüm her şeyden önce, kullanıcıların hem nefret söylemi, hem de yeni medya kullanımı konusunda

bilinçlenmesi gerektirir. Facebook ortamında üretilen ve paylaşılan içeriklere bakılmadan içeriğin kabul edilmesi, nefret söyleminin dolaşımını hızlandırmakta ve yaygınlaştırmaktadır. Bunlara ek olarak eğitimde eleştirel medya okuryazarlığı dersinin desteklenmesi gerekliliği açık bir şekilde vurgulanmıştır.

3.2.2 Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Medyanın Değişen Yapısı ve Nitelikleri

Kitle iletişim araçlarının bireyler üzerindeki etkisi bir şırınganın aşırı şırıngalamasına benzetilir Frankfurt Okulu düşünürleri tarafından, bu doğrultu da araçları kullanan insanlar her gün verilen mesajı alır ve bu mesajlar toplumda ani tepkilere ve hareketlenmelere neden olabilmektedir (Batmaz ve Aksoy, 1995: 16). İnsanlar televizyondan izledikleri ve radyodan dinledikleri ile toplumsal olaylar hakkında bilgi sahibi olur ve başkalarına olan tutumlarını da buna göre şekillendirir. Başka bir deyişle, kitle iletişim araçları insanların bakış açılarını, tutumlarını ve davranışlarını etkilemekte ve geri dönüşlerle insanlara yön verebilme özelliğine sahiptir (Aziz, 1982: 20). Günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişmesi bu araçları günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline getirmiş ve toplumsallaşma sürecinde aile, okul gibi temel organizasyon kurumları kadar etkin bir kaynağa dönüştürmüştür. Toplumsal yapı üzerinde medyanın etkisi değişik açılardan ele alınmaktadır. Liberal yaklaşım, kitle iletişim araçlarının bilgi verme işlevine vurgu yapar, aynı zamanda içinde yaşanan kültürü yansıttığı için kitle kültürünü geliştirdiğine, toplumsal işlevi aracılığıyla da toplumsal grupların çatışmasından örnekler sunarak bireyi toplumsallaştırır. Ek olarak medyanın politik ve eğlence işlevi de bulunmaktadır (Burton, 1995: 83-85). Tüm bu özelliklerinden en dikkat çekenini ise toplumsal yapıyı şekillendirmesidir. Kitle iletişim araçlarının enformasyon verme özelliğine yapılan vurgudan sonra, geleneksel medya için önemli bir kaynak olmakla birlikte aynı zamanda bir tehdit unsuru da olan internet haberciliği habercilik anlayışını başka bir boyuta taşımıştır. Geleneksel medyanın tek yönlü iletişiminin aksine, internetin en önemli yanı diyalojik bir iletişime imkan sağlamasıdır. Çakır'a (2007: 125-126) göre, internetle sağlanan iletişimde içerikler sürekli yenilenmekte ve haberler hızla güncellenebilmektedir bu durum birebir iletişimi ve etkileşimi de sağlamaktadır. İnternet haberciliğinin geleneksel gazeteciliğe benzeyen yanları olsa da geleneksel

gazeteciliğin değişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Bekiroğlu ve Kutlu, 2010: 257). Zaman, mekân, maliyet ve coğrafi uzaklık engelini büyük oranda ortadan kaldıran internet gazeteciliğinin birçok yönden yazılı basından üstün olmasının yanında; suistimallere de aynı oranda açık bir ortam olması gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husustur. Medyanın, kullanıcının elinde tehlikeli bir oyuncak olduğu günümüzde, internetteki sınırsız kullanım özgürlüğünün, bazılarının özgürlüklerine ve kişilik haklarına sekte vurabilmesi yüzünden, sanal ortamın tehlikeli bir yöne kayması endişe verici bir durumdur. İnternet kullanımının artışına paralel olarak, internet üzerindeki yasadışı içeriğe sahip yayınlarda da büyük bir artış olmuştur. Özellikle son dönemlerde, yazılı ve görsel basında mevcut yasal uygulamalar nedeniyle gerçekleştiremedikleri saldırgan yayınları sanal ortama taşımak isteyen kimi haber siteleri kamuoyu adına büyük tehlike yaratmaktadır (Bekiroğlu ve Bal: 2006: 75).

Kitle iletişim araçları bireyleri saldırganlığı ve öğrenmenin bir yöntemi olarak model alma, duyarsızlaştırma, uyarma şeklinde etkilemiştir. Şüphesiz medyanın olumlu olduğu kadar, olumsuz etkileri de vardır. Vurgulandığı gibi hemen hemen her toplum da şiddet olgusuyla karşılaşmaktadır. Toplumların kendilerine özel bir şiddet biçimleri olsa da kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte şiddet uygulamasında da benzer yanlar oluşmaya başlamıştır. Günümüzde ise öne çıkan şiddet türü, bireysel şiddettir.

Kitle iletişim araçları tarafından sunulan şiddet görüntüleri, şiddete eğilimi olan bireyler için yeni yöntem ve tekniklerin öğrenilmesine kolaylık sağlar. Şiddetin gözlem ya da taklit yoluyla öğrenilebildiği göz önüne alındığında pekiştirmeler saldırganlık ve şiddet olgusunun ortaya çıkma ihtimalini yükseltir. Örneğin, medyada gösterilen futbol ve futbolla ilgili programlar, şiddetin en önemli kaynaklarından biridir. Çünkü futboldaki şiddet kurgusal değil, gerçektir (Pınar, 2006: 12-14).

Ayrıca medya genellikle özel girişimin elinde bulunan yazılı basın tiraj artırmak için ve okuyucu çekebilmek için geleneksel kalıpları yansıtarak ve sansasyonel haber verme eğilimi ile kadınları ikinci plana atarak kadınları zayıf göstermektedir (Ersun, 2008: 85). Kitle iletişim araçları, içinde yapılandıkları sistemin yapısal özelliklerini taşımakta, dolayısıyla da o sistemin bir parçası olarak işlev görmektedir. Buna göre mevcut sistem ya da toplumsal yapı içerisindeki her

türlü ilişki biçimi söz konusu araçların örgütsel, üretimsel ve tüketimsel dayanağını oluşturmaktadır. Yani kitle iletişim araçlarından yansıyanlar yaşadıklarımızdan ya da yaşamakta olduğumuzdan farklı şeyler değillerdir. Bu nedenle de kitle iletişim araçlarının üretimsel ortamı, yani içeriği, içinde yer aldıkları ve yapılandıkları toplumu büyük ölçüde temsil etmektedir. Toplumun egemen değerleri, yaşam biçimleri, kısaca her türlü ilişki biçimi o toplum içerisinde işlevsellik kazanan kitle iletişim araçlarının içeriğini belirlemektedir (Uslu, 2005: 206).

3.2.3. Toplumsal Düzeyde Ötekileştirme Pratikleri ve Medya İlişkisi

Türkiye’de kadınlar hem özel alanda hem de kamusal hayatlarında pek çok sorunla karşılaşmaktadır aynı zamanda gelenek ve kültürün de dayattığı diğer sorunlarla uğraşmaktadır. Kadın nüfusunun önemli bir bölümü, kadın ve erkek ilişkilerine bakıldığında söz ve yaşam hakkı tanımayan bir geleneğin tahakkümü altındadır (Çelenk, 2010a: 232). Kitle iletişim araçlarından televizyon baz alındığında ise Türkiye’de haberlerde kullanılan özensiz dille, gelenek veya töre ya da namus saiki adı altında işlenen cinayetlere adeta meşruiyet kazandırıldığı vurgulanmaktadır. Bu duruma örnek olarak “namus cinayeti” adı altında servis edilen haberler verilebilir. Bu tarz meşrulaştırıcı tanımların kıskançlık nedeniyle işlenen cinayetlerle ilgili yapılan haberlerde de yapıldığı görülmektedir (Çelenk, 2010a: 233). Kadınların genellikle haberlerde kullanılan temsil biçimlerinden biri de kurbanlaştırmadır. Esasında burada temsil edilen kadının kendisi değildir, onun çaresizliği, mağduriyeti ve bazen de bu temsili “hak etmiş” olmasıdır (Tanrıöver Uğur, 2012: 161).

Haberin söylemi kadar kişinin ideolojik düşüncesi de önemlidir; ancak ideolojik şekillendirme egemen ideolojinin elinde olduğu için insanlar okulda, işte, yaşamını geçirdikleri diğer tüm alanlarda devletin ideolojik aygıtlarının şekillendirme sürecinden geçmektedir. Medya, egemen ideolojinin her gün yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (İnceoğlu ve Çoban, 2014: 78). Kadınların yaşam tecrübelerinin çoğu boyutunun medyada iyi bir şekilde yer almadığı bir gerçektir. Medyanın ima ettiğinden daha fazla kadın çalışmakta, çok az kadın pembe dizilerdeki ve mini dizilerdeki “baştan çıkartıcı kadınlara” benzemekte ve kadınların

arzuları, geleneksel kadın dergilerinin aşk ve evinden çok daha fazlasından oluşmaktadır (İrvan, 2002: 489).

Kadının televizyon ekranındaki temsili, genellikle dramatik yapımlarda edilgen, mağdur ve başkasının yardımına ihtiyacı olan olarak kurgulanır ya da kadınlar entrikacıdır ve kötü amaçlar peşinde koşmaktadır. Diğer televizyon programlarındaki kadın sunucular da ev sahibi rolünü üstlenir. Orta yaş ve üzerindeki kadınlarla, yeterince “güzel ya da çekici” bulunmayan kadınların ne denli başarılı olurlarsa olsunlar dramatik yapımlar dışında ekranlarda kendilerine yer bulamamaları da bir diğer sorundur (Çelenk, 2010a: 235-236). İnceoğlu ve Sözeri’ye (2012) göre ise, medya tarafından kadınlara ev kadını, iyi anne ya da iyi eş, cinsel meta, kötü kalpli, hırslı iş kadını vs. anlamları yüklenir. Kadınların haberlere konu olabilmesi için tecavüze uğraması veya birinin evliliğini bozması gibi trajik olayların “öznesi” olmaları gerekir. Bu haberlerde dahi magazinsel dil egemenliğini hissettirir. Kadınlara yönelik çıkarılan gazetelerde kadın erkek ilişkisi bağlamında yazılanlarda onların sorunlarının dışında hatta sorunlarını unutturmaya yönelik içerikler bulunur.

Televizyon, radyo, gazete, dergi ve sinema gibi geleneksel medya araçları ciddi mali yatırım ve fazla iş gücü gerektirirken, yeni medya daha az maliyette ve içerik üreticilerini daha az hiyerarşik bir yapı haline dönüştürmüştür. Bu sayede düşük sermaye ile egemen ideolojinin dışında kalan kişi, grup ve kurumlar da yeni medya ortamlarında içeriklerini üretme ve dolaşıma koyma fırsatı bulmuşlardır. Geleneksel medyanın alternatifi olarak yeni medyanın içerik paylaşım ve feedback olanağı sunması, üreticilerin ve kullanıcıların bu mecrayı daha fazla kullanmalarını sağlamıştır. Bu değişimi, ifade özgürlüğü, demokratik katılım ve temsil açısından olumlu görenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Bunun aksine her isteyen istediği herşeyi söyleyebildiği, yazabildiği ve ürettiği içerikleri dolaşıma sokabildiği bu yeni ‘özgürlükler ortamı’nın oluşturduğu tehlike de üzerinde durulması gereken başlıca bir konudur (Öztekin, 2015: 929). Medyanın, nefret suçları kapsamında ele alınabilecek eylemleri haberleştirme, kullanılan dil ve mağdurları ya da olayı sunma şekli, eylemi meşrulaştırmaya ve suçun altında yatan ayrımcılığı gizlemeye yol açabilir, sıklıkla böyle olmaktadır (İnceoğlu ve Sözeri, 2012: 296).

3.3.Yeni Medya Alanında Kadına Yönelik Şiddetin Temsili

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşmesi (CEDAW) 1985 yılında Türkiye tarafından imzalanmıştır. Uluslararası düzeyde yasal bağlayıcılığı olan bu sözleşmede medyadaki kadın temsillerinin “ayrımcı” nitelikte olması konusunda düzenlemeler yapılmış ve yasaklanmıştır. 1995 yılında Pekin’de düzenlenen Türkiye’nin de katıldığı 4.Dünya Kadın Konferansının sonucunda kadınların sorun alanlarından birinin de medya olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu deklarasyona uygun olarak 1998 yılında Başbakanlık Kadın Sorunları Genel Müdürlüğü tarafından “Ulusal Eylem Planı” hazırlanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak “kadınlar ve medya” başlığı altında hedefler belirlenmiştir. Kısaca özetlemek gerekirse; kitle iletişim araçlarında kadınların özerk bir konuma getirilmesi ve karar alma süreçlerine katılımının sağlanması, yine iletişim araçlarında çağdaş kadın imajlarının kullanılması ve kadına yönelik işbirliği alanlarının meydana getirilmesi hedeflenmiştir. Kitle iletişim araçlarında kadınların temsili konusunda eşitliği sağlamaya yönelik olarak yapılan yasal düzenlemeler, uluslararası sözleşmeler ve buna yönelik atılan adımlar büyük önem taşımaktadır. Bu adımların yanısıra daha da önemli olan husus içerik üretici ve sunucularının yani medya çalışanlarının kadınlara karşı ayrımcılığı körükleyen ya da sürdüren temsiller karşısında, etik değerleri ve kriterleri kabullenen bir tutum sergilemeleridir (Çelenk, 2010a: 235-236).

Feminist medya çalışmaları aracılığıyla 1970’li yıllarda kadınların medyadaki temsili gündeme getirilmiştir. Bu dönemde iletişim çalışmaları alanında kültürelci perspektiflerin egemen olması, medya temsillerinin inşacı olduğunu diğer bir deyişle toplumsalı yansıtmadığı görüşünü savunmuştur. Bu bağlamda, kadının temsili ile ilişkili olarak yapılan çalışmalarda şunlara dikkat çekilmiştir.

- Kadınların medya sektöründeki varlığı.
- Kadınların medyada temsil edilme biçimleri.
- Medya ürünlerinin kullanıcıları/tüketicileri olarak kadınlar (Çelenk, 2010a: 230).

Feminist medya çalışmaları, “kadının medyada temsili” tartışmasını başlatarak temsilleri değiştirmek için çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar medyada kadın

temsiline ilişkin problemi, feminizmin en genel tanımında içerilen c temel ynle uyumlu biçimde ele alır:

- Kadınların nasıl ve neden tahakküm altında tutulduğunu anlamaya çalışan bir analiz.
- Kadınların özgürleştiği ve cinsiyet rollerine ilişkin stereotiplerin ortadan kalktığı bir toplum tahayyl.
- Kadının baskılanmasını toplumun temel çelişkisi olarak kavrayan bir dünya görüşü (Dubois, 1971).

Uzun yıllar boyunca kadınların medyadaki temsilleri üzerinde tartişmalar yürütülmüştür. Sosyal bilimler alanında konuya ilişkin yapılan çalışmalar incelediğinde ise ortaya konan savların önemli bir bölümünün ‘medyanın seksist’ bir bakış aışına hakim olduğudur. Buna paralel olarak da kadınların ayrımcı bir politikaya tabii tutulduğu görüşünde bulunulmuştur. Eşitsizlik zemini üzerine temellenen medyanın cinsiyetçi söylemi, bireyler arasındaki farkları, erkeğin toplumsal iktidarını kurması ve pekiştirmesi yönünde ifade etmektedir (Yaktıl Oğuz, 2010: 440). Televizyon, gazete, radyo ve sinema alanındaki kadın temsillerine ilişkin yapılan araştırmalardan yola çıkan Butler ve Paisley, kadın temsillerini 5 grup altında sınıflandırmıştır. Birincisi, aptal, seksi ya da kurban konumundaki nesneleştirilmiş kadın, ikincisi; cinsiyetine uygun rolü yerine getiren kadındır yani kendini evine adayın fedakar eş, anne vb. Üçüncüsü; geleneksel rolüyle mesleğini birlikte yürüten kadındır. Dördüncüsü; erkekle eşit konumda olan kadındır. Beşincisi ise standardize edilmemiş kadın olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de kadının bu temsiller üzerinden tanımladığını söyleyebiliriz. Alanda yürütülen alışmalar, Batı medyasından çok farkımız olmadığını, kadınların çoğunlukla anne ve eş ya da cinsel meta olarak stereotipleştirildiğini ortaya koymaktadır (Tanrıöver Uğur, 2012, 157-158).

Kadınların kitle iletişim aralarındaki temsili konusunda ataerkil düzen ve erkek tahakkümü dikkate alınmalıdır. Medyada kadına fazla yer verilmemekte, verildiği zaman da ataerkil düzenin kalıpları içerisinde erkek egemen söylemin ona atfettiği roller ile kadınlar temsil edilmektedir. Tek kaygısı ticari kazanç olan medya, üretiminin merkezine kadını almakta ve bu sayede hem erkek egemen ilişki ortamında kadının ikincil konumunun, yani nesne olma özelliğinin hem de kapitalist

ortamın pekiştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Kadınların medya tarafından sunum şekilleri onların toplumda tanımlanma biçimiyle doğrudan ilişkilidir. Buna ek olarak medyada yer alan farklı kadın tipleri, örneğin ev kadınları, meslek sahibi kadınlar, sahne ve sinema yıldızları, köylü ve gecekondu kadınlar, İslamcı türbanlı kadınlar ve diğerleri yansıttıkları çoğulcu görünümü aşan bir değerlendirmeye tabii tutulur (Santanber, 1995: 228).

Kadınların erkeklere oranla medyada daha az yer aldığı nicel olarak yapılan içerik çözümleriyle tespit edilmiştir. Kadınlar medyada çeşitli klişelerle yer alırlar ya da geleneksel kadın meslekleriyle (sekreter, hemşire, kabul görevlisi) ve seks objesi olarak gösterilir. Kadınlar çoğunlukla genç ve güzeldir ancak iyi bir eğitim almamışlardır (Van Zoonen, 1991: 35-36). Çelenk'e (2010a: 235) göre, kadınların temsili noktasında belirli stereotipler arasında sıkışmalarının yanında diğer bir sorunlu alanda bu kalıplara uymayan kadınların bedenlerinin metalaştırılmasıdır. Kadın bedeni sadece filmlerde ya da reklamlarda seyirlik bir nesne haline dönüştürmez aynı zamanda haberlerde de bu durum görülmektedir. Bu yaşam tarzı haberlerin dışında şiddet içerikli haberlerde bile kadın bedeni tüketim nesnesi haline getirilebilir. Sontag (2005: 40), acı çeken bedenleri görme merakının neredeyse çıplak bedenlere gösterilen arzulu merak kadar şiddetli olduğuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla mevcut güzellik kalıplarına uygun kadın bedeni bir fetiş objesi olarak sunulurken; örselenmiş bedenler de yine meraklı bakışlar için rahatlıkla teşhir edilebilmektedir.

Geleneksel medyaya alternatif olarak kullanılmaya başlayan ancak kullanım alanı geliştikçe geleneksel medyanın gündem belirleme gücünü elinden almayı başaran sosyal medya, bireylere kavramları sınırsızca tartışma imkanı tanımaktadır. Geleneksel medyada denetim süzgecinden geçen iletişim, sosyal medyada daha özgür bir biçimde yapılmaktadır. Bu bağlamda sosyal medya, bireylerin kavramları diledikleri gibi özgürce ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Bu özgürlük kavramların geleneksel anlamlarını kaybetmesine ve yeniden yorumlanmasına da neden olmaktadır. Geçmişte farklı anlamlar ve sınırlılıklar taşıyan bir kavram sosyal medya da farklı boyutlarda tartışılmakta ve yeni anlamlar kazanabilmektedir (Büyükaslan ve Kırık, 2015: 22). Geleneksel medya ve yeni medyada kadının sunum biçimlerine değinildikten sonra çalışma açısından yeni medya kavramını

detaylandırmak gerekmektedir. İnternetin ortaya çıkması ve bu süreçle başlayan yenilikler sırasıyla şöyledir.

İlk olarak 1969'ta ARPANET'in kurulmasıyla internet kullanımı başlamıştır. ARPANET (İleri Araştırmalar Projeleri Ajansı) ABD savunma departmanı tarafından oluşturulmuştur. İlk amacı bilim insanlarının birbirleri ile iletişim kurmak olduğu ARPANET'e ilgi artmış ve diğer ülkelerde aynı amaçla bu ağa katılmışlardır. 1990 yılının Haziran ayında ise, İnternet ismiyle önce ABD'deki üniversitelere daha sonrasında ise diğer kullanıcılara açılmıştır (Geray: 2003, 21). 1991 yılına gelindiğinde ise "World Wide Web" (www) kullanıma girmesiyle dünya internetle tanışmıştır. Hızla yayılan World Wide Web hayatın her alanına girmiştir. Sırasıyla Web 1.0, 1990-2000 yıllarında, Web 2.0, 2000-2010 yıllarında ve günümüzde kullanılan Web 3.0 ise, 2010-2020 tarihleri arasında devam edeceği tahmin edilmektedir. Tim Berners- Lee, 1989 yılında WWW(Dünya Çapında Ağ) sistemini kurmuştur. WWW; tekst, resim, ses ve hareketli animasyonları içeren dokümanların dolaşımı sağlayan bir yapıdır (Bayraç, 2003: 53). Web 1.0 internetin ilk halidir bu nedenle kullanıcılar sadece okuyucu olarak işlev görmüşlerdir. Kullanıcılar, tek yönlü olarak bilgi sahibi olmuşlardır bu sebeple etkileşim söz konusu değildir. Web var olan bilgileri elde etmek, çoğunlukla onlara çeşitli web sunucuları tarafından sağlanan içerikleri okumak, program ve dosya indirmek için kullanılmıştır. Bu özellikleri nedeniyle değişen dünyada ihtiyaçları karşılayabilmek için web 2.0 geliştirilmiştir. Kullanıcıları aktif bir konuma getiren web 2.0 ortaklaşa bir paylaşım ortamı oluşturmuştur (Taneri, 2014: 40). Web 2.0 terimi ilk olarak, teknolojik ticari sergi ve konferans üreticileri tarafından 2004 sonbaharında, ticari konferansların bir serisi için, bir isim olarak kullanılmıştır. Bu yeni dalga için verimli pazar, isme ve fikre uyarlanmıştır (Levy, 2009: 121). Özellikle O'Reilly Medya tarafından 2004'te kullanılmaya başlayan bu sözcük, ikinci nesil internet hizmetlerini toplumsal iletişim sitelerini, wikileri, iletişim araçlarını, yani internet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak yarattığı sistemi tanımlar (Erkul, 2009: 2).

Web 2.0 sayesinde sosyal ağ siteleri ve benzeri çevrimiçi olarak etkileşim ve paylaşımı sağlayan hizmetler başlamıştır. Bu sayede kullanıcıların işbirliği yapması ve kendi ilgi ve düşüncelerine göre paylaşımlar yapması mümkün kılınmıştır. Web 3.0 ile devreye makinelerde girmeye başlamıştır. Bunlara, bilgisayarlar, cep

telefonları, akıllı ev teknolojileri, arabalar ve mobil cihazlar örnek olarak verilebilir. Kontrolün kullanıcının elinden çıktığı bu aşamada makinelerin devreye girmesiyle bilgi daha hızlı bir şekilde üretilip tüketilmektedir. Bu özellikler kullanıcılara bir çok şey yapma fırsatı sunmaktadır. Bu nedenle bireyler için internetin bu son sürümü vazgeçilmez olmakta ve bağımlılık yaratmaktadır (Taneri, 2014: 44).

Sosyal medyada, sosyal ağlar ve toplu gruplar yer alır. İnsanlar, kurumlarını tanıtır, arkadaş ilişkileri kurarlar, ürün servis, fikir ve nesnelere ilişkin bağlılık gösterirler (Solis, 2010: 6). Sosyal medya en yüksek derecede paylaşımın gerçekleştiği, online medyanın yeni bir türü olarak fırsatlar sunduğu en yeni fikirlerden biridir ve aşağıdaki özellikleri içerir (Mayfield, 2010: 6). Sosyal medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir (Sayımer, 2008:123). Sosyal medya, bilginin, farklı bakışların/düşüncelerin ve deneyimlerin kamu oluşumlu web sitelerince paylaşımına olanak sağlayan ve internet dünyasını hızla hayatımıza yerleştiren bir uygulama alanıdır (Weinberg, 2009: 1). Sosyal medya, isminde medya olmasına rağmen geleneksel medyadan farklı özelliklere sahiptir. Özgünlüğünü yaratan en önemli farklılığı, herhangi bir kişinin sosyal medyanın içeriğini yaratabilmesi, yorumda bulunabilmesi ve katkı sağlayabilmesidir (Scott, 2010: 38).

Yeni medya, web 2.0, cep telefonları, PDA'ler, dijital oyunlar ve oyun ortamları gibi yeni iletişim araçlarından oluşmaktadır. Web 2.0, 'paylaşım' adı altında toplanabilen internet uygulamaları olarak özetlenebilmektedir (Çomu ve Binark, 2013: 199). Yeni medya, 1970'li yıllarda özellikle bilgisayar ve bilgi işlem alanında kaydedilen gelişmelerin iletişim alanına yansımalarıyla oluşmuştur. Yeni medya, pazara ve tüketime sunulmuş, iletişim etkinliğindeki sosyoekonomik değerine koşut olarak, günlük yaşamın ayrılmaz birer parçası haline gelmiş bulunan araçlardır. Bu nedenle, yeni medya toplumsal yapının ve üretim ilişkilerinin yeniden tasarlanmasında, toplumsal modeller bakımından olduğu kadar verimli, işlevsel roller üstlenmeye yönelmiştir. Yeni bir iletişim biçimini ortaya çıkaran yeni medya, kişilerin ve gruplar ölçeğinde mesajların seçilebilmesinin sağlanmasına ön ayak olmuştur. Yeni medyayla birlikte, sanal ortamda iletişim söz konusu olurken yazılı,

basılı, elektronik ortamlara artık sanal ortamın da katıldığından söz edilmeye başlanmıştır (Tokgöz, 2014: 40-41).

Yeni medya, kitle izleyicisini bireysel kullanıcı olarak da kapsayabilen, kullanıcıların içeriğe veya uygulamalara farklı zaman dilimlerinde ve etkileşim içinde erişebildikleri sistemler olarak tanımlanabilir (Geray, 2003: 20). En önemli özelliklerinden biri etkileşimdir ve iletişim alanında en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Tam anlamıyla etkileşimi iletişim sürecinde kaynağın alıcı, alıcının da kaynak olabildiği durumla özdeşleştiren araştırmacılar vardır. Ayrıca, yeni iletişim teknolojilerinin geleneksel medyalarla karşılaştırılmasında kitle iletişim araçlarının tek yönlü olduğu varsayımı kabul edilmektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin etkileşim boyutu göz önüne alınırken, onu diğerlerinden ayırt edici bazı özellikleri vurgulanmalıdır. Bunlardan birincisi, alıcı ve verici arasındaki kanalda etkileşime olanak veren bir kanal ayırmasıdır. Bu özellik, geleneksel iletişim araçlarının hiçbirinde yoktur. Örneğin geleneksel radyo yayımları, kendi içinde etkileşime olanak tanıyan bir kanala belki de sadece bugün için sahip değildir. Bu nedenle, canlı müzik istekleri programında bile, bir başka kanala, örneğin telefona gereksinme duymaktadır (Geray, 2003: 17-18).

Yeni medyanın insanlar arasındaki iletişimi arttırdığı yadsınamaz bir gerçektir. En büyük getirisi iletişimdeki etkileşimi sürdürülebilir kılmasıdır. Dijital medyayı geleneksel medya ile kıyasladığımızda dijital medyayı ön plana çıkaran en önemli farklardan birinin de belirli bir yayın süresinin olmaması olduğunu söyleyebiliriz (Kara, 2013: 15). Yeni medyanın sahip olduğu yapısal avantajlar ve enstrümanları sayesinde, bireylere sunduğu özgürlük ortamı ve içeriklerde kişiselleştirme rahatlığı geleneksel medyaya karşı önemli bir üstünlük unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel medyanın dayatmacı tüketim tarzı ve izleyiciye sunduğu kısıtlanmışlık hissi yeni medya izleyicisinin rahatlık ve özgürlük hissiyle karşılaştırıldığında arada ciddi bir uçurum olduğu görülmektedir. Geleneksel medyanın gücünden sosyal medyanın gücünün geldiği söylemi çok tartışılan bir kavramdır. Yeni medyanın içerik seçimi ve üretimindeki rahatlığı karşısında geleneksel medyanın uzun vadede dayanamayacağı yönünde bir tahmin öne sürülebilir (Gündüz ve Pembecioğlu, 2015: 65).

“Yeni” kavramı ile düşünce sisteminde gerçekleşen “bireysel odaklılık” kavramı “yeni medya” içinde söz konusu olmaktadır. Bununla kastedilen; artık pek çok hedefe topluca mesaj vermek yerine, tek bir hedefe doğrudan mesaj vermektir. Bu surette etkileşim artmakta ve iletişim daha kaliteli bir şekilde meydana gelmektedir. Yeni medyaya geçiş sürecinde en büyük ivmeyi de dijital teknoloji sağlamaktadır (Orkan, 2014: 294).

İnternet teknolojisi diğer kitle iletişim araçlarından farklı olarak, geleneksel iletişim biçimlerini sunmasının ötesinde, kullanıcılarını belirli değerler ve kimliklere davet etme işlevi görür. İnternet ortamının içeriği ve imkan verdiği dil, kültürel bir form ve kimliğe yol açma konusunda önemli bir rol oynar (Goffman, 2009: 234). Bu uygulamaların en önemli yanı ise geri besleme özelliğine sahip olmasıdır. Yeni medyada geri-besleme (feedback) etkileşim gibi tepkide bulunabilmek olanakları, sözlü iletişim kadar yansımaya bile mümkündür. Sanal ortamda yeni medyanın yarattığı ana içerik yanında ses kayıtları, çeşitli grafikler, tablolar, yazılı belgeler, hareketli görüntüler, başka web sayfalarına bağlanabilme olanaklarının bulunması, geleneksel kitle iletişim araçlarına göre daha zenginleştirilmiş bir içeriğin göstergesi olmaktadır (Tokgöz, 2014: 41).

3.3.1.Yeni Medyada Kadınları Ötekileştirmeye Yönelik Temsil Türleri

Ötekileştirmeye yönelik temsil kategorileri dört başlık altında incelenmektedir:

- **Fobik (korku nefret uyandıran) temsiller:** Fobik temsillerde basının sıklıkla toplum tarafından benimsenmeyen adlandırma ve etiketlerle nefret söylemi üreterek gündeme getirdiği kadınları görüyoruz.
- **Patetik (acıma duygusu uyandıran) temsiller:** Patetik temsillerde haber öykülerindeki trajik örneklerin vurgulandığı ve bu şekilde duygulu daha çok hislere hitap eden bir haber söyleminin oluşturulduğu söylenebilir.
- **Sözde-nesnel (nesnellik iddiası taşıyan, betimsel) temsiller:** Kadınların ötekileştirilmesinde ve şiddete uğramasında yapısal sorunları görmezden gelen ve sayısal değerlere indirgeyen bakış açısıdır.
- **Kadınların simgesel olarak yok edilerek temsili:** Yok-temsillerde dramatik haber öyküleri içerisinde kadınların ve kadına yönelik her türlü şiddetin

görmezden gelindiği, gazete sayfalarından giderek silindiği ve sembolik olarak yok edildiği gerçeğidir.

3.3.2.Yeni Medyada Kadına Yönelik Şiddet İçeriklerinin Sunum Biçimi Örnekleri

Yaşamın değişik alanlarından yansıyan, farklı yaş ve kültürlerden insanların içinde yer aldığı şiddet olayları; özellikle de çocuklar açısından sadece ürküntü ve korkulara yol açmakla kalmaz; benzer şeyleri düşünme, düşleme, özenme ve dahası taklit etme tehlikesini de içermektedir. Medya ürünlerinde, kadınlara yönelik şiddeti, birey olarak kadını aşan, aileyi, giderek toplumun bir yarısını, hatta bütününü aşağılayan bir olgu olarak ele almak gerekmektedir (Cereci, 2003: 115). Toplumsal paylaşım ağları, hayatımıza son yıllarda giren, ancak her geçen gün artan kullanıcı sayısı nedeniyle dikkatleri üzerine çeken platform haline gelmiştir (Aygül, 2010: 95). Kadının rızası olmadan bedenine ve cinselliğine yönelen her türlü davranış şiddettir. İşyerlerinde, cinselliğine yönelen her türlü davranış şiddettir. İşyerleri, eğitim kurumları gibi kamusal alanlarda pornografik dille, sözle, elle sarkıntılık, laf atmak, çift anlamlı sözcüklerle kadın cinselliğinden ya da cinsel ilişkiden söz etmek, ısrarlı komplimanlar, bakışlar, dostça görünüm altında rahatsız eden konuşma ve dokunmalar örnek olarak verilebilir. Aile bireylerinden birinin diğerine kötü muamelede bulunması şeklinde tanımlanabilecek aile içi şiddete kadını küçümseme, arkadaşlık ilişkilerine sınır konması, hizmetçi gibi davranılmasından, tokatlama, dövmeğe uzanan davranışlar örnek olarak gösterilebilir (Yıldırım, 1988: 25).

3.3.3. Sosyal Ağlar

Sosyal ağ siteleri insanların kullanıcılar tarafından hazırlanan içerikleri interaktif bir şekilde birbirlerine iletebildikleri internet siteleri olarak tanımlanabilir. Bu içerikler, arkadaşlar arasında oluşan ağ içinde kişisel bilgiler (profil), bloglar ve tartışma listeleri aracılığıyla iletilmektedir (Yağmurlu, 2011: 7). Facebook ve Twitter ise en çok bilinen ve kullanıcı sayısı diğer sosyal paylaşım ağlarına göre en fazla olan ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3.3.1. Facebook

Facebook, 2004 yılında Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulmuştur. Facebook kullanımı ilk başlarda sadece Harvard öğrencileri ile sınırlı iken, zamanla Boston civarındaki okulları da içine almıştır. Kısa bir süre içerisinde Ivy Ligi okullarının tamamını içine almış, ilk sene içerisinde de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm okulları kapsamıştır (Yağmurlu, 2011: 7). Kurulduğu günden bu yana hızla büyüyen Facebook her dilden, dinden, ırktan ve ideolojiden bireyleri bir araya getirerek her yaştan insanı kendi ağına dahil etmiştir. Sağladığı başlıca yararlar ise şunlardır:

Site, kullanıcılara yeni arkadaşlıklar edinebilme aynı zamanda eski arkadaşlarıyla da iletişim kurma fırsatı vermiştir. Bunlara ek olarak kullanıcılara fotoğraflarını ve düşüncelerini paylaşabilme, görüntülü konuşma yapabilme, oyun oynama ve kişisel bilgilerini paylaşabilme olanakları sunulmaktadır. Kullanıcılara ücretsiz olan site gelirini reklamlardan ve sponsorlardan karşılamaktadır.

3.3.3.2. Twitter

2006 yılında Jack Dorsey tarafından geliştirilmiştir. Facebook gibi popülaritesi her geçen gün artmaktadır. Twitter, 25 Nisan 2011 tarihinden itibaren Türkçe olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kullanıcılarına 140 harflik bir söz edimi olanağı tanıyan, bu söz edimlerinin "tweet" olarak tanımlandığı bir yazılımdır (Bayraktutan vd., 2012: 15). Son zamanlarda yapılan güncellemelerle ile eklenen bağlantı ve kullanıcı adları için karakter kısıtlaması kaldırılmıştır (<http://www.medyaakademi.org> Erişim Tarihi: 12.10.2017). Twitter kullanıcıları isteğe bağlı olarak paylaştıklarını gizleyebilme imkanına sahiptir. Gizlilik ile paylaşımı sadece arkadaşlarının görmesi sağlanır. Kullanıcı paylaşımlarını gizlemediği takdirde tüm twitter kullanıcıları paylaşımlarını görebilmektedir.

Twitter'in kullanım nedenleri (Jose van Dick'den Aktaran: Bayraktutan vd., 2012:16).

- Sohbet ve diyalog özelliği (telefonda kısa konuşma gibi ama tek kişiye ya da web sayfası ara yüzüne bağlı değil)
- Dayanışma ve değişimi mümkün kılması (belli kullanıcılarla)
- Öz-ifade ve öz-iletişimi mümkün kılması (blogging benzeri)

- Statü güncelleme ve kontrol etme
- Bilgi ve haber paylaşımı
- Pazarlama ve reklam (konum, ilgi alanları ve bağlantılara bağlı olarak) olarak ifade edilmektedir.

Bu nedenlere ek olarak şunlarda ilave edilebilir. Bunlar (Fitton vd.'den Aktaran: Tiryaki, 2015: 123-124).

- Bağlantı Kurmak: Pek çok insan bağlantılar kurmak ve bir topluluğun parçası olabilmek için kullanırken bazıları ise seslerini duyurmak için kullanırlar. Dünya genelinde milyonlarca kişinin, diğerinin ne söylediğini duymasına fırsat verir.

- Kayıt Düşmek: Bazı insanlar hayata dair notlar almak için tweet atarlar. Bu kişiler etkinlikte ya da bir konferansta olan bir şeyi veya keşfettikleri bir şeyi tweetlerler.

- Bağlantıda kalmak: Twitter bağlantıları korumanın en iyi araçlarından biridir. Tüm aileler ve uzun süreden beri arkadaş olanlar Twitter'i bağlantıda kalmak için kullanır. Bu paylaşım ağında herkes için mesaj atılabilirken, özel olarak da mesaj atılabilir ve tüm bunlar depolanabilir. Bazı insanlar bu paylaşım ağını, düşündüklerini, bildiklerini ve okuduklarını paylaşmak için kullanırlar.

3.3.3.3.Instagram

2010 yılının Ekim ayında Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından ortaya çıkarılan Instagram, ilk olarak IOS (iPhone-iPad) için geliştirilmiştir. Çıktığı yıldan beri hızla yaygınlaşan Instagram günümüzde popüler bir fotoğraf paylaşım uygulamasıdır. 2012 yılında 30 milyon kullanıcıya ulaşan Instagram, Android tabanlı uygulama da yayınlamıştır. 2012 yılının Nisan ayında ise uygulama Facebook tarafından 1 milyon dolara satın alınmıştır bu uygulamayı bu kadar çekici kılan özelliği ise fotoğraflara çeşitli efektler uygulanarak paylaşılabilme özelliğidir. 2016 yılı istatistiklerine göre 400 milyon kullanıcıya ulaşan Instagram popüleritesini sürdürmeye devam etmektedir (<https://gezgintech.com/> Erişim Tarihi: 10.11.2017).

Instagram bir fotoğraf ve video paylaşım platformu olmasının yanı sıra kullanıcıların akıllı telefon uygulaması yoluyla fotoğraflara dijital filtrelerden bir seçim uygulandıktan sonra fotoğrafların paylaşılmasına ya da alınmasına olanak tanıyan bir sosyal ağ sitesidir. Bu fotoğrafların Facebook, Twitter gibi sosyal ağ

sitelerinde kolayca paylaşılmasını sağlar. Bu paylaşım ağının en büyük özelliklerinden biri, insanların yaşamlarından fotoğraflar paylaşarak bu fotoğrafların, diğer insanların beğeni veya yorumlarına anlık olarak sunulmasıdır (Yeniçifti Tufan, 2016: 94).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. METODOLOJİ

Çalışmanın son bölümü analiz kısmından oluşmaktadır. Bu çalışmada içerik analizi ile betimsel analiz yöntem olarak kullanılmıştır. Kodlama cetveli oluşturularak yapılan analizler, kadına yönelik şiddet olayında sosyal medya kullanıcılarının şiddet olayına yaklaşımlarını ve bu bağlamda üretilen içeriklerin dili ve nefret söyleminin üretilmesi noktasındaki ilişkisini ortaya koymaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyebilen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Strauss ve Corbin'in, belirttiği gibi "Bilim kavramlar olmadan varolamaz; kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramla ilişkilendirebiliriz" (Strauss ve Corbin, 1990-den Aktaran; Yıldırım ve Şimşek: 2000:162). Kavramlar bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları daha iyi organize edebilir ve daha anlaşılır hale getirebiliriz.

Metodoloji başlığı içerisinde çalışmanın uygulanmasına ve gerçekleştirilmesine yönelik olarak örneklem seçimine, veri toplama araçlarına, verilerin analizi dair ayrıntılı değerlendirmeler mevcuttur.

4.1.1. Örnek Olay Özeti

18 Eylül 2017'de sosyal medya hesabından (Twitter) "Gizli bir platonik sapığım var sokağa çıkmaya korkuyorum" diye yazan lise öğrencisi Helin

Palandöken (17) söz ettiği M.Y. (21) tarafından 26 gün sonra okul çıkışında internet üzerinden sipariş edilerek alınan pompalı tüfekle öldürülmüştür. Olay sırasında Palandöken'in yanında yer alan iki arkadaşı da yaralanmıştır. Saldırgan daha sonra 500 metre yakında bulunan İstanbul Ticaret Odası Mesleki ve Teknik Anadolu lisesine kaçmıştır. Bileklerini keserek intihar girişiminde bulunan M.Y. tasarlayarak adam öldürme suçundan tutuklanmıştır. Bu çalışmada olayın yaşanmasının ardından 13-25 Ekim tarihleri arasında sosyal medya mecralarından Facebook, Instagram ve Twitter'da paylaşılan yorumlar belirli sınırlılıklarla nefret söylemi ve şiddet açısından incelenmiştir.

4.1.2.Araştırmanın Amacı

Kadına karşı şiddet ve kadın cinayetleri bulunduğumuz toplumun acı bir gerçeğidir. Geçmişte de var olan ancak günümüzde medya aracılığıyla kamuoyuna yansıyan ve daha görünür hale gelen dolayısıyla toplumu olumsuz yönde etkileyen kadına yönelik şiddet ülkemizde her geçen gün artmaktadır. Sosyal, kültürel ya da ekonomik açıdan ülkeler arasındaki farklılıklar, eğitim düzeyinin düşük ya da yüksek olması veya toplumsal algının çok farklı noktalara varması gibi sebepler ne olursa olsun, kadına karşı gösterilen şiddet kabul edilemez. Teknolojik imkânların fazlalaşması, teknolojinin kullanım alanının genişlemesi ve yaygınlığının artması gibi nedenlere bağlı olarak da düşünebileceğimiz enformasyonun yayılma alanı ve hızı, kadına karşı artan şiddeti günümüzde daha belirgin ve somut bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Medya da şiddetin anlamlandırılmasında ve kadınlara yol göstermede gerçek bir öğretici olmaktadır. Çalışmada Helin Palandöken cinayeti örnek olay alınarak toplumsal bir olay haline gelen kadına yönelik şiddet olayına sosyal medya üzerinden yapılan yorumlar incelenerek, kullanıcıların şiddet olayına yaklaşımları ve analiz edilecektir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, toplum nezdinde büyük yankı uyandıran kadın cinayetlerinden biri olan Helin Palandöken cinayeti ile sosyal medyada yapılan paylaşımlar ve bu paylaşımlara yapılan yorumların içeriklerinin incelenmesidir. Medyanın bu süreçte şiddeti sunum biçimi ve sosyal medya kullanıcılarının örnek olayı değerlendirme biçimleri ele alınarak toplumun şiddet olayına bakış açısı ve tepkisi gözler önüne serilecektir.

Çalışmanın amacı, kadına yönelik şiddet olayı üzerinden sosyal medya kullanıcılarının şiddet olayını yorumlama biçimleri ve bu süreçte medyanın rolünü, işlevini ve yönünü belirlemektir. Çalışmanın temel problemi medyada kullanılan ifadelerin toplum üzerindeki etkisi ve bu etki çerçevesinde nefret söylemine neden olan ifadelerin medyada yer alarak toplumda ayrımcılığın, önyargıların ve kişi, grup ya da tarafların ötekileştirilmesi üzerindeki etkisidir. Bu çalışmada, sosyal medyada üretilen ve dolaşıma sokulan içeriklerin toplumun şiddet olayına bakış açısı ve şiddet olayının bir yanda gösterilerek gündemde tutulması ve yine şiddet olayının sosyal medyada yeniden üretilme süreci süresinde ortaya çıkan içerikler ele alınacaktır.

4.1.3.Araştırmanın Önemi

İnsanlar; bilgi edinmek, eğlenmek, yalnızlığını gidermek, yeni arkadaşlar edinmek ve düşüncelerini paylaşmak amacıyla sosyal medyayı bir araç olarak kullanırlar. Bu alanda üretilen içerikler belli konularda ortak bir bilincin oluşmasına ve kitlesel tepkilere neden olması nedeniyle son derece önem taşımaktadır. İfade özgürlüğü ve alanda hızlı dolaşım ve etkileşim nedeniyle sosyal medyada üretilen içerikler kadına yönelik şiddet konusuna bakış açısını belirleme noktasında dikkate alınmalıdır. Geleneksel medyada içerikler editörlerin denetimi ile yayınlanırken, sosyal medyada bu durum söz konusu değildir. Kullanıcıların oluşturduğu ve hiçbir denetimden geçmeyen içerikler toplumun şiddet olayına yaklaşım tarzını da daha gerçekçi bir şekilde yansıtmaktadır. Alandaki kadına yönelik şiddet çalışmaları incelendiğinde ağırlıklı olarak geleneksel medya üzerinden yürütülen çalışmaların olduğu görülmektedir. Kadınlara yönelik şiddet olayı, geleneksel medyanın yanı sıra sosyal medya kullanımının artması ile beraber üretim ve dolaşım sürecindeki değişim ve dönüşümleri ile ortaya koyulacaktır. Bu bağlamda, gerçekleştirilen çalışma alandaki bu eksikliği gidermeye yöneliktir. Çalışma kapsamında sosyal medya kullanıcıların söylemleri ve olayı değerlendirme biçimleri ve bu doğrultuda ortaya çıkan nefretin sürece nasıl dâhil olduğu analiz edilecektir.

4.1.4.Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılıklarına bakacak olursak, her araştırmada olduğu gibi çalışmanın yürütülebilirliği açısından da bu sınırlar önem taşımaktadır. Kadına şiddet olayında sosyal medyada üretilen nefret söylemlerinin ortaya çıkarılması amacıyla

toplum nezdinde yankı uyandıran olaylardan biri olan Helin Palandöken cinayeti ile sınırlandırılmıştır. Helin Palandöken cinayetinin seçilmesinin nedeni ise olayın yakın bir zamanda meydana gelmesi ve kamuoyunda geniş yankı uyandırdığı için seçilmesi uygun görülmüştür.

Araştırmada, dünyada en çok kullanılan sosyal paylaşım siteleri olmalarından dolayı Facebook, Twitter ve Instagram seçilmiştir. Sosyal medya mecralarından Facebook, Twitter ve Instagram'da Helin Palandöken cinayeti ile ilgili 13 Ekim- 25 Ekim 2017 tarihleri arasında yapılan paylaşımlar incelenmiştir. Belirlenmiş olan tarihlerde, Helin Palandöken cinayeti ile ilgili olarak üç sosyal medya mecrasındaki nefret söyleminin yeniden üretilmesini sağlayan yorumlar seçilmiştir. Cinayetin ardından Facebook'ta Helin Palandöken adına 12 sayfa açılmıştır bu çalışmada en fazla 2000 beğenisi olan Helin Palandöken Ölümsüzdür sayfası örneklem olarak seçilmiştir. Belirlenen aralıklarda paylaşılan gönderilerin altındaki toplam yorum sayısı 710'dur. Instagram'da Helin Palandöken adına çok sayıda sayfa açılmıştır bu mecra da en fazla 7.571 takipçi sayısı olan palandokenhelin_ hesabında paylaşılan gönderilere 359 yorum yapılmıştır. Takipçi sayısı en fazla olan hesaba yapılan yorumlar bu nedenle incelemeye alınmıştır. Twitter'da ise belirlenen aralıkta şiddet ve Helin Palandöken kelimeleri ile sınırlandırılarak yapılan aramalar sonucu 150 tweete ulaşılmıştır. Bu çalışmada üç farklı sosyal mecrada paylaşılan yorumların %10'u incelemeye alınmıştır.

4.1.5.Araştırma Uygulaması ve Örneklem

Kadına yönelik şiddet olayında yeni medyada üretilen nefret söylemini incelemek amacıyla Helin Palandöken cinayeti sonrası sosyal medyada yapılan paylaşımlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın evrenini Helin Palandöken cinayetinin ardından sosyal medya kullanıcılarının bu olayla ilgili paylaşımları oluşturmaktadır. Çalışma Facebook Instagram ve Twitter'daki paylaşımların belirli sınırlıklar dahilinde %10'u ile evren sınırlandırılmıştır. Evreni temsil etme niteliğine sahip örneklem seçimi ise amaçlı örneklem alma tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmada kodlama cetveli oluşturularak belirli kategoriler çerçevesinde yorumlar içerikler analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

4.1.6.Araştırma Soruları

1. Kadına yönelik şiddet olayında incelenen olay ilgili yapılan yorumlar şiddet içeriyor mu?
2. Kadına yönelik şiddet olayında incelenen olay ilgili yapılan yorumlar içerisinde küfür, hakaret ve argo içeren paylaşımlar yapılmış mıdır?
3. Sosyal paylaşım sitelerinde ötekileştirmeye neden olan içerikler yer alıyor mu?
4. Sosyal paylaşım sitelerinde üretilen içeriklerde şiddeti meşrulaştırıcı ifadeler bulunuyor mu?
5. Sosyal paylaşım sitelerinde üretilen içeriklerde nefret söylemi üretiliyor mu?
6. Sosyal medya kullanıcıları kadına yönelik şiddet olayında ortak bir bilinç oluşturabilmekte midir?
7. Nefret söylemi daha çok hangi cinse yönelik olarak yapılmıştır?

4.2. Bulgular ve Yorum

13-25 Ekim tarihleri arasında sosyal medya mecralarından Facebook, Instagram ve Twitter kullanıcılarının çalışmanın örneklemini olan Helin Palandöken cinayeti ile ilgili yaptıkları yorumlar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Sosyal medya mecralarından Facebook, Instagram ve Twitter kullanıcılarının paylaşımlarını inceleyen bu çalışmada 122 yorum kadına şiddet olayında kullanıcıların ürettikleri söylemler ve şiddet olayını yorumlama biçimlerini belirlemek maksadıyla yürütülmüştür.

Tablo 1. Sosyal Medyada Yorum Yapanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Kadın	53	43,4	43,4
Erkek	52	42,6	42,6
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	17	13,9	13,9
Toplam	122	100,0	100,0

Frekans analizi sonuçlarına göre, üç sosyal paylaşım sitesinde değerlendirmeye alınan yorumların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında %43,4'ünün “kadın” kullanıcılar tarafından, %42,6'sının “erkek” kullanıcılar tarafından yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişisel ve kurumsal olmayan hesap kullandıkları için cinsiyetine ulaşılamayanların oranı ise % 13,9'dur.

Tablo 2. Paylaşım Yapılan Sosyal Medya Platformlarının Dağılımı

Paylaşım Siteleri	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Facebook	71	58,2	58,2
Instagram	35	28,7	28,7
Twitter	16	13,1	13,1
Toplam	122	100	100

Örnekleme dahilinde belirli sınırlılıklar çerçevesinde yapılan frekans analizi sonucunda örnek olaya ilişkin en çok paylaşım yapılan sosyal medya mecrasının “Facebook” %58,2, ikinci sırada %28,7 ile “Instagram” olduğu, üçüncü sırada ise %13,1 oranıyla “Twitter” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Yorumların Kelime Sayısı Aralığının Dağılımı

Yorum Kelime Sayısı	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
11-20	57	46,7	46,7
1-10	25	20,5	20,5
21-30	25	20,5	20,5
31-40	8	6,6	6,6
51 ve üzeri	4	3,3	3,3
41-50	3	2,5	2,5
Toplam	122	100,0	100,0

Yorumların kelime aralığına bakıldığında en çok 11-20 arası (%46,7) en az ise 41-50 (%2,5) kelime arası paylaşım yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yorumların genel sözcük dağılımları incelendiğinde, %20,5'nin 1-10 ve 21-30 aralığında, %6,6'sının 31-40 kelime aralığında %3,3'ünde 51 ve üzeri kelime aralığında paylaşıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Paylaşımların İçeriklerinin Dağılımı

Paylaşımın içeriği	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Tepki	84	68,9	68,9
Yasaların kadınları korumasına yönelik	11	9,0	9,0
Acıma	10	8,2	8,2
Diğer	8	6,6	6,6
Yaşam tarzına yönelik eleştiri	3	2,5	2,5
Korku	2	1,6	1,6
İhmal	2	1,6	1,6
Sitem- Özür	1	,8	,8
Suçluluk duygusu	1	,8	,8
Toplam	122	100,0	100,0

Yorumların içerikleri hakkında yapılan incelemeler sonucunda paylaşımcıların %68,9'nun olaya "tepki" gösterdiği, %9,0'nın "yasaların kadınları korumaya yönelik olması" gerektiğini savunanların, %8,2'sinin "acıma" söylemlerinde bulunduğu yine %6,6'sının farklı biçimde olayı değerlendirdiği, "yaşam tarzına müdahaleye" yönelik ifadelerin %2,5 olduğu, %1,6'sının "ihmal ve korkuya" yönelik içerikler paylaştığı %8'nin ise "suçluluk" duyduğu ve "sitem özür" içerikli paylaşımlar yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda olaya genel olarak tepki gösterildiğini söyleyebiliriz.

Tablo 5. Olayla İlgili Yapılan Yorumların Dağılımı

Yorumlar	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Olumsuz	63	51,6	51,6
Olumlu	59	48,4	48,4
Toplam	122	100,0	100,0

Yorumların %51,6'sının "olumsuz" %48,4'ünde "olumlu" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Olumsuz yorumlar kategorisinde değerlendirilen yorumların çoğunda dini söylemler olmakla birlikte bazı eleştiri ve suçlayıcı ifadeler de bulunmaktadır.

Tablo 6. Olayla İlgili Olumlu Yapılan Yorumların Dağılımı

Olumlu Yorumlar	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Kadına yönelik şiddeti kınama	22	18,0	18,0
İdam isteği	19	15,6	15,6
Yasaların caydırıcı olmasına yönelik	9	7,4	7,4
Silah vb. eşyalara erişimin kolay olması	5	4,1	4,1
Cinayetlerin sıradanlaşması	3	2,5	2,5
Diğer	1	,8	,8
Toplam	59	48,4	48,4

Olumlu yorumların %18,0'ı "kadına yönelik şiddeti kınama", %15,6'sı "idamın geri gelmesine yönelik", %7,4'ü "yasaların caydırıcı olmasına yönelik", %4,1 "silah vb. eşyalara erişimin kolay olmasına yönelik", %2,5'i "cinayetlerin sıradanlaşmasına yönelik", %8'i ise diğer kategorisinde yapılmıştır.

Tablo 7. Olayla İlgili Olumsuz Yapılan Yorumların Dağılımı

Olumsuz yorumlar	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Şiddeti özendirici içerikler	36	29,5	29,5
Hükümeti eleştiren yorumlar	9	7,4	7,4
Ataerkil söylem	7	5,7	5,7
Tehlikeli dünya algısı oluşturan yorumlar	6	4,9	4,9
Diğer	3	2,5	2,5
Dini ayrımı öne çıkaran içerikler	1	,8	,8
Olayı hafife alan içerikler	1	,8	,8
Toplam	63	51,6	51,6

Olumsuz yapılan yorumların dağılımlarına bakıldığında ise en çok %29,5 şiddeti özendirici içeriklerin paylaşıldığı en az dini ayrımı öne çıkaran ve olayı hafife alan (%8) yorumların yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Hükümeti eleştiren yorumlar % 7,4, ataerkil söylemler %5,7, tehlikeli dünya algısı oluşturan yorumlar % 4,9 diğer kategorisinde ise %2,5'luk paylaşım yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Yorumların Nefret Kategorisine Göre Dağılımları

Nefret Kategorisi	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Siyasal Nefret Söylemi	23	18,9	18,9
Cinsiyetçi Nefret Söylemi	16	13,1	13,1
Toplam	39	32	32

Yorumların nefret kategorisine göre dağılımlarına bakıldığında ise cinsiyetçi nefret söylemi ve siyasi nefret söyleminin paylaşımlarda üretildiği ortaya çıkmıştır. Siyasi nefret söylemi %18,9 oranında iken, cinsiyetçi nefret söylemi %13,1 oranında üretilmiştir.

Tablo 9. Nefret Söyleminin Dayandırıldığı İçeriklerin Dağılımı

Nefret Söylemi Dayanağı	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Yargıda bulunma/Kendince Konumlandırma	53	43,4	43,4
Küfür/Hakaret	37	30,3	30,3
Abartma/Yükleme/Çarpıtma	9	7,4	7,4
Önemsememe yok sayma	8	6,6	6,6
Diğer	1	,8	,8
Toplam	108	88,5	88,5

Tablo 9’da görüldüğü üzere yorumların içeriğinde en çok % 43,4 oranında yargıda bulunma/kendince konumlandırma bulunurken en az diğer kategorisi (%8) olmuştur. Yorumların %30,3’ü küfür/hakaret içerirken, %7,4’ü abartma/yükleme/çarpıtma, %6,6’sının önemsememe yok sayma söylemiyle üretildiği tespit edilmiştir.

Tablo 10. Ötekileştirmenin Dağılımı

Ötekileştirme	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Var	101	82,8	82,8
Yok	21	17,2	17,2
Toplam	122	100,0	100,0

Sosyal medya paylaşımlarında yapılan yorumların %82,8’inde ötekileştirme yapıldığı, %17,2’sinde ise ötekileştirme yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. M. Y. (Katil Zanlısının) Tanımlanma Biçiminin Dağılımı

	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Tanımlama Yapılmayan	44	36,1	36,1
Diğer	42	34,4	34,4
Şerefsiz	17	13,9	13,9
Cani	11	9,0	9,0
Katil	6	4,9	4,9
Şizofren	1	,8	,8
Saplantılı Aşık	1	,8	,8
Toplam	122	100,0	100,0

Yorumlarda şiddet uygulayıcısı M.Y. katil zanlısının tanımlanma biçimine bakıldığında ise yorumlarda tanımlama yapılmayan kategorisinden sonra en yüksek diğer kategorisinin %42 oranıyla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni ise yorumlarda şiddet uygulayıcısına yönelik küfür ve hakaret dolu içeriklerin üretilmesidir. Şiddet uygulayıcısı için ayrıca %13,9 “şerefsiz”, %9,0 “cani” , %4,9 “katil”, en az %0,8 “saplantılı aşık” ve “şizofren” tanımlamaları yapılmıştır.

Tablo 12. Helin Palandöken’in Tanımlanma Biçiminin Dağılımı

	Sayı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)
Tanımlama			
Yapılmayan	59	48,4	48,4
Diğer	38	31,1	31,1
Güzel	16	13,1	13,1
Genç	5	4,1	4,1
Melek	3	2,5	2,5
Kurban	1	,8	,8
Toplam	122	100,0	100,0

Yorumlarda Helin Palandöken’in de tanımlama yapılmayan yorumlardan sonra en çok diğer kategorisi ile %31,1 oranında tanımlandığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni de yorumlarda Helin Palandöken’in farklı tanımlamalar üzerinden ifade edilmesidir. Helin Palandöken %13,1 “güzel”, %4,1 “genç”, %2,5 “melek” şeklinde tanımlanırken %0,8 oranında “kurban” olarak ifade edilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Paylaşım Sitelerinde Yapılan Yorumların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Facebook	Twitter	Instagram	Toplam
Kadın	33	5	15	53
Erkek	34	9	9	52
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	4	2	11	17
Toplam	71	16	35	122

Sosyal paylaşım sitesinde yapılan yorumların cinsiyete göre dağılımını tespit etmek için yapılan çapraz tabloda görüldüğü üzere, erkeklerin en fazla Facebook’ta yorum yaptığı ve Twitter ile Instagram’da yapılan yorum sayısının eşit olduğu görülmektedir. Kadınların sosyal paylaşım sitelerinden en çok Facebook’ta yorum yaptığı daha sonra Instagram en az Twitter’da yorum yaptıkları sonucuna

ulaşmıştır. Kişisel ve kurumsal olmayan hesaplardan yapılan paylaşımların en çok Instagram'dan, daha sonra Facebook en az Twitter'dan olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14. Yorumlarının İçeriğinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Tepki	Yaşam tarzı ile ilgili	Diğer	Acıma	Yasaların kadınları koruması yönünde	İhmal	Suçluluk duygusu	Sitem Özür	Korku	Toplam
Kadın	42	0	3	4	3	0	0	0	1	53
Erkek	30	3	4	5	6	1	1	1	1	52
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	12	0	1	1	2	1	0	0	0	17
Toplam	84	3	8	10	11	2	1	1	2	122

Yorumların içeriğinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde ise kadın kullanıcıların en fazla tepki yorumları paylaştığı görülmektedir. Kadın kullanıcıların, acıma, korku, yasaların kadınları korumasına yönelik ve diğer kategorisindeki paylaşımlarda da bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkekler kullanıcılar, tepki yorumlarıyla ikinci sıradadır. Erkek kullanıcıların acıma ve yasaların kadınları korumasına yönelik paylaşımlarda birinci sırada oldukları görülmektedir. Yine erkek kullanıcıların yaşam tarzıyla ilgili yorumlarda en çok yorum yaptıkları tespit edilmiştir. Kişisel ve kurumsal olmayan hesap yapılan yorumların içeriklerinde ise en fazla tepkiye yönelik yorumlar yapıldığı en az yasaların kadınları korumasına yönelik, acıma, ihmal ve diğer kategorisinde paylaşımlar yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 15. Olumlu ve Olumsuz Yorumların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Olumlu	Olumsuz	Toplam
Kadın	23	30	53
Erkek	27	25	52
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	9	8	17
Toplam	59	63	122

Sosyal paylaşım sitelerinde yapılan yorumların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise olumsuz yorumların en fazla kadın kullanıcılar tarafından yapıldığı görülmektedir. Erkek kullanıcıların kadınlardan daha fazla olumlu yorum paylaştığı tespit edilmiştir. Kişisel ve kurumsal olmayan hesaplardan yapılan yorumların ise daha fazla olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 16. Nefret Söyleminin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Cinsiyetçi Nefret Söylemi	Siyasal Nefret Söylemi
Kadın	45,8	34,8
Erkek	39,8	47,8
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	14,5	17,4
Toplam	100,0	100,0

Nefret söyleminin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında incelenen yorumlarda cinsiyetçi ve siyasal nefret söyleminin yapıldığı tespit edilmiştir. Erkek kullanıcıların daha fazla siyasal nefret söylemi ile cinsiyetçi nefret söylemi ürettikleri görülmektedir. Kadın kullanıcılar da hem cinsiyetçi hem de siyasal nefret söylemi üretmişlerdir. Kişisel ve kurumsal olmayan hesaplardan paylaşılan yorumlarda en

fazla siyasal nefret söyleminin, en az ise cinsiyetçi nefret söyleminin üretildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 17. Ötekileştirmenin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Var	Yok	Toplam
Kadın	47	6	53
Erkek	42	10	52
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	12	5	17
Toplam	101	21	122

Tablo 17’de görüldüğü üzere en fazla kadın kullanıcılar tarafından ötekileştirme yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkek kullanıcılar ikinci sırada yer alırlarken, kişisel ve kurumsal olmayan hesaplardan paylaşılan yorumlarda da ötekileştirme yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 18. M. Y. (Katil Zanlısının) Tanımlanma Biçiminin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet		Saplantılı Aşık	Katil	Cani	Şerefsiz	Şizofren	Diğer	Toplam
Kadın	19	1	2	7	9	1	14	53
Erkek	18	0	3	3	8	0	20	52
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	7	0	1	1	0	0	8	17
Toplam	44	1	6	11	17	1	42	122

Şiddet uygulayıcısı M.Y.’nin cinsiyete göre tanımlanma biçimine baktığımızda ise kadın, erkek ve sahte hesap kullanan kullanıcılar tarafından en fazla diğer

kategorisinde yorumlar yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni ise Yetgin'in cinsiyetçi küfür diliyle tanımlanmasıdır. Kadın ve erkek kullanıcılar en fazla “şerefsiz” tanımlaması yapmışlardır. Kadın kullanıcıların üçüncü tanımla biçimi ise “cani” ifadesidir. Ayrıca, kadın kullanıcılar tarafından “katil”, “şizofren” ve “saplantılı aşık” tanımlamaları da yapılmıştır. Erkek kullanıcılar ise “katil” ve “cani” tanımlamalarında bulunmuşlardır. Kişisel ve kurumsal olmayan hesaplardan yapılan yorumlarda da “katil” ve “cani” olarak tanımlanmıştır.

Tablo 19. Helin Palandöken'in Tanımlanma Biçiminin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet		Diğer	Kurban	Melek	Güzel	Genç	Toplam
Kadın	28	14	0	1	7	3	53
Erkek	20	20	1	0	9	2	52
Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap	11	4	0	2	0	0	17
Toplam	59	38	1	3	16	5	122

Son olarak Helin Palandöken'in tanımlanma biçiminin cinsiyete göre dağılımının değerlendirileceği tabloda en fazla diğer kategorisine yönelik tanımlama yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise kullanıcıların “kızım”, “evladım”, “yavrum”, “kuzum” gibi farklı tanımlama biçimleri seçmesinden kaynaklanmaktadır. Helin Palandöken erkek kullanıcılar tarafından en çok güzel olarak tanımlanmıştır. Yine erkek kullanıcılar tarafından “kurban” ve “genç” tanımlamaları yapılmıştır. Kadın kullanıcılar ise “diğer” kategorisi ve “güzel” tanımlarının yanında “melek”, “genç” tanımlamalarında bulunmuşlardır. Kişisel ve kurumsal olmayan hesaplardan yapılan paylaşımlarda ise diğer kategorisinin yanısıra “melek” olarak tanımlanmıştır.

4.3. Betimsel Metin Analizi

Sosyal medya araçlarının gelişimi ve kullanımının yaygınlaşması ile birlikte etkileşim konusu ön plana çıkan meselelerden biri olmuştur. Sosyal medyanın olanak

sağladığı etkileşim sayesinde, bireyler gerek konvansiyonel medyada yer alan haberleri kendi hesaplarına taşıyarak paylaşabilmekte gerekse yeni medya haberciliğinin sunduğu haber metinlere geri dönüş olarak yorum yapabilmekte ve görüş paylaşabilmektedirler. Söz konusu durum ise sosyal medyanın tartışma platformu içerisinde farklı farklı kimliklerin kendisini var etmesine de olanak sağlamasıdır. Çeşitli temsillerin sosyal medyada yer almasının olumlu ve olumsuz yönlerinden söz etmek mümkündür. İlimli bir çerçeveden durum değerlendirmesi yaptığımızda ana akım medyada yer bulamayan kimliklerin kendilerini ifade etme süreçleri açısından belli noktalarda kazanım sağlayabilir ve mücadele alanı oluşturabileceği söylenebilir. Olumsuz yönlerini göz önüne alarak kimlik, sosyal medya ve temsil açısından değerlendirdiğimizde sosyal medyada ki kimliklerin gerçekliğinin düşündürücü olmasıdır.

Sosyal medyada olumlu veya olumsuz yorumlar yapılabilmektedir. Herkesin düşüncelerini rahatlıkla ifade edebileceği yeni medya ortamında ayrıştırıcı söylemler, aşağılayıcı, nefret içerikli söylemlerde üretilebilmektedir. Olaylara bakış açısının farklı olması nedeniyle suçsuz bireylerin suçlu, suçlu bireylerin ise suçunu hafifletecek söylemlerin üretilmesi sosyal medya yoluyla mümkün olmaktadır. Helin Palandöken'in okulunun önünde öldürülmesinin ardından sosyal medya kullanıcıları olayla ilgili yorumlarını paylaşmışlardır. Helin Palandöken ile M. Y.'nin arasında ilişki olduğuna dair yapılan ve şiddete sebep olarak gösterilen olumsuz yorumları şu şekilde sıralayabiliriz:

Selma Akyol: “Eski erkek arkadaşı diyorlar neden ayrılmışlar acaba ayrılmak için hiç kimse kimseyle çıkmasın bazen ayrılığı kabul edemeyen oluyor ve sonuç maalesef ölümle bitiyor.”

Sedat Şimşek: “Biride çıkıp demez mi o pislik adamla bu kızın ne işi var.! Sorumsuzluk”

sibeltosgunarslan: “Ah kuzum Allah'ın kadınlara emrettiği gibi yaşasak bunlar yaşanmayacak ama katillerimiz elimizde kendimizi çekip paylaşıyoruz ve şerefsiz senin güzelliğini görüp sana vicdansızca kıyıyo sözün bittiği yer mekanın cennet olsun.”

Barannyvz: “Nekadar güzel bir kız.. ama ne işi var ki 21 yaşındaki bir erkekle neden bile bile bu insanlarla tanışır kendisine yazık etmiş sonu kötü oldu.”

Nimet Sönmez Karabulut: “Allah belasılı versin kisligin nerden bulursunuz bu soyu sapı bozukları kuzum mekanın cennet olsun Allah anana babana sabır versin.”

Kullanıcılar, toplumsal yapının dayatmış olduğu zihniyet ile ilişkili olarak yorumlarını paylaşmıştır. Özellikle Selma Akyol isimli kullanıcının “Eski erkek arkadaşı diyorlar neden ayrılmışlar acaba ayrılmak için hiç kimse kimseyle çıkmasın bazen ayrılığı kabul edemeyen oluyor ve sonuç maalesef ölümlerle bitiyor” şeklindeki ifadeleri ayrılığı kabul etmeyen erkeğin şiddet uygulamasını meşrulaştırma niteliğindedir. Bu ve diğer yorumlar, kalıplaşmış yargıları sergilemektedir. Kalıplaşmış yargılar toplumda sürekli kişilere empoze edilen belirli yapıları oluşturmaktadır.

Yukarıdaki paylaşımların aksine şiddet olayına verilen olumlu yorumlara örnek olarak ise şunlar verilebilir:

@Serwet44: “Bu kaçınıcı kurban. Ne zaman son bulacak kadına olan ‘şiddet’. Erkekliğimden bir kere daha utandım. #helinpalandöken

@enesdvn: “Erkekliğimden utandırdınız artık bu kacinci kadına şiddet olayı!!! #helinpalandöken

@i_mhmt610: #helinpalandöken Kadına şiddet uygulayan, tecavüz edip üstüne öldüren, katleden şerefsizlerle aynı cinsiyette olmak bana utanç veriyor.”

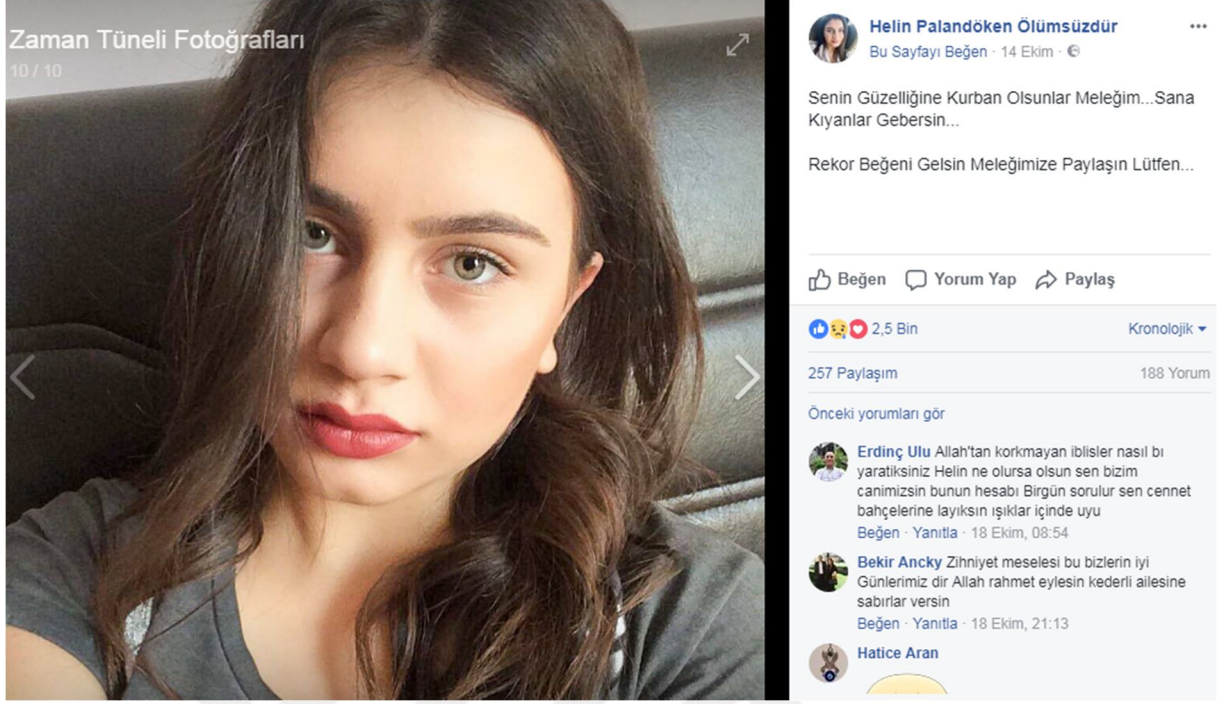
Paylaşılan yorumlarda erkekliğin bu olmadığını belirten ifadeler ve olay üzerine erkekliğinden utandıklarını vurgulayanlar da bulunmaktadır.

Cinayetin internetten 9 taksitle alınan bir pompalı tüfekte işlendiğini öğrenen kullanıcıların bireysel silahlanmaya yönelik eleştirileri ise şunlardır:

Kaan Esin: “Silahlanmayı serbest bıraktılar.. Bu tüfekler facebook ta internette 350-400 TLye satılıyor ve buna dur diyen yok bu ülkede.. lanet olsun.”

Recep Özer: “Mekanın cennet olsun sana kıyan şerefsiz Günyüzü görmesin inşallah okulda bile bunu yapıyorlarsa o silahla nasıl içeriye kadar girebiliyor ufak silahta deyil güvenlik hiçmi yok. Çocuklarımızı okula ölsündiyemi gönderiyor bunların önüne geçilsin okul önlerinde çok kendini bilmezler var yetkililerden buna el atmaları lazım.”

“Helin Palandöken Ölümsüzdür” adlı grup sayfasının görseli

Sosyal medya platformlarından Facebook'ta en çok beğeni sayısı olduğu için yorumları incelenen yukarıdaki grup sayfasının isminin grubun ana fikrini ve amacını yansıttığı ve farkındalık oluşturmaya çalıştığı söylenebilir. “Ölümsüz” olmanın Türkçe'deki anlam karşılığı Facebook'ta açılan grupta mecazi bağlama taşınmış ve Palandöken'in bedenen ölmesine rağmen zihinlerde yer edineceği ima edilmiştir. Grubun paylaşımlarından biri olan yukarıdaki görsel sosyal medya kullanıcılarından bazılarının tepkisine neden olmuştur. Kullanıcılar “rekor beğeni gelsin meleğimize paylaşın lütfen” sözlerine tepkilerini şöyle göstermişlerdir:

Ali Maral: “Rekor beğeni gelsin paylaşın ne aptal *rospu cocugu kız vefat etmiş siz adıyla resimleriyle sayfa kasma derdinseniz ruhuna fatiha oku sayfa acmak yerine.”

Ergin Bahşi: “Ölmüş bir insan üzerinden prim yapmak rekor beğeni yazmak ne kadar şerefsizlik haysiyetsizlik admin denen hokkabaz seninde yakınların var biraz empati yap.”

Şiddet olayına karşı gün geçtikçe duyarsızlaşan ve şiddeti normalleştiren gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası haline geldiğini savunan görüşlerde mevcuttur. Böyle düşünenlerin olaya tepkileri ise şöyledir:

@mustafabalbay: “Bir kadın cinayeti daha. Helin Palandöken, şiddet dilinin, cehalete övgünün kurbanıdır.

@ehaydiselamette: “#helinpalandöken Sadece isimler değişiyor. Konu hep aynı. Vahşet, cinayet, kadına şiddet. Korkarım bu gidişe hiçbir zaman ‘DUR’ denmeyecek.

@ZafranZeynep: “#helinpalandöken Bu ülkede kadına şiddet cezaları ağırlaştırılmadıkça ne Özgecanlar biter ne de Helinler. Her gün ölüyoruz tek tek...”

Helin Palandöken cinayetinin ardından oluşturulan gruplarda ve kişisel sayfalar üzerinde yapılan yorumlara bakıldığında günümüzde çokça rastladığımız nefret söyleminin yer aldığı görülmektedir. Şiddete yönelik tepkilerin cinsiyetçi küfür dili ve nefret söylemiyle beraber yeniden üretildiği ve sosyal medyada dolaşıma girdiğine yönelik örnek yorumlar ise şöyledir:

Ibrahim Kılıç: “Tek dileyim bir gün bu vijdansızın hücrede cesedi parçalanmış olması ancak açımızı bir nebze dindirir.”

Şenay Yılmaz Güldere: “Sana uzatılan eller kırılsın allh belasını versin o şerefsizin köpekyin.”

Hilal Kalma: “Sokak köpeklerini acımasızca toplarlar aslında bu işlemi şizopsikopatlarına yapacaksın okadar çoklarki allahın belaları!! Yazık dünyalar güzeli masumlarımıza!”

Özge Can: “Mekani cennet olsun Allah Ailesine sabirlik versin insallah o piç kurusu bir an önce bulsun belasını.”

Ayla Acar: “Elleri kırksın fasit köpekler mekanin cenet olsun melek yüzlüm.”

Mustafa Demir: “O caniler kanlarında boğulacaklar alçaklar.”

Erhan Essy: “Ölüm sana yakışmadı be kardeşim allah mekanını cenet etsin keşke ölmeseydin içimizi yaktın nasıl kıydı senin gibi yetim bi kıza o şerefsiz.”

Süleyman Simsek: “Şerefsiz ülkenin şerefsiz evladı bunu yapan insan değil helal süt içmemiş bedeni alçak ve namusular dolu buradan annesinin babasının da sanırım böyle bir evladım yok demiştir sanırım şereftir alçak yapmıştır böyle mazlum böyle masum güzelim canım kızınızı nasıl kuyfin derim vay benim güzel insan artı canım alhtan rahmet tür içinde uyusun aylelerin Akhisar sabır versin.”

Yadigar Yilmazer: “Kuzum Mekanın Cennet olsun nurlar içinde yatsın sana bunu yapan o caninin allah belasını versin.”

Hakan Sarı: “Mekanın cennet olsun kardeşim. Allah ailesine sabır versin katilinde allah belasını versin inşallah hapiste cürür gider.”

Sezen Kürçe: Nasıl kıydım şerefsiz pislik allah rahmet eylesin ailesine sabır versin çok zor...

Güler Çınar: “Bu nasıl bir acı anneye babaya sen emek ver bu yasa getir canavarlar istediğini yapsın nalet olsun.”

Ayten Çakır Mengüverdi: “Allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun Sana kıyan şerefsizi ins öldürürler.”

hkilisli: “Mekanın cennet olsun inşallah Allah katillerin belasını versin kahir ve perişan etsin inşallah.”

@Seyyahhh21: “Kadına şiddet uygulayan erkekleri imha edelim amk çocuklarını yakalım #helinpalandöken

dılarakorkmaz89: “Nekadar güzel bir kız Allahım nasıl kıydın ellerin kirilsin cehennem e odun ol inşallah.”

sekeresmanur: “Çimen gözlüm hayatını karartılar senin dilerim hayatları ateşsiz cehenneme döner. öyle bir yansınlar ki nerden geldiğini unutsunlar. Ama şunu unutmasınlar, öldürülen her kadının acısı kalbimizde kazılı.”

hilal5763: “Ne kadar güzel bir kız Rabbim ona bunu yapanı cehennem ateşinde yakısn kendi de kör kurşunlara gitsin. Allah rahmet eylesin ailesine Rabbim sabır versin #kadınışiddetehayır

yukselozkeklik: “Sana kıyabilen canı şerefsizi toprakta kabul etmesin inşallah... IŞIKLAR içinde yat sen kızım.”

fagsahin: “Sana uzanan eller kirilsin.”

muratreis: “Allah belanı versin kahpe çocuğu şu kıza nasıl kıyarsın be orospu evladı bu kız ölecek kadar ne yaptı sana allahsız pezevenk cezaevlerinde geber inşallah.”

ada_nurr1: “Böyle şerefsizler git gide artıyor allah belanızı versin kökünüz kurusun 1 gencecik canın daha hayatına kıydınız ne yapsanız ödeyemezsiniz umarım cehennem en dibinde yanarsınız.”

xxdeliinizzxx: “Ah be güzel yüzlü melekk Allah mekanını cennet eylesin o pisliğinde Allah belasını versin en azından orda mutlu olursun huzurlu olursun meleşim.”

Xfoual13: “İstemeye gerek yok insanın içinde varsa herturlu *rospu çocukluğunu yapar olan gül gibi kardeşimize oldu ALLAH RAHMET EYLESİN.”

ne_hirr: “Ya kahhar olsun kökleri kurusun kızlarımıza kalkan eller kırılınsın yeter ya yeter insan olun insanca yaşayalım şu yalan dünyada.”

ele_inat_gulumse: “Adi köpekler daha kim bilir kaç kişinin canını yakacak bu şerefsizler.”

apoo.yildiizz25: “@ahmetens.k anasını s*kerler inşaallah içerde kardeşim.”

cetin9163: Senin geleceğini senden çalanın geleceği olmasın. Melekler yoldaşın olsun.”

Müjgan Genc: “Yavrum benim seni oldüren yaratık gunyuzu görmesin inşaallah işiklar yoldaşın olsun inşaallah.

Yıldırım Alp: “Bu kızımıza kıyan yaratık inşaallah gün yüzü gurmez ve ömür boyu hücrede geberir.”

Muhammet Ali: “Allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun.. Heline kıyanın ellerini şüphesiz cezaevinde keserler.”

Aynur Ercan: “Allah bintürlü belasını versin sana kıyan şerefsiz domuz suratliya.”

Süleyman Danışman: “Bu masuma kıyanlar kökünüz kurusun.”

Songül Tekin Gün: “Nur içinde yatsın işerefsiz acı çektire versin insallah.”

Cevdet Aydik: “Allah rahmet eylesin diyecek birşey bulamıyorum nasıl bir toplum olduk böyle caniler yetişiyor içimizde adı kopek geber insalah.”

Aykut Bademci: “Herkez rahmet eyliyo yazık bu kıza yazık dünyadan koparanların allah belasını versin koruyamayanlarında ta *mk koyayım *rospu çocukları.”

İmren Şahin: “Sana kıyan eller kırılınsın.”

Fatma Çelik: “Elleri felç olsun şeytanından bulsunlar Allah kahretsin nalet olasıcıla.”

Suleyman Dunmez: “Allah ailesine sabır versin insan sana kıyar mı Allah onu cehennemine dibine atsın.”

Nevzat Ak: “Önce ailene ve sevenlerine bassaglığdilerin buşerefsizlerin gücü masum çocuklara yetiyor ama unutmasınlarki birgün bu çtelrın hesabı sorulacak.”

Naciye Tulay Topal: “Allah nurlar içinde yatırsın. Senin o körpecik canına dokunan eller, lime lime olsun, parçalanasın, parçaların bulunmasın. İnşallah.”

Felektun Esgin: “Bu kape çocuğu yas at mayın.”

Ferhat Örün: “Bu kızını öldüren hapiste onu öldürecekler.”

Aysel Gümüşsoy Yılmaz: “Allah rahmet eylesin mekanin cennet olsun sana uzanan eller kirilsin allah tez zamanda belasini versin insallah.”

mavilerin_prensesei: “Ah benim Birtanecik ablam seni öldüren *rospu çocuğu inşallah acı çekerek ölür.. Allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun..”

senel2297: “Sana kıyan köpek inşallah geberesin helin kardeş güzel insan nur içinde yat.”

rosta_asme_: “Umarım bunu yapan yaratık en ağır ceza ne ise onu hak etsin. Hiçbir neden ne olursa olsun bir canlı ölümüne sebep olmamalı hele hele fidan gibi gençlerimize nasıl kıyarsınız. Işıklar içinde uyu güzel MeLek.”

zuleyha_uzun58: “Allah rahmet eylesin mekanın cennet olsun sana bunu yapana allah azap çektirsin allahım canımı al yeter dedirsin inşallah.”

azaderen_47166_58: “Allah rahmet eylesin ve inşallah bunu yapanların cezasını öbür dünyaya bırakmaz da bu dünya da versin.”

Sosyal medya kullanıcıları herhangi bir çekinme olmaksızın küfürlü, argo ve hakaret içeren paylaşımlarda bulunmaktadır. Özgürlükçü medya olarak da tanımlanan yeni medya düşüncelerin rahatça ifade edilebileceği bir alandır. Bu nedenle kullanıcıların ifadeleri nefret söyleminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Dini söylemlerle beraber argo ifadelerin sıkça kullanıldığı ve sosyal medya dilinin şiddeti pekiştirici ifadelerle dolu olduğu görülmektedir. Ayrıca, “Allah belanı versin, geber” gibi ifadeler nefret söyleminin üretilmiş olduğunun göstergesidir. Bir paylaşımının altına yapılan küfür, hakaret ve argo ifadeli yorumlardan biri diğerinin oluşmasına da neden olmaktadır. Böylelikle ötekileştirmeyi sağlayan ve önyargılardan oluşan nefret duygusu tüm kullanıcılara yayılabilmektedir.

Paylaşımlar, Helin Palandöken’in mağdur olduğuna yöneliktir.

Kadına yönelik şiddetin önlenememesinde yasaların caydırıcı olmadığı yönünde düşünenlerin yorumları ise şu şekildedir:

@Armagan_caglaya: Kadın cinayetleri mahkemelerde akladığı sürece, bu şiddet bitmeyecek! #helinpalandöken

@ozanca35: “Kadına şiddet uygulayanları salıvermenin acı sonu! Bu canilerin mahkemeye takım elbiseyle gelmelerine izin vermeyin bari. #helinpalandöken”

@S1raV: “Kadına karşı şiddet bu kadar sıradanlaşıp cezasızlık bu seviyede olursa cinayet lise sıralarına kadar düşer tabi #helinpalandöken”

a.r.z.u.b.u.b.e.r: “Bu caniler desteklenip, caydırıcı cezalar gelmediği sürece daha çok helinler solup gider bu ülkede ne yazık ki..Allah rahmet etsin, ailesine sabır versin.. #bu#son#olsun”

esencedeniz: “Onu öldüren ölmediği sürece daha çok kadın ölecek ne yazık ki yaptırım yok ceza yok yapanın yanına kaldığı bir ülke!!”

Ege Özbek: “Cokkkkkk güzel gencecik nasıl kiydin şerefsiz ins en ağır cezayı alırsın dicemde bu sistemde ne alırsın tartışılır bu takım elbise bu kravat traş ol saçları yana yara çık hakim karşısına çok seviyodum hakim bey aslında amacım öldürmek değil korkutmaktı bn ona nasıl kiyarım de hooopppp kafadan 15 20 sen en silindi ADALET Mİ BU yazık ya babasına kardeşine gençliğine yazık.”

Ayrımcılığı ve ötekileştirmeyi, duyarsızlaşmayı ve korku hissini, şiddeti ve küfürlü içerikleri içinde bulunduran yeni medya silahı kullanıcıların en sık başvurduğu araç olarak günümüzde yerini almıştır. Bu bağlamda, hükümete yönelik yorumlar da zaman zaman dozunu aşarak nefret söylemine dönüşebilmektedir. Özgecan Aslan cinayetinden sonra hükümetin yasa çıkaracağına dair sözü kullanıcılar tarafından hatırlatılarak, cinayetlerin artık son bulması yönünde taleplerde bulunulmuştur. Hükümeti eleştiren yorumlar ise şöyledir:

@onurpamuksuz: “Şiddet karşılığı duyduunuzmu hiç. Akp geldiğinden beri çocuğa, kadına, sokakhayvanlarına şiddetin artmadığını söyleyecekvarmı #helinpalandöken”

@ATILGAN_NEFES: “#Özgecan cinayeti sonrası kadına şiddet suçlarında milleti #ıdam yasaı vaadi ile kandıranlar kaç tane daha #HelinPalandöken Ölmeli?”

@Ayhankizilsu1: “Nur içinde yat #helinpalandöken eline silah alan kendini adalet dağıtıcı sanıyor. Yeni Türkiye’ye hoşgeldiniz şiddet aldı başını gidiyor.”

selocancan51: “Bu ülkede artık yaşayanların değil katillerin...”

sny_2016: “Bir çocuk dünyaya nasıl geliyor anne baba için bu ne demek bir hiç uğruna gitmesi ne demek o cani bilebilirmi allah kahretsin sizleri sizin gibileride cezaevi adı altında doyuranlarıda”

sibelyildirim3423: “Yazık çok yazık bıktık bu haberleri duymaktan bu ne ya her genç kız bu sekildemi ölecek yeter ya böyle piçleri iverde bealyolar dha çok ypsınlar dye böyle insanlara su ekmek vermceksn geberip curuyup gıdecekler serfsz kopek”

Levent Basterzi: “Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanlar, hakimler veya savcılardan birinin kizinin basına boyle bir olum gelse,.acaba bu turk ceza kanunundaki yasa,! yarına bu şekilde kalirmi?.yoksa meclis olağanüstü toplanıp yasa değişikliği ne gider mi,?.

Hatice Aran: “Allah kahetsin senigibi sapigi omur boyu versinler ki obur sapiklar yapmasin ne bu be hergun 100 kadin olduluyor hiçimi onlem alınmiyor bu sapiklar elini kolunu salayıp geziyor.”

Yaşar Alaz: “Allah rahmet eylesin kardeşime Allah onların belasını versin bu şerefsizlere Devlet cezayı azveriyor öyle bir ceza versinlerki bu adi salak insanlar daha dikkatli kuşanırlar araçları.”

Birsel Uren: “Allah belasını versin. Sana kıyan eller kırılısın yavrum. Kadın katlamını savunan bu sisteme yıkılısın! Biz kadınlar birleşim.”

T.c.Khrmn Deniz: “Bu ülkede nikah sorunu yok!! Çözülecek sorun arıyorsanız, kadın cinayetleri durdurulsun!!.”

Tehlikeli dünya algısı oluşturan yorumlar ise şunlardır:

Tuğçe Yalcin: “Yazık değilmi nasıl bir ülkede yaşıyoruz her önüne gelen birbirini vuruyor allah belasını versin böyle şerefsiz lerin allah rahmet eylesin.”

Tulay Ay: “Helin sadece içlerinden biri bana olmaz diye bi sey yok ortalık piskot doluyken her an herkesin canına kıyacak bi cani vardır gencecik bir kizin hayallerini caldı onun yaşama hakkını elinden aldı sozun bittiği yer sadece.”

Gülbahar Muştı: “Sever ayrılırsın suç evlenir ayrılırsın gine suç eline silahı bıçağı alan psikolojik sorunu olan canı sıkılan her zülüm biz kadınlara yazık ya DEMOKRASİ bir ülkede yaşıyoruz ama artık sokakta yürürken korküyoruz şu gencecik kıza bak giden geri gelir mi alah aylesine sabır versin.”

Şiddet olayına karşı kullanıcıların tepkilerin bir kısmı böyle iken diğer bir kısmı da idamın yeniden yürürlüğe konulmasını ve şiddet uygulayıcısının idam edilmesine yönelik yorumlar yapmıştır.

Ayse Söylemez Govtepe: “Allahrahmet etsin nuricinde uyumeyim sana uzananeler onların bacısına gelsin artık katilere celikyeleklerle goturuyorlar bırakın hakı versin onun belasini boyle gecklzlafa kıymasınlar elleri kırılıms inşallah devlet oylelerini idam etsin.”

Ufuk Özbey Yılmaz: “Rabbim sabır versin çok üzuldüm bu katiller yaşamasın benim yeğenimde arkadaşı öldürdü bunlara iğdam gelsinnnnnn.”

Kadir Ünal: “İdam getirilsin nasıl kıydın şu yavruya *rospunun oğlu Rabbim ailesine kendi sabrından versin.”

Çatmalı Mehmet: “Allah belanızı versin şerefsizler bu nasıl insanlıktır helin palandöken ve aylesi yalnız değildir o şerefsizin igdamla kınıyoruz başka insanlar ve gen kızların başına gelmesin anna baba canı yanmasın BINGÖLLÜ MEHMET.”

Aysun Tatar İnce: “Allah rahmet eylesin idam gelmeli böyle cani ler yaşanamalı...”

Musa Gürbey: “Bizim evlatlarımızı katleden şerefsizler neden idam edilmezler allah rahmet eylesin yeri mekanı cennet olsun allah ailesine sabır ihsan eylesin.”

baattin_abi_: “Bu kızı öldürenin kesinlikle öldürülmesi lazim öyle dört duvar içine atıpta cezasını çekeceğine inanmak ne kadar gerçekçi ! Buna aleykum selam diyip Kissasa kissas uygulanmalıdır devlet tarafından. adalet anca böyle sağlanır...”

melekvaran2447: “Beş yıl önce annesini bi trafik kazasında kaybetti bı kız kardeşi ve babasıyla beraberdi ama caninin biri gelip babasının ela gözlü helin’ini de aldı. Yeter artık, idam istiyoruz.”

sema6308: “İdam olsun şerefsiz.”

koray_gurcanisik: “Böyle oc evlatlarını içeri alıp besleyen adalet sistemine tüküreyim idam edilmeli aynı şekilde dünyalar güzelini katlettiği pompalı ile hemde.”

ysr_ali: “Yeter artık mk yeter ulan. Daha kaç can böyle gidecek. İDAM geri gelsin böylelerinin şeyini kesip daha sonrada ağzına verip paylaşacaksinki bir daha böyle bir şeye tenezzül etmesinler vahşiler sizinle aynı nefesi almaya iğreniyorum.”

hepiiii: “Al-lah rahmet eylesi mekanı cennet olsun gerideki Ailesine al-lah sabır versin cok zor bi durum... devletin acill idamı getirmesi lazım.”

Serkan Dincer: “İdam gelmediği sürece Türkiye Türkiye likten çıkmaya başladı. Avrupa da ve tüm dünya ülkelerinde idam var. Bizde Yok insanoğlunun fitratında korku vardır ama şu an ki kanunlarda korkudan eser Yok öldür, yak, yık, parçala, tecavüz et, çal, çırp devletin umrunda değil. Güzel ülkem hiç iyi bir yere gitmiyor.”

Berna Taşkin: “Şerefsiz güzelim kıza nasıl kiydin sana idam lazım.”

Evren Meğsan Dayanç: “*rospu çocuğunu katledin şerefsiz adaletsizler...!”

Rojin Rojin: “Sna kiyan *ruzpu çocuğu şerefsiz yaratık pis sapık idam edilsin.”

MelekHıdır Bozkır: “Allah rahmet eylesin mekanın cenet olsun aylesine allah sabir versin caniye idam verlsi böyle pislik ler yok olmalı.”

Sultan Unal: “Allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun ailesine sabır versin idam cezası çıksın artık bu pislikler ancak öyle temizlenir.”

Terzi Hasibe Kebabcı: “Mekanı cennet olsun çok üzücü yapanın allah tez vakitte cezasını versin o şerefsizin inşallah başına daha kötü olaylar gelsin hapiste. aylesinede allah sabır versin.”

Krkmazlrr Omer: “Şerefsizin evlatları ne isterler çocuklarımızdan.”

Yüksel Yky: “Allah mekanını cennet etsin onu vuran şerefsizi issallah asarlar böyle şerefsizler hiçbir cezayı indirimlerden yararlanmaması gerek vur ben pişmanım böylelerini ömür boyu ceza bile az artık türkiyede bazı cezayı şeyler değişmeli böyle şerefsizler gün yüzü gurmemele o kızın günahı neydi.”

Oğuz Güven: “Bir evlat kolay yetişmiyor. Yazık oldu güzel çocuğa. Rabbim ailesine sabır versin, mekanın cennet olsun. Bu çocuğun katiline öyle bir ceza verilsinki ipretialeme ders olsun, şayet bu katile ölüm cezası verilmesi gerekir. Umarım belanı ceza evinde bulursun.”

Asiye Delikanlı: “Allah rahmet eylesin mekanın cennet olsun sana nasıl kiydılar allah belasını versin o şerefsiz in iğdamlml istiyoruz onunda ölüsünü istiyoruz.”

Helin Palandöken’in güzelliğine yönelik yapılan yorumlar ise şöyledir:

Arda Oğuz: “Böyle güzel bir insan kurşunla mı ölür beee.”

Makpule Pisgin Senal: “Allah onların belasını versin nasıl kiydılar bu güzeliğe alah ailesine sabir versin.”

Samet Turhan: “Keşke kendin gibi kaderinde güzel olsaydı da, bir tane *rospu çocuğu yüzünden bu dünyadan göçmeseydin kardesim. Mekanın cennet olsun. Allah geride kalanlara sabır versin.”

M’ehmet C’an M’ahmutoglu: “Bu güzel kıza nasıl kıydınız s*ktiğimin *rospu çocukları helin palandöken ölümsüzdür o toprağa değil sadece kalbimize gömüldü unutmayacağız seni Helin Palandöken...”

svm_srgl: “Allah kahretsin sizin gibi canileri.. Çok güzelmiş vah vahhh.”

karacaistanbul: “yarın gündüz saat 16 da tam bir hafta olacak helin rahmetli olalı. (adam demiyorum) Bir pislik yüzünden yok şimdi. mekanı cennet olsun güzel helinin.”

Fatma Yıldırım: “Allah bin belasini versin nasıl kıydınız bu guzelige serefsizler.”

Hüseyin Guzel: “Güzel kızım. Sana kıyan pis mahlukatlar. Gereken . Cezayı. Alacaklar mekanın cennet olsun. Allah anne ve babana. Sabır versin.”

Diğer yorumlar ise şöyledir:

emmiinee.m.k.a.: “Yeter artık lanet olsun sizin gibi düşünen paçavra zihniyetlere.. bırakın kadınlar hür yaşasın”

Bülent Palabiyik: “Devri daim olsun ışıklar içinde uyusun bunu yapan şerefsiz sapık bir zihniyetin parçası lanetler olsun ona ve onu var eden zihniyet.”

Suna Eligüzel Alhas: “Utan türkiye utan sendede tabiki utanılacak yüz varsa.”

@Molidvaa : “Hadi oğlum amcalara pipini göster kültürüyle yetişen erkekler oldukça bu ülkede kadına şiddet bitmez. #helinpalandöken”

@HilalYksl28: “Cinayetin adına “aşk kurşunları”, saplantının adına “aşk” demişler. Kadına yapılan şiddet bundan güzel meşrulaştırılamazdı.”

@fatmainancelik: “#helinpalandöken Kadına karşı şiddeti, şiddet uygulayanın annesine (yani yine bir kadına) küfür ederek protesto edenler var.”

Her geçen gün kullanıcı sayıları artan sosyal paylaşım sitelerinin, çoklu ortamlarının yaratmış olduğu kuralsızlık nedeniyle nefret söyleminin üretilmesine katkı sağladığı söylenebilir. Olaya ilişkin yapılan yorumların çoğunda dini söylemler olmakla birlikte şiddet uygulayıcısına yönelik küfür hakaret dolu söylemlerin bulunması da dikkat çekmektedir. Bu küfür ve hakaretlerin çoğu en son paylaşımda da dikkat çekilmek istenildiği gibi şiddet uygulayıcısının annesine yöneliktir. Kadına

yönelik şiddete tepki gösterirken başka bir kadın üzerinden nefret söylemi üretilmesi ise durumun özetidir. Kısacası, şiddet olayına tepki gösterilirken dahi cinsiyetçi küfür dili yeniden üretilmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Geleneksel medyanın tek yönlü iletişim yapısı olmasına rağmen sosyal medyanın etkileşimli yapısı kullanıcılara geri dönüt imkanı sunmaktadır. Bu özelliği nedeniyle sosyal medya günümüzde her geçen gün kullanıcı sayısını artırmaktadır. Yeni medyanın özgürlükçü ortamı bireylerin her konuda düşüncelerini istedikleri şekilde ifade etmelerine izin vermektedir. Ancak, sosyal medyanın bireylere içerik üretme ve ürettikleri içerikleri dolaşıma sokma özelliği çoğu zaman pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar hiçbir kontrole tabi tutulmadan denetimsiz bir şekilde içeriklerin yayılması ile ortaya çıkmaya başlamıştır. Sosyal medya kullanıcıları duygu ve düşünceleri ifade ederken çoğu zaman nefret içerikli paylaşımlar üretmektedir. Çalışmanın temel konusu olan kadına yönelik şiddet olayında örnek olay bağlamında, sosyal paylaşım sitelerinde yorum yapan kullanıcılar, kimi zaman şiddet mağduru kadını ötekileştirirken kimi zaman da şiddet uygulayıcısını hedef alan nefret söylemleri üretmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde toplumsal cinsiyet olgusu ve kuramsal yaklaşımlar ele alınmıştır. Toplumsal cinsiyet ve cinsiyetin tanımı yapılmış ve arasındaki farklılıklara dikkat çekilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde şiddet ve şiddet türleri, kadına yönelik şiddet türleri ve neden sonuç ilişkisiyle çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde ötekileştirme ve nefret söylemi kavramlarının tanımı yapılmış ve türleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu bölümde yeni medya ve sosyal medya araçlarından Facebook, Twitter ve Instagram hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise bulgular ve yorumlar başlığı altında örneklemimiz Helin Palandöken cinayeti üzerinden yapılan araştırmaların sonuçları yorumlanmıştır. En çok kullanılan sosyal medya araçlarından Facebook, Twitter ve Instagram üzerinden paylaşılan yorumların temel alındığı bu çalışmada kullanıcıların kadına yönelik şiddet olaylarında ürettikleri içerikler çeşitli kategoriler altında incelenmiştir. Kadına yönelik şiddet olaylarında genellikle tepki niteliğinde paylaşımların yapıldığı tespit edilmiştir. Bu tepki kimi zaman mağdura yönelik olduğu gibi çoğu zamanda şiddet uygulayıcısına yönelik olarak gerçekleşmiştir. Kadına yönelik şiddet olayında mağdurla empati kuran kullanıcıların korkuya kapıldığı ve daha çok şiddet uygulayıcısının yok edilmesine yönelik paylaşımlarda

bulunduğu tespit edilmiştir. Şiddet olayını kınamak için üretilen çok sayıdaki içerikte şiddeti pekiştirici ifadelerin olduğu, küfür, argo ve hakaret içeren sözcüklerin de kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle sosyal medya kullanıcılarının şiddet olayına yönelik yaptıkları paylaşımlarda aynı zamanda şiddeti teşvik etmeye yönelik ifadeler kullandıklarını söyleyebiliriz. Dikkat çeken diğer bir sonuç ise kullanıcıların şiddet mağdurunun yaşam tarzına yönelik yaptıkları eleştiri yorumlarıdır. Bu tarz yorumlar az da olsa paylaşılmıştır. Nefret söylemi ve ötekileştirmeye yönelik ifadeler kategorisinde ise cinsiyetçi nefret söylemi ile siyasal nefret söyleminin ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyetçi nefret söylemi kadına yönelik olduğu gibi çoğunlukla bu olayda erkek üzerinedir. Bu bağlamda, “erkeklik”, “adamlık” kelimeleri üzerinden nefret söylemi üretildiği ortaya çıkmıştır. Erkek kullanıcıların yorumlarında “erkeklik veya adamlık bu değil” ifadeleri göze çarpmıştır. Siyasal nefret söylemi ise kadına şiddet olaylarının önlenememesi, hukuki yaptırımların caydırıcı olmaması üzerinedir. Bu bağlamda ise şiddet uygulayıcısını yok etmeye yönelik ifadelerin çok fazla kullanıldığı ve yine kullanıcıların idam isteği dikkat çekmektedir.

Kadına yönelik şiddet olaylarında ataerkil söylemlerin üretildiği ve bu söylemlerin nefret söyleminin tetikleyicisi olduğu cinsiyetçi nefret söyleminin yaygınlıkla ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Kullanıcıların, şiddet mağduru kadını ve şiddet uygulayıcısını tanımlama biçimlerinin çok farklı olduğu ve genellikle kadına yönelik olarak sevgi sözcükleri seçildiği, şiddet uygulayıcısı erkek için ise küfür, argo ve hakaret dolu ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ayrıca örnek olayda ardalın bağlam ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya kullanıcılarının kamuoyu nezdinde büyük yankı uyandıran Özgecan Aslan cinayeti ile cinayet arasında bağ kurduğu görülmüştür. Ayrıca küçük yaşta cinayet sonucu hayatını kaybeden diğer kadınlara da gönderme yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak; kadına yönelik şiddet olayında sosyal paylaşım sitelerinde yapılan yorumlarda kadını eleştiren ifadelerinde olduğu ancak yorumların büyük bir bölümünün şiddet uygulayıcısı erkeği hedef aldığı görülmüştür. Bu bağlamda cinsiyetçi küfür dilinin varlığı ve cinsiyetçi nefret söyleminin yeniden üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, kamuoyu oluşturma bakımından büyük bir gücü

olan sosyal medya, kadına şiddet olayında örnek olay üzerinde yapılan araştırmaya bağlı olarak ötekileştirme ve nefret söyleminin yeniden üretildiği bir alana dönüşmüştür. Bu bağlamda, toplumun şiddet olayına karşı yine şiddeti teşvik edecek yorumlar yaptıkları şiddetin kısır bir döngü olduğu gerçeğini de ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma ile kadına yönelik şiddet olayında yeni medyada yeniden üretilen nefret söylemine dikkat çekilmek istenmiştir. Çalışmanın sonucunda kadına şiddet olayında şiddet olayını eleştirirken, şiddeti pekiştirici ifadelerin kullanıldığı, cinsiyetçi küfür dili ve nefret söylemi ile şiddet uygulayıcısının annesi yani yine bir kadının ötekileştirildiği ve cinsiyetçi nefret söyleminin yeniden üretildiği tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Kadına karşı şiddet konusunda özellikle küçük yaştan itibaren çocukların bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Çocukların ilk eğitimlerinin başladığı aile kurumunda şiddet olaylarına tanık olmaması konusunda hassasiyet gösterilmelidir.
- Şiddetin öğrenilebilen bir davranış olduğu ve bugün şiddete tanık olan bireylerin yarın uygulayıcısı olabileceği gerçeği dikkate alınmalıdır.
- Çocukların izleme alışkanlıklarının yanısıra izledikleri içeriklerin kontrol edilmesi de son derece önem taşımaktadır bireyler küçük yaşlarda şiddet içeriklerine maruz kalabilmektedir bu konuda ailelere büyük görevler düşmektedir.
- Eğitim hakkını sonuna kadar kullanabilme özgürlüğüne sahip bireylerin ders materyallerinde ya da bu süreçte model olacak öğretmeni de şiddet konusuna gerekli özeni göstermelidir. Özellikle ders kitaplarında kadın erkek eşitliği konusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır kadınlara verilen rollerin belirli mesleklerle sınırlandırılmamalıdır.
- Kadına yönelik şiddet konusunda başlıca görev medyaya düşmektedir her yaştan izleyici ya da okuyucuya hitap eden bu alanda üretilen içeriklerin şiddet içeriklerinden uzak olması gerekir ancak Türkiye’de şiddet içeriklerinin daha fazla reyting aldığı bir gerçektir. Bu konuda gerekli adımların atılması ve toplumsal bir bilinç oluşturulmalıdır.
- Medyadaki şiddet haberlerde de öne çıkmaktadır medyanın kadınları haberin öznesi olarak konumlandığı pek çok içerikte kadınlar şiddet mağdurudur. Öğrenilmiş çaresizlik kavramını dikkate alırsak kadınlar şiddet kısırcasında kimi zaman izleyicisi kimi zamanda şiddet mağduru halindedir. Bu durumun değiştirilmesi konusunda medyanın halkı bilgilendirme görevini daha hassas ve saydam bir şekilde yapması konusunda görev bilincinde olması gerekmektedir.

- Hemen hemen her gün haber kanallarında ya da gazetelerde habere konu olan kadına yönelik şiddet olaylarında toplumsal tepkilerin olduğu vaka sayısı çok azdır. Daha fazla kanıksanan şiddet olaylarında medyanın öne çıkardığı birkaç mağdur dışında kadına şiddet olayları konuşulmaktadır. Bu durumun pozitif yönde değiştirilmesi noktasında bireylerin şiddet konusunda bilinçlenmesi de yine medya organlarının görevleri arasındadır. Kadınlar reyting malzemesi haline getirilmemeli hem kadınlar hem de çocuklar şiddetin izleyicisi haline dönüştürülmemelidir.
- Medyada özellikle yeni medyada üretilen içeriklerin editöryal süreçten geçerek dolaşıma girmesi noktasında gerekli adımlar atılmalıdır.
- Sosyal paylaşım sitelerinin ücretli hale getirilmesi ya da nefret söyleminin dolaşıma girmesine önlemek adına düzenlemeler yapılması konusunda adımlar atılmalıdır. Bu bağlamda medya okuryazarlığı dersinin zorunlu hale getirilmesi ve iletişim mezunu öğretmenler tarafından derslerin verilmesi de yine son derece önemlidir.
- Bu çalışmada da dikkat çekilmek istenilen konu şiddet olayında yine bir başka kadının ötekileştirilmesi ve nefret söylemine maruz kalması şiddet olayını yine şiddet içerikli bir söylemle eleştirme bu konudaki kısır döngüyü ortaya koymaktadır. Bu açıdan ele aldığımızdaysa şiddet konusunun toplumumuzun en büyük sorunları arasında olduğu da açığa çıkmaktadır. Bu konuda gerek siyasal gerek sosyal adımlar hızla atılmalı ve bu sorun en aza indirgenmelidir.
- Bu alanda çalışma yapacak akademisyenler konuya daha fazla somut çözümler üretmelidir.
- İletişim alanında yapılan çalışmalarda da daha derinlemesine okumalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Alğan, Cengiz (2012). Nefret Suçları ile Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü. (Editör: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 151-170.

Alğan, T. Cengiz ve Şensever, F. Levent (2010). Nefret söylemi, önyargılar ve medyanın rolü (Editörler: Alğan, T. Cengiz ve Şensever, F. Levent). *Ulusal Basında Nefret Suçları*. Sosyal Değişim Derneği, İstanbul: Yön Matbaası.

Akgül, Elif (2005). Açılış Konuşması. *Eğitim Sen 1. Kadın Kurultayı "Sorgulamak ve Değiştirmek İçin"*. 2-3-4 Temmuz. Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 6-13.

Akın, Ayşe ve Subaşı, Nüket (2003). Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın. (Editör: Ayşe Akın). *Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 237.

Akın, Elif (2014). Twitter'ın Kuruluş Öyküsü ve Kısa Tarihi, <http://www.medyaakademi.org/2014/11/06/twitterin-kurulusu-ve-tarihi/> (Erişim Tarihi: 12.10.2017).

Aksoy,ERCÜMENT (1993). *"Aile İçi Şiddet"* Ankara: Türk Tabipler Birliği Dergisi.

Aksoy, Nilüfer (2006). *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Rolü* (1. Baskı). Ankara: T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Aktaş, Aliye Mavili (2006). *Aile içi şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması* (2. Baskı). Ankara: Elma Yayınevi.

Ataman, Hakan (2009). *LGBTT Hakları İnsan Haklarıdır* (1. Baskı). Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği.

Ataman, Hakan (2012). Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları. (Editör: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 47-80.

Arat, Yeşim ve Altınay, Ayşe Gül (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet* (1. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Arslan, Şengül Altan (2010). *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik* (1.Baskı). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Atman, Ümit Cihan (2003). Kadına yönelik şiddet; Cinsel taciz/İrza geçme. *Sted Dergisi* 12, 9, 333-335.

Aygül, Eser (2010). Facebook’ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması. (Editör: Tuğrul Çomu). *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 95-180.

Aytaç, Serpil, Sevüktekin, Mustafa ve Işığışok, Özlem (2002). *Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücününün Konumu: Bursa örneği*. No. 219. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.

Aziz, Aysel (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleli Etkileşim* (1. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları.

Aziz, Aysel (1994a). *Medya, Şiddet ve Kadın 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi* (1. Baskı). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Aziz, Aysel (1994b). Kadın Şiddet ve İletişim *Dünya’da ve Türkiye’de Güncel, Sosyolojik Gelişmeler*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları, 501-515.

Bandura, Albert (1977). *Social Learning Theory*, NJ: Prentice-Hall

Başaran, Aslı (2004). *Tekstil Sektöründe Çalışma Kadınlarının Aile ve İş Yaşamında Karşılaştığı Sorunlar: Konya Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Baştürk Akca, Emel, Ergül, Seda (2015). Kitle İletişim Çalışmaları Alanında Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Gelişimi; Temel Yaklaşımlar ve Çalışmalar Üzerinden Bir Çerçeve Çizme Çabası. (Editör: Şahinde Yavuz). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya Temsilcileri*. İstanbul: Heyamola Yayınları, 17-41.

Batmaz, Veysel ve Aksoy, Aksu (1995). *Türkiye’de Televizyon ve Aile*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

Bayraç, H. Naci (2003). Yeni ekonomi’nin toplumsal, ekonomik ve teknolojik boyutları, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 41-62.

Bayraktutan, Günseli, Binark, Mutlu, Çomu Tuğrul, Doğu, Burak, İslamoğlu, Gözde ve Aydemir Telli, Aslı (2012). Sosyal medyada 2011 genel seçimleri: Nicel-nitel arayüzey incelemesi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 7 (3), 5-29.

Bekiroğlu, Onur ve Bal, Enes (2006). Sanal alemin yerel aktörleri: Konya yerel basını üzerine bir analiz. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(2), 71-85.

Bekiroğlu, Onur ve Kutlu, Tezcan Özcan (2010). Türkiye’de yurttaş gazeteciliği bağlamında internet haberciliği: bianet örneğinde kentsel dönüşüm projesiyle ilgili haberlerin analizi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(2), 254-269.

Berktaş, Fatmagül (1996). Türkiye’de Kadınlık Durumu. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C:13. İstanbul: İletişim Yayınları.

Berkday, Fatmagül (1997). Tanımlanması “Serbest” Bir Nesne: Kadın. (Editör: Necla Arat). *Kadınların Gündemi*. İstanbul: Say Yayınları, 89-97.

Berkday, Fatmagül (2000). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın* (2. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Berkday, Fatmagül (2004). *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye*. Tartışma Metni. Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları. Yayın No. 2004/7.

Berns, Nancy (2001). Degendering the problem and gendering the blame political discourse on women and violence. *Gender & Society*, 15 (2), 262-281.

Bhasin, Kamla (2003). *Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller* (Çeviren: Kader Ay). Ankara: Kadınlarla Dayanışma Vakfı.

Binark, Mutlu (2010). Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi. (Editör: Altuğ Alkım). *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 11-53.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1993). Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildirisi. http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_19.pdf, (Erişim tarihi: 21.05.2017)

Büker, Seçil ve Kıran, Ayşe (1999). *Reklâmlarda Kadına Yönelik Şiddet* (1. Baskı). İstanbul: Alan Yayıncılık.

Büyükaslan, Ali ve Kırık, Ali Murat (2015). “Sosyalleşen Olgular” Sosyal Medya Araştırmaları 2. (1. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.

Bolak, Hale (1995). Aile İçi Kadın Erkek İlişkilerinin Çok Boyutlu Kavramsallaştırılmasına Yönelik Öneriler. (Editör: Şirin Tekeli). *Kadın Bakış Açısından Kadınlar: 1980’ler Türkiye’sinde*. İstanbul: İletişim Yayınları, 235- 246.

Burton, Graeme (1995). *Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş* (1.Baskı). İstanbul: Alan Yayıncılık.

Çakır, Hamza (2007). Geleneksel Gazetecilik Karşısında İnternet Gazeteciliği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (22), 123-149.Çakır, Serpil (2010) Mekânın kadınlar açısından kurgulanışına kuramsal ve tarihsel süreç içinde bakmak. (Editör: Ayşen Akpınar, Gönül Bakay, Handan Dedehayır). *Kadın ve Mekan*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 133-149.

Can, Yücel (2013). Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(1), 203-216.

Cereci, Sedat (2003). *Medya Etiği* (1. Baskı). İstanbul: Metropol Yayınları.

Connell, Robert William (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. (Çeviren: Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çelenk, Sevilay (2010a). Kadınların medyada temsili ve etik sorunlar. (Editör: Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel). *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Ankara: Fersa Matbaacılık, 229-236.

Çelenk, Sevilay (2010b). Ayrımcılık ve medya. (Editör: Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel). *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Ankara: Fersa Matbaacılık, 211-228.

Çomu, Tuğrul ve Binark, Mutlu (2013). Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi. (Editör: Mahmut Çınar). *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 199-219.

De Beauvoir, Simone (1993). *Kadın "İkinci Cins"* (Çeviren: Bertan Onaran). İstanbul: Payel Yayınevi.

Demir, İrfan ve Değer, Murat, (1998). Kadınlara Karşı İşlenen Suçlara Genel Bakış: Şiddetin Sebepleri ve Çözüm Önerileri.

Demren, Çağdaş (2003). Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. (Editör: Ayşe Akın). *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 33-44.

Dubois, Ellen (1971). Feminism old wave and new wave.

Dökmen, Y. Zehra (2010). *Toplumsal Cinsiyet – Sosyal Psikolojik Açıklamalar* (2. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ekizceleroğlu, Rengül ve Zeyrekli, Sedef (Ocak-Nisan 2007). Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenleri ve sonuçları. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, Aile İçi Şiddet Özel Sayısı, 2, 64-71

Eraydın, Ayda (1999). *Yeni Üretim Süreçleri ve Kadın Emegi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

Ergil, Doğu (2001). Şiddetin kültürel kökenleri, *Bilim ve Teknik*, 399, 40-41.

Erkul, R. Erdem (2009). Sosyal medya araçlarının (web 2.0) kamu hizmetleri ve uygulamalarında kullanılabilirliği, *Türkiye Bilişim Derneği*, 116, 96-101.

Ersun, Cengiz (2008). GENAR (Araştırma Eğitim Danışmanlık). *İstanbul’da Şiddet Ve Şiddetin Sosyolojik Arka Planı Araştırma Raporu*, İstanbul: İTO Yayınları.

Fine, Cordelia (2011). *Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması*. (Çeviren: Kıvanç Tanrıyar). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Foucault, Michel (1988). *Cinselliğin Tarihi* (1.Baskı). İstanbul: Afa Yayınları.

Foulquie, Paul (1998). *Varoluşçunun Varoluşu*. (Çeviren: Yakup Şahan). İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Freud, Sigmund (1981). *Cinsiyet ve Psikanaliz*. (Çeviren: Selahattin Hilal). İstanbul: Varlık Yayınları.

Gençtan, Engin (1981). *Psikanaliz ve Sonrası* (1. Baskı). İstanbul: Hür Yayınları.

Gençtan, Engin (1984). *İnsan Olmak*. İstanbul: Adam Yayınları.

Geray, Haluk (2003). *İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları* (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.

Gjokaj, Elona (2000). *Kadın ve Şiddet: Arnavutluk Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Godenzi, Alberto (1992). *Cinsel Şiddet*. (Çeviren: Sultan Kurucan, Coşar Yakup Coşar). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Goffman, Erving (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. (Çeviren: Barış Cezar). İstanbul: Metis Yayınları.

Gökçimen, Semra (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi, *Yasama Dergisi*, 10, 5-59.

Güler, Nuran, Tel, Hatice ve Tuncay, Fatma Özkan (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 27, (2), 51-56.

Gündüz, Uğur ve Pembecioğlu, Nilüfer (2015). Sosyal Medya: Mizah, Muhalefet ve Direniş Pratikleri. (Editörler: Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık). “*Sosyalleşen Olgular*” *Sosyal Medya Araştırmaları* 2. Konya: Çizgi Kitabevi, 55-77.

Halimi, Gis le (1990). *HapsedilmiŐ Kadın*. (Çeviren: Feyza Tulga). İstanbul: Broy Yayınları.

Halıcı, CoŐkun (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Harcar, Tijen, Çakır, Özlem, Sürgevil, Olca ve Budak, Gönül (Eylül-Aralık, 2008). Kadına yönelik Şiddet ve Türkiye’de kadına yönelik Şiddetin durumu, *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), 51-70.

Helvacioğlu, Firdevs (1996). *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik: 1928-1995* (1. Baskı). İstanbul: Kaynak Yayınları.

Hooks, Bell (2000). *Feminizm Herkes İçindir*. (Çevirenler: Ece Aydın, Berna Kurt, Şirin Özgün, Aysel Yıldırım). İstanbul: Çitlembik Yayınları.

ICPD (1994) (International Conference on Population and Development) (Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı). Programme of Action of the International Conference On Population and Development, Cairo, 5-13 September 1994.

İli, Tülin GünŐen (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu*. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

İlhan, Uğur (1992). *Kadın evi (Bakırköy Kadın Sığınağının Öyküsü)* (1. Baskı). İstanbul: Cep Yayınları.

İmançer, Dilek (2006). Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar. (Editör: Dilek İmançer). *Medya ve Kadın*. Ankara: Ebabil Yayınları, 1-22.

İnceoğlu, Yasemin ve Kar, Altan (2010). *Dişilik, Güzellik ve şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni* (1. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İnceoğlu, Yasemin ve Sözeri, Ceren (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya Sev ya da Terk Et ya da...” (Editör: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Suçları ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 23-37.

İnceoğlu, Yasemin, Çomak, Nebahat (2009). *Metin Çözümlemeleri* (1. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İnceoğlu, Yasemin ve Çoban, Savaş (2014). “Öteki”leştirme Sürecinde Medyanın Yeri. (Editör: Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban). *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 50-102.

İrvan, Süleyman (2002). *Medya, Kültür, Siyaset* (2. Baskı). Ankara: Alp Yayınevi.

Johnson, Michael P., and Ferraro, Kathleen J. (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage and Family* 62.4: 948-963.

Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı (2004). İstanbul: Ka-Der Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayını.

Kapıcıoğlu, İsmihan (2007). *Üniversite Öğrencilerinin şiddet Algısı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Konya.

Kaya Kemal, Instagram Nedir? Nasıl Kullanılır?, <http://joomla.gen.tr/internet/523-facebook-ne-zaman-kuruldu-facebook-kurulus-tarihi> (Erişim Tarihi:10.11.2017).

Kaypakoğlu, Serdar (2004). *Medyada Cinsiyet Stereotipleri* (1. Baskı). İstanbul: Naos Yayınları.

Kara, Tolga (2013). *Sosyal Medya Endüstrisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Karal, Dilek ve Aydemir, Elvan (2012). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet* (1. Baskı). Ankara: Uşak Yayınları.

Karaduman, Sibel (2010). Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü. *Journal of Yaşar University* 5,17, 288-289.

Kılıç, Deniz (2011). Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(1), 144-169.

Kırhan, Aylin (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Tematik Televizyon Kanal Tercihleri Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı – Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde Maltepe Üniversitesi’nde Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kızmaz, Zahir (2006). Şiddetin sosyo-kültürel kaynakları üzerine bir yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 247-267.

Kocabaşoğlu, Neşe, Tarhan, Nevzat, Yavuz, Ruhi ve Savrun, B. Mert (2000). *Biyolojik, Psikolojik ve Sosyolojik Açından Şiddet* (Editör: İbrahim Balcıoğlu) İstanbul: Yüce Yayınları.

Kocacık, Faruk (2004). *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye’den Örnekler* (1. Baskı). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Kocacık, Faruk ve Çağlayandereli, Mustafa (2009). Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 24-43.

KSGM. (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*, http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/tdvaw/doc/Ana_Rapor_Mizan_1.pdf erişim tarihi 14.04.2017.

Kurst-Swanger, Karel (2003). *Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives*. Cary, NC, USA: Oxford University Press, Incorporated.

Levy, Moria (2009), WEB 2.0 Implications on Knowledge Management, *Journal of Knowledge Management*, Vol. 13. No. 1.

Mayfield, Antony, What is Social Media, iCrossing, e-book, s. 6. http://www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf, Erişim Tarihi: (02.02.2017).

Millas, Herkül (2002). Milli Türk Kimliği ve 'Öteki'(Yunan). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, 4, 193-201.

Minibaş, Türkel (1997). Enformel Ekonomi Kadın İşsizliğine Çözüm Mü?. (Editör: Necla Arat). *Kadınların Gündemi*. İstanbul: Say Yayınları, 99-114.

Moroğlu, Nazan (1997). Türk, Alman ve İsviçre Medeni Kanunlarında Kadın Erkek Eşitliği (Editör: Necla Arat). *Kadınların Gündemi*. İstanbul: Say Yayınları, 65-78.

Oktay, Saibe (1997). Medeni Kanunda Kadın (Editör: Necla Arat). *Kadınların Gündemi*. İstanbul: Say Yayınları, 51-64.

Onur, Bekir (1986). *Gelişim Psikolojisi* (1. Baskı). Ankara: Vadi Yayınları.

Orkan, Serra (2014). *Yeni Medyada Sanat Haberciliğinin Değişen Yüzü: "Dijital İletişim Etkisi"* Uluslararası Akademik Konferans Bildiri Kitabı. 16-17 Ekim. İstanbul: İskenderiye Kitap, 290-296.

Ozankaya, Özer (1996). *Toplumbilim* (1. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.

Ördek, Kemal (2012). Türkiye'de Trans Bireylere Yönelik Nefret Suçları. (Editör: Yasemin İnceoğlu). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul Ayrıntı Yayınları, 307-324.

Özdemir, Canan (1997). *Erkek Kimliği*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, İzmir.

Öztekin, Hülya (2015). Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 38(8), 929-936.

Pınar, Nevin (2006). *Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Konya.

Püsküllüoğlu, Ali (2004). *Öz Türkçe Sözlük* (13. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
Saktanber, Ayşe (1995). Türkiye’de medyada kadın: serbest, müsait kadın veya iyi eş, fedakar anne. (Editör: Şirin Tekeli). *Kadın Bakış Açısından Kadınlar: 1980’ler Türkiye’sinde*. İstanbul: İletişim Yayınları, 211- 232.

Sancar, Serpil (2013). *Erkeklik İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler* (3. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Saraçgil, Ayşe (2005). *Bukalemun Erkek*. (Çeviren: Sevim Aktaş). İstanbul: İletişim Yayınları.

Saymer, İdil (2008). *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler* (1.Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Schlesinger, Philip (1994). *Medya Devlet ve Ulus Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlikler*. (Çeviren: Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Scott, David Meerman (2010). *The new rules of marketing and PR: How to use social media, online video, mobile applications, blogs, news releases, and viral marketing to reach buyers directly*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Segal, Lynne (1990). *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. (Çeviren: Volkan Ersoy). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Selek, Pınar (2010). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak* (4. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Sevinç, Bayram (2010). Bir Öteki Yaratmak. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 4, 195-210.

Sezgin, Handan (2007). *Partneri Tarafından Şiddet Görmüş ve Kadın Sığınma Evinde Barınan Kadınların Kullandıkları Başetme Yöntemleri ile Algıladıkları Sosyal Desteğin Ruhsal Sağlıkları ile İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.

Solis, Brian, The Essential Guide to Social Media, <http://www.onecaribbean.org/content/files/essentialGuidetoSocialMedia.pdf>, s. 6, Erişim Tarihi: (02.05.2017).

Sontag, Susan (2005). *Başkalarının Acısına Bakmak*. (Çeviren: Osman Akınhay). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Springer, Claudia (1998). *Elektronik Eros*. (Çeviren: Hakan Güneş). İstanbul: Sarmal Kitabevi.

Şaşman Kaylı, Derya (2010). *Özgürleşme ve Kadın Bedeni* (1. Baskı). İzmir: İlya Yayınevi.

Şen, Selma ve Sevil, Ümran (2007). Gazetelerde aile içi şiddet, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2 (4), 6-13.

Şimşek, Hatice (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği, *DEU Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 119-126.

Taneri, İdil (2014). *Yeni Direniş ve İletişim Biçimlerinde Sosyal Medyanın Rolü: Gezi Parkı Direniş Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İzmir.

Tanrıöver Uğur, Hülya (2012). Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri. (Editör: Sevdâ Alankuş). *Kadın Odaklı Habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2006), Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Ankara.

TC. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), 2008. Türkiye’de Kadının Durumu. www.ksgm.gov.tr/kadindurumu.pdf Erişim Tarihi: (12.05.2017).

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (1994). Kadın, Çocuk ve Gençlik Özel İhtisas Komisyonu, Ankara: Kadın Alt Komisyonu Raporu.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (1998). Ankara: Cumhuriyetin yetmiş beşinci yılında Türkiye’de kadının durumu.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. *Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık*.

Tekeli, Şirin (1995). 1980’ler Türkiye’inde Kadınlar. (Editör: Şirin Tekeli). *Kadın Bakış Açısından Kadınlar: 1980’ler Türkiye’inde*. İstanbul: İletişim Yayınları, 15-50.

Tezcan, Mahmut (Kış-Bahar 1996). Bir şiddet ortamı olarak okul, *Cogito*, 6-7, 105-108.

Tiryaki, Salih (2015). *Sosyal Medya ve Facebook Bağımlılığı*. Konya: Literatürk Akademia.

Tılıç, Rozenberg (1997). *Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım*, No: 285. Ankara: Todaie Yayınları, 199–131

Tokgöz, Oya (2014). *Siyasal İletişimi Anlamak* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Thompson, Linda, and Walker, Alexis J. (1989). Gender in families: Women and men in marriage, work, and parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 51 (4), 845-871.

Toprak, Ali (2009). *Toplumsal paylaşım ağı Facebook: "Görülüyorum Öyleyse Varım!"*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Trend, David (2008). *Medyada Şiddet Efsanesi*. (Çeviren: Gül Bostancı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Türkan, Hüseyin (2015). *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık: Nefret, İslamofobi ve Irkçılık*. İstanbul: Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi.

Solakoğlu Uçar, Mine (2007). *İstanbul Ümraniye İlçesi Kazım Karabekir Mahallesinde Yaşayan Kadınların Şiddet Tanımları ve Şiddete Yaklaşımların Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul.

Ulusal, Dilek (2007). *Yazılı Basında Şiddet ve Şiddet İçerikli Haberlerde Kadının Konumlandırılışı*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Kayseri.

Ulus, Selma (2005). Türkiye’de Cinsiyet Eşitsizliğinin Feodal Örneği Olarak Güldünya Tören ve Kadriye Demirel Töre Cinayeti Haberlerine Eleştirel Bir Bakış, (Editör: Can Bilgili). *Medya Eleştirileri (Toplumsal Etkiler)*. İstanbul: Beta Basım-Yayım, 195-223.

Uslu, Cennet (2013). Nefret söylemi suçu versus ifade hürriyeti. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38), 185-202.

Ünsal, Artun (Kış-Bahar, 1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi, *Cogito Dergisi*, 6-7, 29-36.

Ünlü Sezen (2000). *Aile Yapısı ve İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yağlı, Soner (2015). Bir anlatı mecrası olarak yeni medyanın söyleminde trans bireyler. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 267-284.

Yağmurlu, Aslı (2011). Kamu yönetiminde halkla ilişkiler ve sosyal medya, *Selçuk İletişim Dergi*, 7 (1), 5-15.

Yaktıl Oğuz, Gürsel (2010). Erkek egemen toplumda gücün kanıtı: kadına yönelik şiddet ve medyadaki görünüşleri. (Editör: Ömer Özer). *Medyada Şiddet Kültürü*, Konya: Litaretürk Yayınları, 433-450.

Yeniçaktı Tufan, Nagihan (2016). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(2), 92-115.

Yanikkerem, Emre, Kavlak, Oya ve Sevil, Ümran (2007). Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri ve Sağlık Çalışanların Rolü, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 15-25.

Yıldırım, Aysel (1998). *Sıradan Şiddet* (1. Baskı). İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, Özkan (Ocak-Nisan 2007). Aile İçi Şiddet'in Çocuklar Üzerindeki Etkisi, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4).

Yılmaz, Süleyman Hakan (2013). Siyasal Nefret Söylemi ve Medya Haberden Söyleme Kısa Bir Yolculuk (1. Baskı). Konya: Literatürk Yayınları.

Yumul, Arus (2013). Nefret Suçu ya da Ölü Vicdanlar Ülkesi (Editör: Mahmut Çınar). *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 127-137.

Yuval-Davis, Nira (2003). *Cinsiyet ve Millet* (Çeviren: Ayşin Bektaş). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yüksel, N. Aysun (2001). *Tarkan: Yıldız Olgusu* (1. Baskı). İstanbul: Çiviyazıları.

Van Dijk, Teun (2015). İdeoloji Nedir? (Çevirenler: Barış Çoban, Zeynep Özarlan) *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınevi.

Van Zoonen, Liesbet (1991). "Feminist Perspectives on Media". Der: James Curran, Michael Gurevitch, *Mass Media and Society*, London, Edward Arnold Adivision of Hodder& Stoughton.

Vardal, Zeynep Burcu (2015). Nefret söylemi ve yeni medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 132-156.

Vatandaş, Celalettin (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları* 35, 29-56.

Vatandaş, Celalettin (2003). *Aile ve Şiddet Türkiye'de Eşler Arası Şiddet* (1. Baskı). Afyon Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Zara Page, Ayten ve İnce, Merve (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), 81-94.

Waite, Linda J. (2000). "The family as a social organization: Key ideas for the twenty-first century." *Contemporary Sociology* 29.3: 463-469.

Walby, Sylvia (1990). *Theorizing Patriarchy*, Oxford: Basil Oxford: Blackwell.

Walby, Sylvia (2000). Kadın ve Ulus (Editör: Ayşe Gül Altınay). *Vatan Millet Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 29-57.

Weber, Anne (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. (Çeviren: Metin Çulhaoğlu). Avrupa Konseyi Yayınları.

Weinberg, Tamar (2009). *The New Community Rules: Marketing On The Social Rules*, O'Reilly Media, USA.

WHO (2002). *World Report on Violence and Health*, Geneva.

İnternet Kaynakları

TDK'daki şiddet tanımı için,

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a3fc7848f2405.38076294), Erişim Tarihi: 10.02. 2017.

Aile içi şiddet türleri için, <http://www.siddetlemucadele.net/tr/kadina-yonelik-siddet/aile-ici-siddet-turleri>, Erişim Tarihi: 04.03.2017.

TÜİK Raporu için, http://www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do?ust_id=109&vt_id=31#, Erişim Tarihi:12.05.2017.

TÜİK Raporu için, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643>, Erişim Tarihi:12.05.2017.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf>, Erişim Tarihi: 05.05.2017.

Nefret söylemi tanımı için, <http://www.nefretsoylemi.org/metodoloji.asp> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

Nefret söyleminin içeriklerinin belirlenmesine yönelik açıklamalar,
<http://bianet.org/bianet/biamag/131930-nefret-soyleminin-nefret-sucuna-evrilmesi>
Erişim Tarihi: 06.06.2017.

TDK'nın şiddet tanımı için,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a3ff62ab76ec7.49631041 Erişim Tarihi: 04.10.2017.

TDK'nın kadın tanımı için,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59008f976bdae4.01070741 Erişim Tarihi: 26.04.2017.

Helin Palandöken Ölümsüzdür Facebook sayfası için,
<https://www.facebook.com/Helin-Paland%C3%B6ken-%C3%96l%C3%BCms%C3%BCzd%C3%BCr-113475949411211/> Erişim Tarihi:
25.10.2017.

Helin Palandöken adına açılan instagram hesabı için,
https://www.instagram.com/palandokenhelin_/?hl=tr Erişim Tarihi: 27.10.2017.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Fatma Kübra ASTAM
Doğum Yeri:	İstanbul
Doğum Tarihi:	18.05.1991
Medeni Durumu:	Bekar
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Türk Eğitim Vakfı Türkan Sedefoğlu İlkokulu
Ortaöğretim:	Türk Eğitim Vakfı Türkan Sedefoğlu İlkokulu
Lise:	Cihanbeyli Anadolu Lisesi
Lisans.	Selçuk Üniversitesi Gazetecilik
Yüksek Lisans.	Selçuk Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı
Becerileri:	Microsoft Office, Edius 6, Fotoğrafçılık
İlgi Alanları:	Nefret Söylemi, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Şiddet, Yeni Medya
İş Deneyimi:	2011 Eylül – 2012 Mayıs Selçuk Üniversitesi Televizyonu (ÜNTV) (Televizyon Programcılığı –Metin Yazarlığı) 2012 Haziran – 2014 Şubat Selçuk Üniversitesi Televizyonu (ÜNTV) (Muhabir –Kameraman-Editör) 2014 Eylül – 2015 Ocak İhlas Haber Ajansı (İHA) (Muhabir- Foto Muhabiri) 2015 Nisan- 2015 Eylül WAW Ajans (KALİTE GROUP) (İçerik/Haber Editörü)
Tel:	0541 341 07 84
Adres:	Aydınlı Mah. Çamlı Belde Yolu Cad. Tuzla Emlak Konutları 1.Etap 1.Kısım No:59 Tuzla/ İstanbul

EKLER KODLAMA CETVELİ

1. Olayla ilgili paylaşım yapılan sosyal medya platformu hangisidir?

1. Facebook 2. Twitter 3. Instagram

2. Olayla ilgili paylaşım yapan bireyin cinsiyeti nedir?

1. Kadın 2. Erkek 3. Kişisel ve Kurumsal Olmayan Hesap

3. Olayla ilgili yapılan yorumların kelime sayısı aralığı nedir?

1. 1-10 2. 11-20 3. 21-30 4. 31-40 5. 41- 50 6. 51 ve üzeri

4. Olayla ilgili yapılan yorumun içeriği nedir?

1. Tepki 2. Yaşam Tarzına Yönelik Eleştiri 3. Acıma
4. Yasaların kadınları koruması yönünde
5. İhmal 6. Sitem- Özür 7. Suçluluk duygusu
8. Korku 9. Diğer

5. Olayla ilgili nasıl yorum yapılmıştır?

1. Olumlu 2. Olumsuz 3. Yansız/Nötr

6. Olayla ilgili yapılan yorum olumlu ise ne üzerinde durulmuştur?

1. Kadına yönelik şiddeti kınama 2. Cezayı eleştiren yorumlar
3. Silah ve vb. eşyalara erişimin kolay olması (Bireysel silahlanma) 4. İdam isteği
5. Cinayetlerin sıradanlaşması 6. Eylem çağrısında bulunan yorumlar
7. Hepsi 8. Diğer

7. Olayla ilgili olumsuz yapılan yorumun dayandırıldığı neden nedir?

1. Dini ayrımı öne çıkaran yorumlar 2. Şiddeti özendirici konuşmalar
3. Etnik kökeni öne çıkaran yorumlar 4. Kıyafeti yargılayıcı yorumlar
5. Ataerkil söylem 6. Hükümeti eleştiren yorumlar 7. Olayı hafife alan yorumlar
8. Tehlikeli dünya algısı oluşturan yorumlar 9. Diğer

8. Yorum hangi nefret kategorisi içerisindedir?

1. İnanç ve mezhep temelli nefret söylemi 2. Irk temelli nefret söylemi
3. Cinsiyet temelli nefret söylemi 4. Siyasal nefret söylemi
5. Yabancılar ve göçmenlere yönelik nefret söylemi

6. Engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi

9.Olayla ilgili olumsuz yapılan yorumun dayandırıldığı nefret kategorisi nedir?

1. Abartma/ Anlam Yükleme/ Çarpıtma

2.Önemsememe Yok Sayma Söylemi

3.Küfür/ Hakaret

4.Aşağılama/Alay Etme

5.Yargıda Bulunma /Kendince Konumlandırma

6. Düşmanlık/ Savaş söylemi

7. Doğal kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma/
Simgelendirme

8. Diğer

10.Olayla ilgili yapılan yorumda katil zanlısı nasıl tanımlanmıştır?

1.Saplantılı aşık 2. Kıskanç 3. Katil 4. Cani 5. Şerefsiz

6. Şizofren 7. Canavar 8. Diğer

11.Olayla ilgili yapılan yorumda Helin Palandöken nasıl tanımlanmıştır?

1.Mağdur 2. Kurban 3. Ölümsüz 4. Melek 5. Güzel 6. İffetsiz

7. Alevi

8. Küçük 9. Genç 10.Diğer

12. Olay ile yapılan yorumda ardalan bağlam ilişkisi hangisidir?

1. Özgecan 2. Cansel 3. Özgecan ve Cansel 4. Münevver Karabulut

5. Diğer